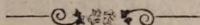

A FELSŐMAGYARORSZÁGI MÚZEUM-EGYLET

ELSŐ ÉVKÖNYVE,

187²₃-ról.

AZ IGAZGATÓ-VÁLASZTMÁNY MEGBÍZÁSÁBÓL

szerkeszté és közrebocsátja:

KÁROLY GY. HÚGÓ,

prémontrei tanár s egyleti titkár.

617
ju

AZ EGYLET TULAJDONA.

KASSA.

NYOMATOTT WERFER KÁROLY KIR. AKAD. KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.

1874.

303023

M. ACADEMIA
KÖNYVTÁRA

TARTALOM.

	Lap
I. A régi agyagművek, majolica, fajence és porcellán különféle nemeinek rövid ismertetése. Myskovszky Viktor	1—13.
II. Egy elhallgatott költőnkről. Károly Gy. Hugó	14—27.
III. A Felsőmagyarországi Múzeum-egylet alapszabályai	28—32.
IV. Az egylet tiszteletbeli, alapító s tisztségviselő tagjai	33—34.
V. Titkári jelentés az egyesület 1872/3. évi működéséről	35—42.
VI. Az első rendes évi közgyűlés	43—45.
VII. Közgyűlési kérvény a Felsőmagyarországi Múzeum-egylet helyiségeinek érdekében	46—48.
VIII. Ajándékozások az egyleti tárák számára	49—61.
IX. Általános kimutatás a tárgyak műtáraitól	62—63.
X. Pénztárnoki jelentés	64—65.
XI. Az összes tagok névsora	66—68.
XII. Figyelmeztetés és kérelem	69—70.

„Csak azon tettek őrzik meg emlékünket,
melyeket a közjóért vittünk véghez“.

I.

A régi agyagművek, majolica, fajence és porcellán különféle nemeinek rövid ismertetése.

KÖZLI:

Myskovszky Viktor,

állami főreált. tanár s múzeum-őr.

A Felsőmagyarországi Múzeum-egylet első rendes évi közgyűlésében határozattá lett oly évkönyv kiadása, mely, a külföld múzeum-egyleteinek példája szerint, nemcsak az intézet egyévi történetét, műtárgyainak átnézeti lajstromát, az egylet tagjainak névsorát stb. tartalmazza, hanem a régészeti, természeti s irodalmi tudomány népszerűsítése és terjesztése tekintetéből népszerűen tartott régészeti, természettudományi s irodalmi és műipari értekezéseket is foglaljon magában.

Ezen irányban is a művelt külföldet utánozva, iparkodnunk kell a műipar és művészet vívmányait hasznunkra, főleg pedig a még gyöngé de örvendetes fejlődésnek indúlt honi kézműipar javára fordítani, mert csak így fejleszthetjük hazai iparunkat és műizlésünket.

A Felsőmagyarországi Múzeum már topographikus fekvésénél fogva is hivatva van a múlt évszázakban jelentékenyen kifejtett hazai műipar remek kivitelű s valóban példányszerű és ízletes készítményeit gyűjteni, megőrizni, s azok rendszeres kiállítása által kivált ifjabb iparosainknak valamint művészeinknek is a tanulmányozásra alkalmat és módot nyújtani, s ez által a műizlés nemesítésére hatni.

S éppen azért múzeumunk jelen legelső évkönyvében egy nevezetes iparágna, t. i. az agyagművek készítésének módszerét, neveit és műtörténetét ohajtom t. olvasóimmal röviden megismertetni, valamint a múzeumunkban lévő egy-néhány e nembeli kitűnőbb agyagművet rajzban közölni és leírni.

Mily korán ismerték föl az emberek a könnyen idomítható plastikus agyag jelentőségét, fontosságát és használhatóságát, azt már a praehistorikus, vagyis a történelem előtti homályos korszakból származó s napjainkban az ásatások által újra napfényre hozott cölöptelepek (Pfahlbauten) leletei eléggé bizonyítják.

Az ily telepeknél találtattak a legprimitívabb szerkezetű és alakú s még teljesen be nem végzett agyagedények is, melyek azt bizonyítják, hogy az edény mintája, formája először galyak fonadékából állot, melynek belseje agyaggal tapasztatott ki.

Az edény agyagának égetésénél a fonadék elégvén, annak csak hű lenyomata maradt meg az edény oldalfalain, s innét magyarázható meg az akkori edényeken diszítményi motívum gyanánt gyakran előforduló, fonadékot jelképező ékitmény. Ily fonott szalagok diszítményül még akkor is előfordultak az agyagedényeken, midőn már az idomítás említett primitív módja egészen feledékenységbe ment át.

A régi khinaiak, egyiptomiak és görögök már ismerték a fazekas-korongot (Töpferscheibe), valamint edényeiken a máznak egy különös, jelenleg még nem ismeretes nemét alkalmazták.

A népvándorlás háborús és pusztító korszaka ezen virágzó iparág hanyatlását is maga után vonta, úgy, hogy későbben egészen újból kellett kezdeni. Spanyolhonba a mórok hozták be újra az agyagipart, nevezetesen a szép edényeket, és különféle színű mázos téglát és lapokat, mely utóbbiakat építményeik falainak szőnyegszerű kirakására és díszítésére használták. Később az agyag-idomítás művészete (Töpferkunst) Spanyolhonból Sziécilia és Majorca szigeteire, valamint Olaszthonban is elterjed, hol már a byzantinikus keleti műizlés befolyása következtében a műipar ezen ága újra föléled. Olaszthonban a XIII. évszázban azon módszer találatott fel, melynél fogva a vörös vagy szürke agyaganyag egy fehérszínű és átlátszatlan (opak) mázzal vonatott be. Ezen találmányra alapítá a XV. évszázban Lucca della Robbia az agyagművek email-festékekkel való befestését (majolica).

Némethonban is elterjedt a majolica. Itt e nemben Hirschvogel korszói, valamint Franciahonban Palissy Bernát (a XVI. évszáz közepe táján) különféle állatokat és növényeket természetihíven utánzó domborművekkel díszített tálai igen nagy hírré vergődtek s jelenleg nagyon keresettek, valamint az I. Ferenc és II. Henrik királyok alatt dívó, kirakott email-díszítményű, úgynevezett Henri-deux fajence-szok is.

Ezen időtájban Némétalföldön (Hollandban), nevezetesen Delftben virágzott az agyagedények készítésének művészete. Ez abban állott, hogy az agyagművek diszítményei a keletázsiai és khinai motívumokat utánózva, legtöbbsnyire kék színnel alkalmaztattak.

Brongniarts Sándor jeles munkájában az agyagművek különféle neveit a következő átnézetben állítja össze.

A. Puhaanyagú agyagművek.

Az ezen osztályba tartozó agyagművek anyaga homokos, könnyen idomítható, s e szerint acéllal karcolható. Ide tartoznak:

Az égetett agyagművek (terra cotta).

Ezek szabad kézzel vagy formák alkalmazása által készülnek, gyengén vannak kiégetve, mázzal nincsenek bevonva, e szerint természetes vörhenyes színűek. Az ókorban a görögök és rómaiak készítettek terra cottából különféle építészeti díszrészleteket, mint akroteriákat, féldomborműveket, de edényeket s különös szépségű vázákat és úrnákat is.

Az újabbkori ásatások alkalmával találtattak különösen Pompejiben és Herculumban óriási nagyságú bor- és olajkorsók, melyek likacsos (porós) anyaguknál fogva a bentfoglaló folyadék hűvösségét hosszabb ideig megtarták, kivált ha az edény szokás szerint nedves homokba tétetett.

Ide sorolandók a görög és római hamvvedrek, vázák, lámpák és egyéb e nembeli edények. Érdekes tudni, hogy a görögöknél majdnem 50 féle, különböző alaku és rendeltetésű edény volt használatban, melyek különös megnevezéssel bírtak. Ezekből egynéhányat itt közlök, mint: pithos, kados, amphoreus, hydria, lagynos, lekythos, kothon, krater, phiale, aryballos, kotyle, kymbe, kantharos, keras, sykphos, kylix, stb. Mi meg alig tudjuk megkülönböztetni, melyik a korsó, kanecsó, butykos, kanta és mericze!

Mint a művészetnek egyéb ágai, úgy ezen iparág is az ókornak középkorba való átmenete alkalmával elpusztult és feledékenységbe ment át. A XIV. évszázban Olaszországban a terra cotta ismét használatba jött, de később ismét elhanyagoltatott. Jelenleg a terra cottából készült műépítészeti díszrészletek és domborművek, sőt egész szobrok alkalmazása az építészetben igen általános, s ez oknál fogva ezen iparág jelenleg nagy tökélyre vitetett.

Az agyag már formákba szoríttatik és kiégettetik.

B. Keményebbanyagú agyagművek, fajence.

Ezen nemű agyagművek mésztartalmú anyagúak, s áttetsző vagy áthatlan opak cínrtartalmú mázzal vannak bevonva.

Úgy látszik, hogy ily edények legelőször Perzsiában készültek. A perzsiai agyagedények kívül-belől szép lapis-lazuli kék színűek. Később az arabok és mórok Spanyolországba hozták be ezen színezett agyagműveket. A világhírű Alhambra, valamint a sevillai Alcazar nevű palota, a cadixi és cordovai mecsetek (jelenleg templomok) falazatai kitűnő szépségű és többszínű mázos agyaglemezekkel vannak kirakva.

Az enemű készítmények a következők.

1. A spanyol-mór fajence.

Ennek agyagművei egy sajátos vörhenyes érefényű csillámló máz által különböznek a többi agyagművektől; legtöbbször Spanyolországban fordulnak elő; sárga alapon lévő virágokkal, madarakkal valamint egyéb más díszítmé-

nyekkel és arabeskekkel vannak ékítve. Az ilynemű művek jelenleg fölötté ritkák, s azért igen keresettek. Spanyolhonból a fajence agyagművek technikája a baleari szigetekre, nevezetesen Majorcára származott át, s innen elnevezése is:

2. Majolica.

A majolicák áttetsző, fényes ólomtartalmú mázzal (marzacotto), valamint még egy sajátos, fehérszínű, könnyen olvadható agyagfestékkal (engobe) vonattak be, mely alapon aztán különféle színű arabeskek festettek és égettettek be. Olaszhonban Luca della Robbia (1380—1420.) híres szobrász és művész volt az első, ki domborművű terra cottáit kemény, fehér cinmázzal voná be, úgy, hogy ezen eljárás által a terra cotta vörhenyes színe befödött. A majolicák három osztályba sorozhatók, ugyanis:

a) A legrégibb úgynevezett *félmajolicák* (mezza majolica) azok, melyeken az alakzatok és diszítmények körvonalai fekete vagy kék festékkal rajzolják, az arc, kezek, lábak és egyéb test-partiek nem színezettek, csak az edény alapjának fehér színét viselték. A ruházat, valamint a virágdiszítmények színezettek, azonban a rajz árnyékolása még egészen hiányzik. Ezen régi majolicák szintén az említett más agyagművek csillámló ércfényével bírtak. Későbbben Florenc és Faenza (mely várostól a fajence elnevezés ered) különös szépségű della Robbia modorában készített agyagművek által tűnt ki, mivel azok díszítményeit a leghíresebb olasz művészek festék.

b) A *valódi majolicák* (majolica fina) 1530—1560 körül készültek; ezeken a rajz már szabadabb, az alakzatok már árnyékoltak, szóval a művész már nem diszíté az edényt, hanem alakzatos mythologiai jeleneteket és bachanaliákat feste.

c) A *közönséges majolica* (majolica rustica) agyagművek Olaszhonban jelenleg is készíttetnek; a nép ezeket igen szereti; szintén színezett diszítményekkel vannak befestve, s néha igen kecses és elegáns alakúak.

3. A német fajence.

Regensburgban, de különösen Nürnbergben Hirschvogel Veit (1441—1525.) híres üvegfestőnek szintén Veit nevű fia az üvegfestészet mellett még az agyagművek készítése- s festésének művészetét is gyakorlá, melyet különösen fia, Ágoston (1560.) oly tökélyre vitt, hogy ízletes korsói s több színű mázos kályhái igen híresek és keresettek valának.

Különösen utánzá és pedig sok szerencsével s hűséggel az olasz majolicát, diszítményeiben azonban már határozott német renaissance műírány mutatkozik. De Némethon több helyein, mint például Kreussenben is, készíttettek az úgynevezett apostolkorsók (Apostelkrüge), melyeken az oszlopos árkádok alatt, félköríves fülkékben álló tizenkét apostol féldombor alakjai igen ízletes diszítményekkel művészileg voltak alkalmazva.

Kiváló gonddal és műízléssel készültek akkoriban a cserép kályhák; ezekből a nürnbergi german múzeum több kitűnő példányt őriz. A kályhafiókok (Kachel) a legszebb ornamenttel, sőt egész jelenetekkel voltak díszítve A fél-

gömb formában vágott felületű kályhafűkók (Schüsselkachel) igen célszerűek lehetnek, mivel a meleg kisugárzásának nagyobb felületet nyújtva, hamar melegíték meg a levegőt, másrészt pedig a kályha monoton síkfelületét festőileg törték meg. A kályhafűkók német megnevezése „Kachel“ valószínűleg a latin calabus szótól ered, mely főzőedényt jelent.

4. A francia fajence.

a) Palissy.

Franciaországban a XVI. évszázban Palissy Bernard az agyagipar készítményeit sajátos módon díszíté, melyek nevével Palissy-fajence-nak neveztették.

Palissy Bernárd tudományosan képzett művész lévén, szobrászattal és mintázással foglalkozott, az általa készített edényeken és tálakon festett díszítmények helyett állatok s növények színezett domborműveit használta; erre a célra eledelőül használt növényeket és gyümölcsöket, de szépszínezettü kagylókat, gyíkokat, halakat és rovarokat is a természet után gypsbe öntvén, azok alakjait lehetőleg természetes színű mázzal bevonta s azokat edényein és tálain díszítményekül használta fel.

Azonban Palissy nemcsak kisebbeszerű edényeket és tálakat, de gyakran egész asztali díszrakományokat (Tafelaufsatz), kandallókat, sőt nagyobb mérvű kerti szökőkútakat és vízmedencéket is, kiváló ízléssel készített.

Igaz ugyan, hogy a tálakon díszítményül alkalmazott rovarok, gyíkok, béka és egyéb hüllők domborművű alakjai, természetes színeiknél fogva sok emberben undort gerjesztettek, ezen díszítési módor e szerint sem szépnek, sem pedig célszerűnek általában nem nevezhető, de mint minden divatos, ha nem is szép, elég hibásan még is szépnek és célszerűnek tartatik: úgy az ily Palissy-féle tálak is célszerűtlen díszítményeik dacára végre nagy használatnak örvendtek, s igen keresettek lettek.

A Palissy által készített vízmedencék- (bassins) és szökőkútaknál helyes lehetett az említett állatokkal való feldíszítés, mert ez a valóságnak inkább megfelelt.

Ezen alakzatos állati díszítmények alkalmazási módszerét későbbben egyszerű festmények által pótolták; ily díszítményű fajence-tál, melynek szélét lepkék, rovarok, közepét pedig igen természetesen festett spárga díszíti, múzeumunk gyűjteményében is látható.

b) Henry-deux.

A fajence agyagművek ezen neve szintén Franciaországban készült; készítményei II. Henrik (1547—1559.), vagy maitressenek, poitiersi Diannának névjegyével voltak jelölve. Ezekből jelenleg csak mintegy 40 darab ismeretes. Csinos alakú, finom fehér színű, nem igen kemény, áttetsző pipa agyagból (Pfeifenton) készült kissé sárgás, átesillamló és vékony mázzal bevont, s felette ízléses renaissance stílusú díszítményekkel, mascarokkal ékített edények voltak ezek. A díszítmények az edény égetése után földomborszerűleg rakattak fel és újra égettettek. Hasonló kivitelű műveket Minton angol gyáros is sok szerencsével és ügyes utánzással készíte Trentben volt edénygyárában. A nevers-i és roueni gyárok XVI. évszázbeli majolica-készítményei is igen szépek és keresettek.

5. Németalföldi agyagművek.

(Holländische Irdenwaare.)

Németalföldre, nevezetesen Delftbe sok khinai és japáni porcellán kerül-vén, megkisérlék annak utánzását. Hogy az sikerüljön, arra nézve hiányzott a conditio sine qua non: a porcellánföld.

A delftiek úgy segítettek magukon, hogy a lehető fehér agyagot oly fehér és átsillámló mázzal vonták be, hogy az legalább porcellánnak lássék. Mert porcellán minden áron kellett; az új ízlés szakított az addig oly nagy becsben tartott fajence-szal, melyet a barok és rococco szemüveg nehézkesnek, dísztelennek, sőt durvának talált. Így s ily mértékben vezethető földre a jó és helyes műízlés a divat által!

A delfti gyár működése a XVI. évszázdtól egészen a múlt évszáz végéig terjed, s ezen nagyhirű gyárban nemcsak különféle alakú és rendeltetésű edények, de padozatok és falak kirakására szolgáló színes agyaglapok is készültek. A hollandi hasas kancsók készítőjük szerint Jakoba kannetjes-seknek nevezetnek, s legtöbbször barna vagy kék mázzal, díszítményekkel és cinfedéllel látvák el. A delfti agyagművek leginkább felismerhetők fehér alapon kék színnel festett és khinai modorban tartott díszítményeik által.

6. Angol agyagművek.

Angolhonba a hollandi agyagművek készítési módját protestáns szökevények hozták be. Itt hosszú ideig a fajence művek általánosan delftnek nevezettek.

Az angolhoni staffordshirre gyár kőedényei a XVII. évszázban nagy hírré vergődtek.

1763. körül Josiah Wedgwood e tekintetben nagy javításokat hozott be az által, hogy képes volt azon sárgás színbe játszó, kemény és átsillámló mázzal bevont szép edényeket előállítani, melyek queens ware elnevezés alatt fordultak elő.

Kelet-Ázsia egyéb részeiben, nevezetesen Khina- és Japánban is készítetnek kőedény- és fajence-nemű agyagművek, melyek Európában hibásan khinai porcellánnak tartatnak. Különösen Khinából jönnek azon szürke, kék vagy kék-vörös színű kőedények, melyek néha (email) zománcos ékítvényekkel díszítvék.

Craquelée-nek nevezetnek azon porcellán vagy egyéb agyagmű edény, melynek máza az égetés alkalmával megrepedt. A praktikus khinaiak azonban ezen hibás edényeket is értékesítik az által, hogy azokra az edény repedéseinek irányát követő díszítményeket festenek, melyek által a repedések tökéletesen befödetnek.

C. Porcellán.

Több történetíró állítása szerint a khinaiak és japaniak már néhány ezer év előtt ismerték volna a valódi porcellán készítésének titkát. Tény, hogy időszámításunk előtt két évszázaddal Khinában a porcellán már ismeretes volt. A valódi khinai porcellán készítésének titkát még eddig senkinek sem sikerült a khinaiaktól eltanulni. Nincsenek még oly égető kemencéink, melyekben a nan-

kingi híres torony porcellán tégláinak megfelelő vastagságú porcellánt képesek lennének tökéletesen kiégetni, sem pedig a majdnem tojáshéj vékonyságú porcellánt (eggshell) előállítani. A valódi porcellán ismertető tulajdonságai: kemény anyag, kissé kékeszínű átcillámló zománcmáz; anyaga pedig áll: porcellánföld-, (Kaolin) folypat-, finom quarzhomok- és gyskeverékből.

A XV. évszázban a portugallok voltak az elsők, kik Khinából Európába hozták be a porcellánt, melynek elnevezése porcella, csészét jelentő portugál szótól eredhet. Hogy az így messze földről behozott porcellán ára igen nagy volt, az természetes; azért iparkodtak az európaiak, különösen a franciák az ily porcellán készítésének titkát ellesni és fölfedezni. De a vegytani tudományok és készülékek kifejletlensége miatt a próbálgatás meglehetősen sokáig tartott, míg egy Morin nevű gyáros (1695 körül) St. Clouban, ha nem is egészen, de megközelítőleg feltalálta volt a porcellán-agyag keverékét, melyben azonban az igazi porcellánt képező alkatrész: a kaolin és mezei pát még teljesen hiányzott. A morin-féle készítménynek keveréke átlátszóságát a sóktól, idomíthatóságát a szappantól nyeré, a mázt pedig egy közönséges olomtartalmú üveg képezé.

A porcellán újból való fölfedezésének dicsősége Böttger János alchémistát illeti, ki a bölcsek köve és aranycsinálás helyett a porcellánt fődező föl az által, hogy parókájának hajporában (1704-ben) a porcellán valódi és fő alkatrészére, az úgynevezett kaolinra bukkant, mely minőségű porcellánföld a Schneeberg melletti hegyekben vastag rétegekben fordul elő. 1709-dik évben sikerült Böttgernek legelőször fehér és átcillámló porcellánt előállítani. E nemben első volt a meissenai várban berendezett porcellángyár, melynek készítményei nagyon hasonlítanak a khinai porcellánhoz, és A. R. P. (Augustus Rex Poloniae) betűkkel, vagy kigyóval körületekert Aesculap-bottal, vagy pedig keresztbe tett két egyenes kardot ábrázoló jeggyel (marke) jeleztettek. Böttger halála után a kard-jegy megfordított.

Minden titoktartás dacára a porcellán készítésének ezen új csálhatatlan módszere minden irányban szétterjedt; 1720-dik évben már Bécsben állítottatott fel az 1744-ben az állam tulajdonába átment, de 1865-ben megszűnt porcellán-gyár, melynek készítményei (Alt-Wien) finom kivitelű domborművek voltak s a mérsékelt aranyozás és izletes befestés által nagy hirre vergődtek. Ezen porcellángyár készítményei Bécs városának egy fekvő pólját tartalmazó cimerpaizs-jeggyét viselik, mely utóbbi többek által hibásan méhkasnak tartatik.

1743-ban Berlinben is állítottatott fel egy porcellán-gyár, mely későbbben (1763.) szintén államivá lett. Ezen gyárnak első időszakából származó gyártmányai W-vel, a másodikból egy kéksínű királyi jogar féle (Scepter) jeggyel, jelenleg pedig a porosz sas képével bírnak. A csupán kiégetett de mázzal (glasur) be nem vont porcellán biscuit-nek neveztetik. Ily biscuit-porcellánból készülnek a különféle edények és szobrocskák, valamint újabb időben azon igen elterjedt s ismeretes porcellán képek, melyekben az alakok oly formán vannak nyomva, hogy azok árnyékolása különböző az árnyékolásnak megfelelő vastagságú porcellán által képeztetik; ugyan is a legvilágosabb helyek legvékonyabb és viszont a sötétebb helyek vastagabb rétegű masszát nyernek,

A hires sèvrei porcellángyár készítményei L. A., a köztársaság időszakában R. F. (Republique Française), 1807 óta pedig folyó évszámmal és betűkkel jelöltettek. A valódi sèvrei porcellán-gyár készítményeinek jegyei az eladás alkalmával egy vonás által keresztülhúztattak, s így minden csalásnak és utánzásnak eleje vététt.

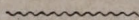
Hazánkban legújabb időben Fischer herendi porcellángyára különös szépségű és jószágú készítményei által nemcsak nálunk, de messze külföldön is hires; ezen gyár hűséggel utánozza a khinai, meisseni és sèvrei porcellánt, anélkül azonban, hogy ezáltal ámitani akarna, miután minden darabon látható Magyarország cimere és a gyár neve: HEREND. Mióta a valódi porcellán életre támadt, a fajence és majolica csöndes uralma még nagyobb és folytonosabb háborgatásoknak van alávetve. Az egyre váltakozó, nem mondhatni mindig helyes és ízletes divat hol az egyiknek, hol a másiknak hódol. — A múlt évszázban a barok és rococco ízlés korszakában a porcellán hűtlen lett hivatásához, mivel az egyszerű, úgyszólván nélkülözhető és mérsékelt szerkezeti ékitményt megvetve, valóságos festményekkel pompázott, tétlenül majmolva a magas művészetet.

Mai napság a fajence ismét uralkodni kezd. A szín- és nagyobbbszabású díszítményi elemek és tiszta, az anyag minőségének és a mű rendeltetésének megfelelő motívumok iránti előszeretet ujjlag divatba hozta.

Hogy hazánk művészetének és műiparának mostani örvendetes fejlődésénél fogva nem maradhatunk közönyösek a műipar ezen, úgy látszik igen keresett ágának újból való fölelevenítése és további fejlesztése iránt, — az természetes.

Semmi körülmény által nem igazolható hibát követnének el, ha hazai iparunk ezen ágának nemzeti, magyar szellemben való kiképeztetését és fejlődését nem segítenők elő.

A nemzeti, valamint a mi múzeumunkban is találhatunk alakra, színezetre, az anyag tartóságára és célszerűségére nézve igen jeles XVI. XVII. és XVIII. évszázbeli hazai agyagműveket, mint korsókat, kancsókat, tálakat s több-effélét, valamint zöld, de több színű mázos cserép kályhafiókokat is. A bártfai és gömöri cserépedények tartóságuknál és alakjuknál fogva még most is nevezetesebb és keresettek, úgy szintén erdélyi és alföldi korsóink kecses alakjai s azok stilszerű, itt-ott igazán magyar jellegű díszítményei igen szépek, s ez oknál fogva már a múlt évi bécsi világkiállítás alkalmával legtöbbször a külföldi múzeumok küldöttei által meg is vásároltattak.

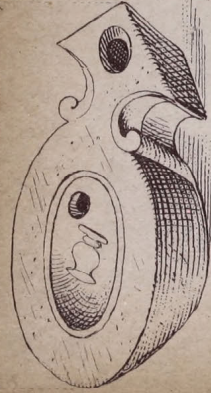
Miután az agyagművek különféle neveinek ismertetését röviden előrebocsátám, ezek után áttérek a mi múzeumunkban lévő e nembeli készítmények és művek leírásához. Örömmel constatálom, hogy múzeumunk már jelenleg is oly nagyszámú és kiváló agyagművekkel dicsekedhetik, hogy azok érdemük szerinti ismertetése egy önálló munkát képezhetne.

Jelen alkalommal tehát csupán csak azon agyagműveket fogom ismertetni, melyek vagy alakjuk s színezetük, vagy pedig díszítményeik által tűnnek föl.

Csak nemrég életbeléptetett múzeumunk gyűjteményei általában véve a készséges és nagymérvű adakozások által oly örvendetesén gyarapodnak, hogy a mi

1

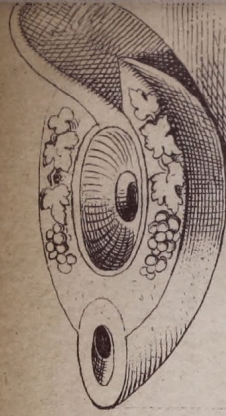
4"

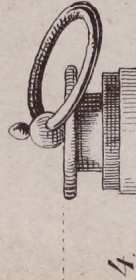
3.

2.

5"

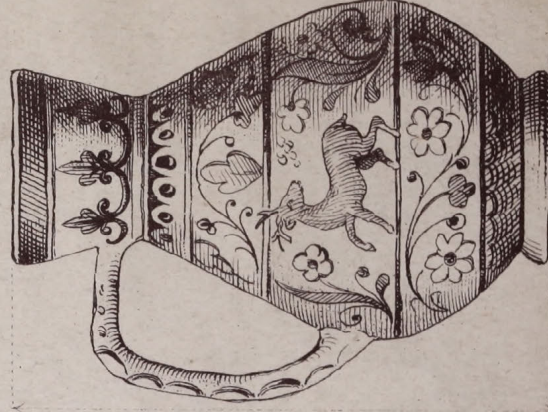
4.

5.

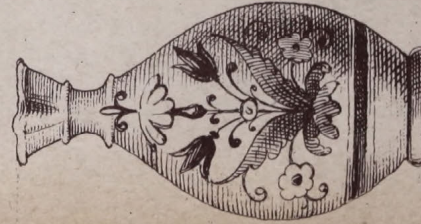
13"

6.

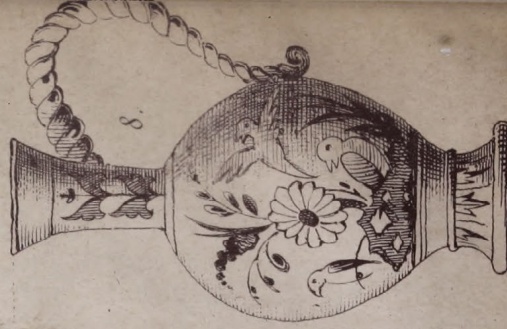

12"

7.

7"

10"

8.

csak agyagműveinket illeti, azokból már is mintegy 120 darabból álló, legtöbbször hazai készítményeket tartalmazó gyűjteményünk van.

A antik, vagy ókori agyagművek is még nem számos, de érdekes példányok által vannak képviselve. Azok közt megemlítek két római lámpát (**1. és 2. idom**), melyek közt az egyik terra cottából, a másik pedig azon vörösszínű agyagból van készítve, melynek neve terra sigillata.

A görög és római lámpák az olaj befogadására belső üreggel bírnak, melybe egy középső nyíláson az olaj öntetett be, a másik, a lámpa végén lévő nyílásba pedig a meggyújtandó kanóc tétetett. Ilyféle lámpák egy fogantyúval bírnak, s gyakran féldomborművű arabeszkekkel díszítvék; így az első lámpa bemélyedett közepén egy antik edény féldomborművű képét, a másik szélén pedig egy leveles és fürtös szőlőgerezdet látunk díszítményül felhasználva.

A görögök- és rómaiaknak általában véve kétféle lámpáik voltak, t. i. kampókkal ellátott függő, és közönséges lámpák. A lámpák jobb világítás tekintetéből közönségesen valami magasabb tárgyra, leginkább pedig az erre a célra szolgáló gyakran igen szép kivitelű lámpatartó candelláberre tétettek. Az említett két lámpa formákba való préselés által idomíttatott és mázzal nem bír, e szerint természetes vörösszínű.

A **3. idom** alatti edény szintén máz nélküli égetett agyagból, s már korongon készült, a közepén lévő hullámzó szalagot képező díszítmény azonban még szabadon, kézzel idomíttatott. Ezen edényke alakja leginkább hasonlít a görögöknél stamnos név alatt előforduló lábazat nélküli edényekhez. Az ily edények nedves földbe vagy homokba tétettek be, amiértis a bentfoglalt folyadék az edény agyagának likacsosságánál fogva hosszabb ideig tartá hűvösségét s oly hamar nem romlott meg. Ezen említett római edények néhány évvel ezelőtt Ó-Budán találtattak.

Az itt következő magyarhoni készítmények is bizonyítják, hogy századok előtt nálunk is virágzott az agyagipar. Az olasz majolicát és fajenc-szot hazánkban is képesek voltak utánozni, bár az itt készült edények díszítményei az olaszokéival szépségre nézve nem vetekedhetnek ugyan, de mindamellett meg lehetős ízlésre mutatnak.

Különösen hazánk felső vidékén, nevezetesen Bártfán, a Szepeességen, Gömörben és a bányavárosokban készültek leginkább a majolicát utánzó agyagművek; múzeumunk több ily jeles példánnyal bír.

Legnevezetesebb e tekintetben a **4. és 5. idom** alatt lerajzolt, a bártfai szabó-céh XVII. évszázbeli csinos kivitelű és díszítményű borkorsója.

Ezen korszak négy oldala, felső részén a cseh boltlapok módjára átmegy egy gömbalakú felületbe, melynek felső részén az edény rövid nyaka egy becsavarható s egy gyűrűvel ellátott cindugaszszal bír.

Szép ezen korszak renaissance ízlésben festett s az edény négy oldalának megfelelő oszlopos architektúrája, melynek a ballusterekhez hasonló zömök oszlopocskái archivolt párkányzat helyett babérleveles ívezettel bírnak. A csegelyeket (pendentifs) képező átmeneti lapokon pedig lengő szalagokat tartó alakok alkalmazvák.

Ezen korsó alapmáza fehér (opak), a rajz körvonala sötét violaszínű, az alakok testrészei fehér alapszínűek, míg a díszítmények sárga, kék, szürkés, zöld és violaszínű mázzal bírnak. Első lapján (**4. idom**) látható egy sárga színű, füles virágvázában, szegfű, tulipán és egyéb, akkoriban díszítményül nagyban dívó virágbokréta; egyik oldalán Ádám, a másikon pedig Éva alakjai vehetők ki, azok felett a korsók készítési évszáma: 1698. Annak ellentett lapján pedig látható egy lovon ülő, XVII. évszázbeli viseletű magyar huszár vitéz alakja, kivont karddal. Ezen alak sastollal díszített prémes sárga kucsmát, sárga gombos kék attilát, zöld nadrágot s sarkantyus sárga kordován magyar csizmát visel.

Ezen érdekes korsó harmadik oldalán a szabó mesterség jelvényei alatt, egy férfi és nő egy három leveles virágot tart. Ezen polgári viseletű parókás alak közt az en profil rajzolt férfi sárga gombos, széles újjú kék öltönyt, térdig érő sárga nadrágot, zöld harisnyát, csattos cipőt, baloldalán pedig egy egyenes vékony német díszkardot (Degen), az en face rajzolt női alak pedig arannyal himzett kék színű ruhát és brocát-pruszlit visel.

Vége a korsó-negyedek oldalán két férfi alak egy rúdon egy nagy szőlőfürtöt visz, mely ó-testamentomi jelenet valószínűleg a korsó tartalmára vonatkozik.

Ezen korsó anyagára és díszítményeinek kivitelére nézve az úgynevezett félmajolicákhoz (mezzo majolica) sorozható.

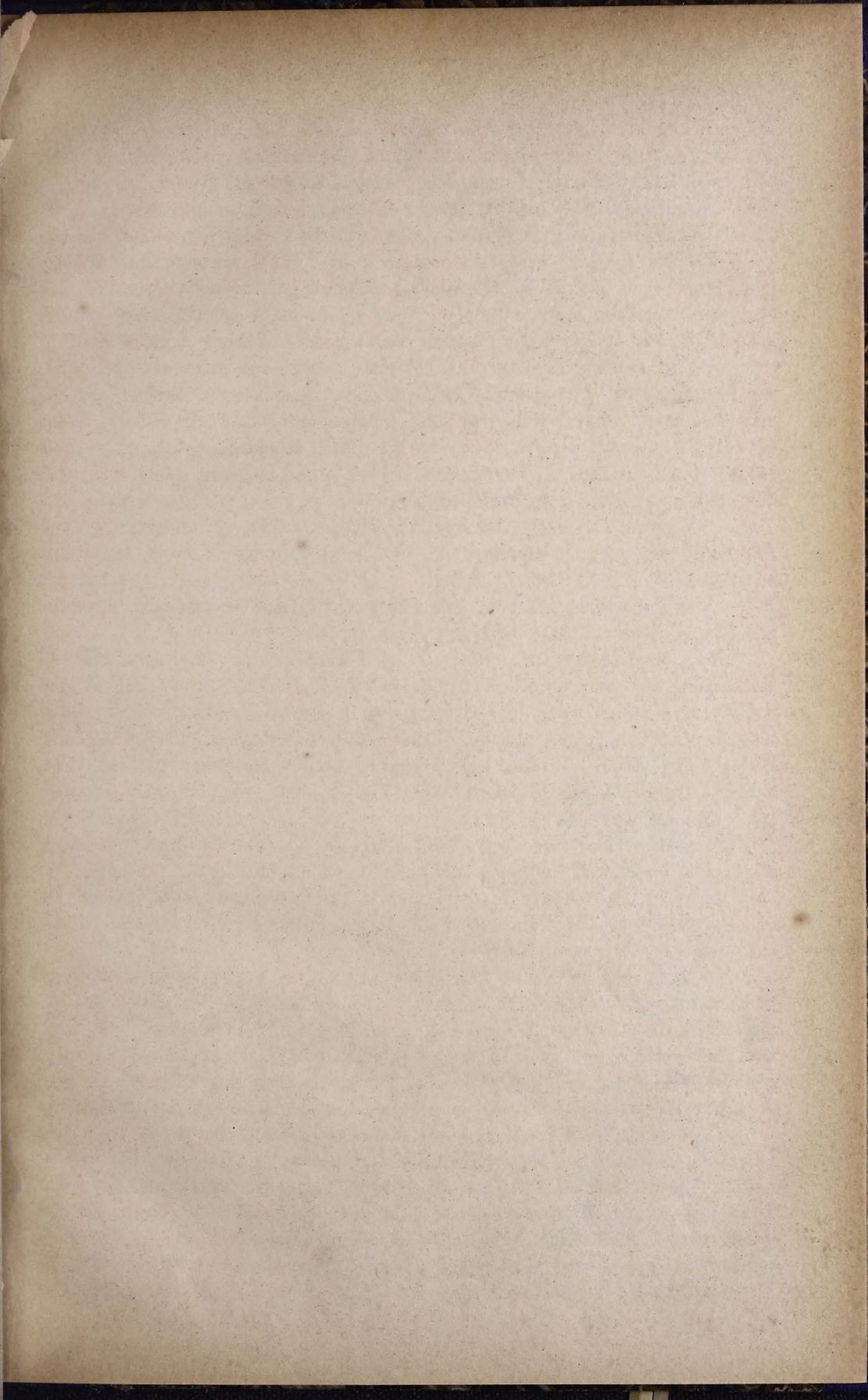
A **6. idom** alatt lerajzolt füles korsó szintén hazai készítmény s valószínűleg úgy mint az előbbi Bártfán készült, hol különösen a XVII. évszázban ily agyagművek valamint színes kályhák is nagyban készültek. Ezen korsó külsején több övre osztott szalagban felette szép és élénk színezetű díszítmény közt primitív alakú szarvasok vannak festve. Az ivó edényeken gyakran találunk szomjuságot jelképező szarvast ábrázolva; a korsó maga a valódi majolicák (majolica fina) közé sorolandó.

A **7. idomban** látható kisméretű, de kecses alakú és pompás sárga alapmázzal bíró korsócska szép virágdíszítménye által tűnik ki.

Az itt említettekén kívül van még múzeumunknak hazai fajence és majolica művekből álló tekintélyes gyűjteménye, melynek kiváló darabjai Sárosban, Szepes- és Gömörben készültek.

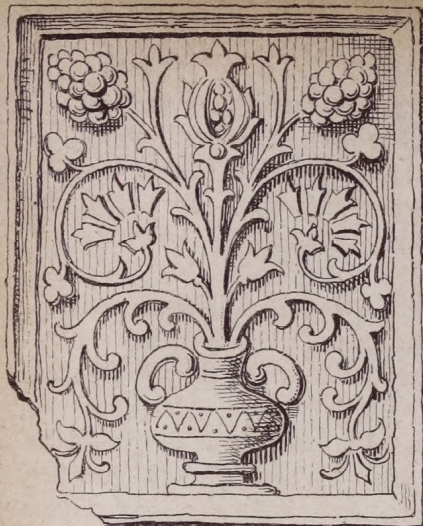
Hazánkban a XVI. és következő évszázakban az agyagipar ezen neme különösen virágzott, készítményei keresettek voltak, mert nem találtattott család, melynek egyik díszét és büszkeségét a szoba fogasain rendben függő más meg más alakú és színezetű kancsók, korsók és tálak ne képezték volna. Akkor még a törékeny üveg poharak nagyon ritkák voltak, amiértis lakodalmakat és vendégségeket ábrázoló régi képeinken a korsók kiváló szép alakjaival találkozunk.

Hogy pedig nemcsak csinos és izletes agyagedényeink, de szép cserépkályháink is voltak, azt bizonyítják azon, bár még eddig csekély számú maradványok (kályhafiók stb.), melyek még itt-ott hazánkban találtatnak. A XVI. és XVII. évszázból származó e nembeli sokszínű ékítményekkel és alakozatokkal díszített mázos kályhák Németországban, sőt Schweichban s egyebütt mai napig is használtatnak; a legszebb régi példányokat a nürnbergi germán és müncheni National Múzeum őrzi. Ha ismeri valaki ezen színes cserépkályhákat, kérem; nem szob-

6 1/2"

9.

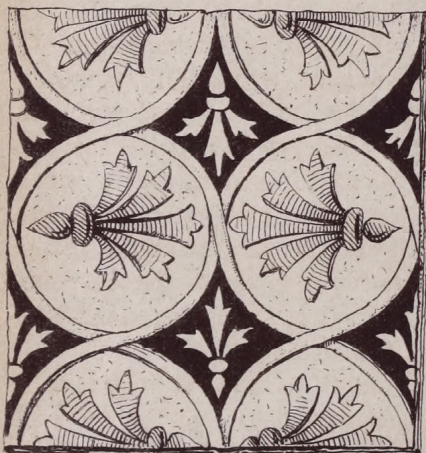

10"

10.

11.

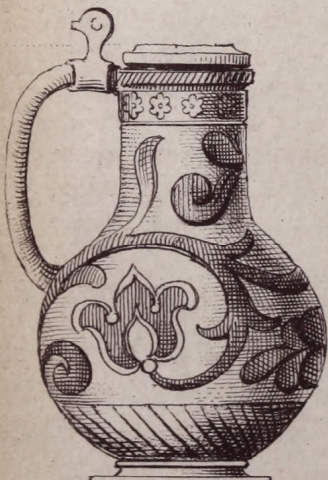

8"

12.

8 1/2"

14

13

4"

16.

15.

bek és célszerűebbek voltak-e ezek korunk fehér vagy szürke színű, sima és semmi műízlést nem mutató kályhánál? Azonban hála legujabb korunk helyes műíránynak, mely belátá az ily színes kályhák szépségét! Ma már Némethonban, de Ausztriában is egyes vállalkozó szellemű iparosok régi renaissance motívumok helyes alkalmazása mellett ilyféle cserépkályhákat készítenek s készítményeik igen keresettek.

Midőn néhány évvel ezelőtt Kassán a felsősétányon, hol annakelötte a gótstilben épült városház állott, a gázcsövek számára árkok ásattak, ezen alkalommal többféle díszítményű kályhafiók töredékeire bukkantak, melyek jelenleg múzeumunkban őriztetnek.

A **9. idom** alatt látható kályhafiók kerettel szegélyezett négyszögletű mezőben egy füles korsót ábrázol, mely szegfűből, tulipán-, pipacs- és szőlőfürtökből álló virágdíszítményt tartalmaz; ezeknek elrendezése tökéletesen részarányos. Ezen díszítmény correct rajza és compositiója megfelel még a XVI. évszázban divó renaissance műízlésnek. A második (**11. idom**) kályhafiók négyzetidomú, egymást átmetsző köralakú szalagok által képezett mezőkben az antik palmettához igen hasonlóan stilizált növénydíszítményt mutat; a harmadik szintén a kassai sétányon talált kályhafiók (**12. idom**) szélesebb szalaggal körülvett mezőkben leveles díszítménnyel bír. A két utóbbi kályhafiók keretelve nem lévén, oly díszítményt tartalmaz, mely több hasonló díszítményű kályhafiók ismételt összerakásából származik, mely által az egész kályhafelület egy szőnyegszerű mustrát (Tapetenmuster) nyer; ellenben az első keretelt kályhafiók összerakása által a kályha felülete egyes négyszögletű mezőkre oszlik (casettirt), és miután gyakran kétféle díszítményű kályhafiók alkalmaztatnak egy kályhánál, azon változatosság kedvéért kétféle ornamentum is előfordúl.

Ezen kályhafiók égetett agyagból készültek, színes mázzal nem bírnak, díszítményeik féldomborművek. Van még múzeumunkban egy csinos zöld mázos kályhafiók részlete (**16. idom**), melynek keretelt mezején Magyarországnak babérkoszorúval körülvett koronás címerpaizsa szemlélhető. A címerpaizs, valamint a díszítmények stílja már azonban a XVII. évszáz végére utal.

Összehasonlítás végett érdekesnek tartom még ama csinos díszítményű kályhafiók rajzát a **10. idom** alatt közölni, mely Szepes-Olaszi vendéglőjének egyik kályhájáról való. A keretelt mezőben lévő stilizált virágdíszítmény elrendezése már nem részarányos, hanem naturalistikus felfogású eltérést mutat s az egész zöld mázzal van bevonva.

A kályhafiók általában véve legtöbbnyire vésett formák alkalmazása által készíttetnek, de találunk nevezetesen a némethoni nagyobb kályhánál féldomborművű, szabad kézzel mintázott (bossiren) fiókokat is. Ilyenek azonban hazánkban még nem találtattak.

A **14. és 15. idom** alatt közlött korsók a németalföldi agyagipar készítményeihez leginkább hasonlítanak; az elsőnek szürke alapon lévő szépen rajzolt díszítmény- körvonalai mélyen vésettek s kék színűek, a másik hasas korsó az úgynevezett pipaagyagból (Pfeifenthon) készült, természetes vörhenyes színű csavaros felülettel, s gombbal ellátott cinfedővel bír. Mind a két korsó gömöri készítmény,

Az úgynevezett delfti fajence-művek több nevezetes példányával bír múzeumunk, nevezetesen szép és ízletes disztményű tálakat és korsókat, mely utóbbiak egyike a **8. idom** alatt szemlélhető korsócska, khinai motívumokat utánzó kék disztményekkel.

A valódi khinai porcellán (Doby asszonyiség adományára következtében) gyűjteményünkben egy tekintélyes suite által van képviselve, mely igen csinos külsejű s idomú, zománcozott virágdisztménynyel s aranyozott szegélylyel bíró thea- és kávé-serviceből áll, melynek egyik ibrike mutatványul a **13. idom** alatt szemlélhető. Ezen valódi khinai porcellán-művek különös vékonyságú és könnyűségű anyag által tűnnek ki, amiért is éppen ezen tulajdonságuknál fogva különböznek az oly gyakran előforduló utánzott khinai porcellántól.

Végre dicsekedhetik már múzeumunk a bécsi (Altwien) számos és nevezetes példányával is; ezek közt szabad legyen megemlítenem mintegy 12 darab szép tálát, edényt és egy különös szépségű asztali díszrakományt, Neptun, a Sirenek és Najádok csinos alakzataival.

A régi híres kassai kőedénygyár különös jóságú és tartóságú, de legtöbbször csak fehérszínű készítményeket állított elő, melyek K-val jelölvék. Múzeumunk szintén bír azokból egynehány kiváló példányt. A rozsnyói agyagművek R-rel, a híres holicsi gyár készítményei pedig H-val jelölvék. A középkori hazai agyagiparmű történetének tanulmányozására nézve szükséges lenne a régi, valamint — összehasonlítás végett — a jelenleg működő ilyenmű gyárak készítményeinek jegyeit gyűjteni, a gyárak helyneveit összeállítani és osztályozni.

Igen ritkán követ két gyár egy s ugyanazon jellegű műirányt, hanem minden egyes gyár bír saját jellegű készítményeivel, s ismerve a gyár műirányát, könnyen ismerhetők s osztályozhatók az agyagművek is. De mint mindenben, úgy ezen tekintetben is még a kezdet nehézségeivel küzdünk. Azonban valahára még is meg kell kezdeni, mert nézetem szerint csak azon nemzet művészete és műipara fejlődhetik tovább, mely műiparának múltját ismeri.

Áttekintve immár a múzeumunkban levő régi hazai agyagművek gyűjteményét, akaratlanul is megkérdezzük önmagunkat: dacára annak, hogy annakelőtte rajziskoláink nem voltak, ki által készültek ezen ízletes s szép díszítményű művek, oly művészi felfogással, melyet mai napság készítményeinkben hiában keresünk? Erre a kérdésre válaszolhatunk, ha a következőket vesszük tekintetbe:

Hazánkban a XVI. és XVII. évszázakban a különféle mesterségek, a kézműiparágak többféle nemei nagyban virágoztak, a mint azt a fazekas, lakatos, asztalos, ötvös, paszományos (Posamentirer) és egyéb mesterségek reánk maradt s legtöbbször gyűjteményeinkben lévő remekművei eléggé bizonyítják. Ezen tevékenység csak természetes következménye volt azon áldásthozó szellemi mozgalomnak, mely a XVI. évszázban hazánkban a tudomány és művészet terén is nyilvánult. Mert míg egyes városok (Kassa, Bártfa, Lőcse, stb.) által Né-

methon hires egyetemeire tanulmányozás és kiképzés végett a város költségén kiküldött ifjak hazájukba visszatérve a tudományosságot s műveltséget terjesztették: addig a művészek és mesteremberek nem elégedve meg az itthon tanúttakkal, szakmájukban való további kiképzés végett beutazták nemcsak Német-, de Francia- s Olaszhon kiváló iparúzó városait is, azok művésztételével és műirányával megismerkedve, dús tapasztalataikkal és szélesebb szellemi látkörrel tértek honunkba vissza. Természetes, hogy ezen alkalommal az akkoriban külföldön dívó műízlést és műirányt elsajátítva, azt hazánkba plántálták át; s így magyarázható meg azon körülmény, hogy kivált a kézműipar meghonosítására előnyös felsővidéki városainkban a különféle mesterségek oly remek kivitelű példányaival találkozunk.

Továbbá annakelőtte a czéhbeli rendszer szigorú törvényei nem engedék meg a maga szakmájában tökéletlen s ki nem képzett iparosnak mesterségét önállólólag megkezdeni, míg a képzettségéről és ügyességéről tanúskodó úgynevezett remeket (Meisterstück) el nem készítette. Most azonban, dacára annak, hogy majd nem minden jóra való városban jól berendezett rajziskoláink vannak, s miután az ipartörvény által eltöröltettek a régi céhrendszer törvényei, azok a fiatal iparosra nézve kötelezők nem lévén, anélkül, hogy az illető szakmájában tökéletes jártasságot és rajzbeli ügyességet szerzett volna magának, vagy vándorlás által ismeret körét bővítette volna, mint mester firmát nyit, s maga kezére dolgozik úgy, ahogy tud. Véleményem szerint ez az egyik oka kézműiparunk hanyatlásának. A második pedig az, hogy jelen kézműiparunk főcélja a gyári tömeges előállítás levén, az ily gyári készítményeken hiába keressük a mester keze által művészi ihlettséggel készült szép alakot és diszítványokat.

Erre nézve hasonlítsuk csak össze a kézműipar bármely régi termékét a mostani gyári készítményekkel, bizonyosan nagy különbséget találunk.

Általában véve mai napság a készítmény csak szemre készül, nem foglalván magában a régi műveknek sem szépségét, sem tartóságát. A tömeges gyári előállítás által elhanyagoltatik ugyan a kézműipar művészi fejlődése és kiképeztetése, de a valódi műbecscsel bíró érzést még sem semmisítheti meg egészen. Ezt bizonyítja a legujabb időben a kézműipar műirányának helyes választása és a valódi jó, szép s nemes ízlés mindinkább megérdemlett terjedése. Erre azonban szükségesek oly gyűjtemények, múzeumok látogatása és tanulmányozása, melyekben nemcsak a művész és kézműiparos, de minden, az aesthetikai műveltségre igényt tartó ember, a mult századok műtermékein okúlva, saját műízlését fejlesztheti, s a valódi szépet a nem széptől megkülönböztetni tanulja.

Jelen ismertetésemet egy hires német aesthetikus jelszavával végzem be:

„Vom Alten sollst Du behalten,
Was gut ist und schön.“

II.

Egy elhallgatott költőnkről.

Irodalmi felolvasás *)

Károly Gy. Húgó,

prém. főgymn. tanár- s múzeumi titkártól.

A szerencsés véletlen úgy hozta magával, hogy a rég hallgató jeles költő, kiről e felolvasás szól, pár évvel ezelőtt ugyanazon városba kerüljön, melyben én is lakom, ugyanazon arcizmasztó küzdőhomokot fussa, melyre a hazai ifjúság tanításának érdemében engem is kiszemelt csillagzatom.

Ez az elhallgatott jeles költő nem más, mint **Vida József**. Született 1833-ban márc. 2-án, vasmegyei Körmenten. Tanult Szombathelyen és Pesten; ott a gymnásiumot, itt a jogot végezte. A fiatal jogtudor 1862-ben jogtanár lett az újból kinyílt egri akadémiában, mely minőségben az „Eger“ című vidéki lapot is szerkesztette. 1871-ben Kassára neveztetett ki az itteni jogakademiához rendes tanáruul, hol mai napig is működik.

Ő is az ötvenes évek Petőfi-epigonjai közül való, még pedig a javából.

Koraifjantan áldozgatott már ő a költészet múzsájának, de még akkor senki sem hitte volna, hogy pár év múlva az előtte föllépő fiatal költők közt ő legyen egyike a legkiválóbbaknak.

Míg fiatalabb pályatársai a nyilvános téren többször tőnek kísérleteket, ő mint túlszerény ifjú elvonultan tanulmányozta a hazai s külföldi költők jelesbjeit, s bár halomra írta verseit, erőszakkal sem volt rábírható, hogy valamelyik szerkesztőnél bekopogtasson.

Mint a Váltkai Imre által 1858-ban kiadott „Irodalmi s művészeti Daguerreotypek“-ből tudjuk, de meg mint ömaga nekem barátságos ismer-

*) Készült a Felsőmagyarországi Múzeum-egylet által a művelt közönség számára tervelt, de a helyiség ki nem nyíltja miatt eddig még nem valósulhatott felolvasásokra, melyek nemcsak a régészeti s természettudományi, de a régibb s újabb magyar irodalmi ismertetéseket is fel fogják ölelni. Mintán eredeti rendeltetésére nem fordíthatott, kedves kötelességet vélek teljesíteni, ha olvasás-tárgyul nyújtom egyeletünk tagjainak s Kassa városa s vidéke nagyérdemű közönségének,

retségünk után még körülményesebben elbeszélte, legelső verse, melyet napvilágra szánt, „*János gazda*“ című genre a körmendi „Részvét Naptár“-ban jelent meg, úgy „*Ártatlan csel*“ című népies beszélye is, melyek egyaránt figyelemre ragadták az olvasót.

Ezután nemsokára a Császár Ferenc „Divatcsarnok“-a adott tőle egy versecskét, melyet aki elolvasott, háromszor is átolvasta.

E föllépések után Vida ismét néma lőn, az akart maradni örökre. Barátjához, Csermelyihez írt egyik levelében oda nyilatkozott, hogy végképp lelép a költészet virágos mezejéről. Hajh! de a költészet múzsája nem azért ringatja választott kegyeltjeit, hogy azokat örökre elaltassa.

Társai jóakarató buzdításaira neki bátorodik a szerény jogász ifjú, s 1856-nak egyik hétfőjén beállít Jókai Mórhoz, ki azidőt a magát Gräfenbergben gyógyító Pákh Albert helyett a „Vasárnapi Ujság“-ot szerkesztette, átnyújt neki egy csomó verset azon szíves kérelemmel, hogy nézné át, s ha érdemesek, használja fel valahol.

Jókainak igen szép jellemvonásául emlegetik az ötvenes évek kezdő írói, hogy az ifjabb tehetségeket, ha hivatást fedezett föl bennök, soha sem utasítá el magától buzdítás nélkül. Vidát is serkentette, s azt mondta neki, jöjjön el egy hét múlva, s megmondja az eredményt.

A hétfői nap még nem köszöntött be, midőn a „V. U.“ „Szerkesztői mondani való“-ja nyilvánosan megdicsérte a fiatal költőt, kijelentvén, hogy tőle a költészet terén igen sokat lehet várni. Lőn nagy öröm a pesti jogászok Izraelében, a társadalom-történetileg nevezetes Filinger-kávéházban, mely tetőpontjára hágott, midőn nevezett lap költőnk „*Gyászvitézek*“ című sok poétai szépséggel díszelő balladáját kiadta.

A „V. U.“ ezután több szép költeményét közölte, melyek mind tovább-tovább fokozták szerzőjük sikerét, de talán egy sem annyira, mint „*Tatárjárás*“ című gyönyörű balladája, melyet az összes journalisztika örömmel fogadott, s a dicséreteken szűkmarkú „Pesti Napló“ szigorú ítései is különös figyelemre méltattak.

Nyert pályadíjakat is, s nem volt oly szépirodalmi lap, mely ne hozott volna tőle szebbnél szebb verseket, legtöbbet a „Vasárnapi Ujság“, mely mellé a fürdői gyógyidényről hazatért Pákh Albert, mint főszerkesztő, örömet szerződtette rendes munkatársnak.

Érdekes tudni, hogy tehetségének egyik határozott csillága az egészséges humor. Korán fölismerte dolgozataiban e ritka és szerencsés adományt Jókai, s azért ismételten buzdítá, serkenté őt, hogy kísértse meg erejét a humorisztikai beszély és regény terén, melyre való határozott hivatottságát nemeslelkű mentora untalan emlegeté. Meg is kísérté, de enemű legsikerültebb prózai dolgozata kéziratban van s befejezésre vár. Az ötvenes évek vége felé nagy szerencsével érvényesítette humorát egy Jókai-szerkesztette nagy napilap tárcájában, melynek a „V. U.“ híres Kakas-Márton leveleihez tartalom-, alak- s szellemben hasonló cikkei tőle származtak.

Szerte megjelent költeményeit 1860-ban összeszedte s „Nemzeti Koszorú“ cím alatt kiadta.

Akik költészetünk fejlődését az ötvenes évek végén s a hatvanasoknak elején figyelemmel szerették kísérni, lettenek legyen bár még oly ifjú tanulók, mint akkoron e sorok felolvasója is volt, híven fognak visszaemlékezni a kedvező bírálatra, melyet Szász Károly illetékes tolla a „Nemzeti Koszorú“-ról Arany János kitűnő folyóiratában, a „Szépirodalmi Figyelő“ 1861-ik évi 13. s 14. számaiban írt:

„Ha e derék fiatal költőnkben — úgymond az ünnepelt költő és ítéssz — valamely magasra vont szemöldökű kritikus semmi egyéb dicsérni valót nem találna is, az egyet kénytelen volna megvallani, hogy a „Nemzeti Koszorú“ írójában határozottan körvonalozott költői egyéniség áll előtte, kinek többé nem szükség semmi irodalmi társaságban valamely keresett epithetonnal bemutattatnia, sőt aki bátran írhat álnév alatt is, mert annyira ismerjük, hogy tovább nehezen sikerülend „a legszorosabb incognitóban utaznia“. Petőfi óta, bátran mondjuk, ha volt is lyrai irodalmunk bajnokai között, ki V. J.-et egy vagy más tekintetben fölülmúlta, vagy általában is nála nagyobb lyrai tehetség, de határozottabb költői egyéniség egy sem jelent meg, Vajdát s Tóth Kálmánt sem véve ki, látkörünkön. Petőfi óta senkinek sem sikerült úgy jellemezni magát s tehetségét, oly világosan s összevethetetlenül nüansizozni egyéniségét, mint V. J.-nek. A „Nemzeti Koszorú“ írójának egyénisége szeretetre méltó, eredetisége költői; benne az érzelmesség valóban megható; a kedély tiszta és nemes; a humor és elmésség póriasság nélkül jókedvű s anélkül neveltet meg, hogy, egy-két esetet kivéve, burleszk volna. Szóval a gazdag ér és természeti adomány nem került el a tanulmány művelését, s nem vonta ki magát a szabályozó fék alól, ami éppen nem is volt kárára. Ő Petőfinek nem utánzója, hanem kisebbik öcsce. Hogy e nagy költőnket itt annyiszor említjük, azért történik, mert egyenesen megvallva, közte és Vida között valóságos családi hasonlóságot találunk“.

Igy Szász Károly.

De ez igen kedvező, s szerény egyéni nézetünk szerint is teljesen érdemleges bírálatot nyomban követik a „Szépirodalmi Figyelő“ érdemes szerkesztőjének csaknem négy sűrűen nyomtatott hasábra (l. „Sz. F.“ 1861. 14. sz. 214—216. l.) cáfoló sorai, melyek sok szép virágot kiszakítanak ama dícskoszorúból, melyet Szász K. a „N. K.“ füzőjének ihletett halántékaira egész lelkesedéssel illesztett. „Vida tehetségét — írja nagy költőnk — senki sem méltányolja inkább, mint e sorok írója, de méltánylani éppen az: se túl, se innen!“

Én nem tudom, — mert a szerény költő erről mélyen hallgat, — e szigorú ellenbírálat, vagy más, alább megvezendő körülmények okozták-e, de 1862-től egész 1867-ig hallgatagon függött szegén hívatott kobza. Ekkor megszólaltatá. Ismét verselt a saját szerkesztésében megjelenő vidéki lapban s a fővárosiak némelyikéiben is, többnyire különböző álnevek alatt, melyek között leggyakrabban fordul elő a Kacsaközi, Dorombosi és Duzzogi Hárpia. De jól jegyzé meg róla Sz. K. bírálatában, hogy nehezen sikerülend tovább a legszorosabb incognitóban utaznia: annyira ismertt lőn, hogy

sajátságos egyediségét mindenki fölfedezé az álarc alatt, ki az irodalomnak szorgalmas megfigyelője volt.

Legutolsó verseinek egyik legszebbikét 1869-ben egy kép után írta, s ez az a hangulatteljes, megkapóan festő költemény, melyet „*Temetés Sevilleben*” címmel ha jól emlékszem pár év előtt a „Fővárosi Lapok”-nak küldött fel közlés végett.

Ahány iskolai s magán használatra készült irodalmi olvasó könyv az elmúlt években megjelent s napjainkban világot lát, mindegyik adott és hoz mintaképeket Vida sikerült szép költeményeiből. Külföldön lelkészkedő hazánkfia, Steinacker G. pedig újabb költőinkről egy anthológiát rendezett sajtó alá a nagy német közönség számára, melyben Vidának is jelentős helyet szemelt ki, életrajzát adja és sikerült műfordításban költeményei közül többet.

E megérdemlett s buzdító elismerés igen jól esik a szerény férfiúnak, mert annyit mégis csak megértettem itt-ott elejtett bizalmas nyilatkozataiból, hogy sok időt s fárasztó szellemi foglalkozást igénylő új életpályáján s gyakran bomladozó egészségi állapotán kívül hallgatásának egyik főoka azon körülményben rejlik, hogy annak idejében hiányoztak azok, kik a költői lekesedés tüzét bátorításaik által folyton- folyvást lobogtatták volna lelkében. Csak tanuló jogásztársait veszi ki, különösen pedig dr. Szy József testi-lelki barátját, e jelenleg Nagy-Váradon lakó derék ügyvédet, ki nem szünő biztatásai által, saját bevallása szerint, leginkább hatott lelkesítőleg s ápolólag költészetére.

Egyébiránt önvallomása szerint egyéniségének igénytelensége s túlságos szerénysége volt az oka, hogy az irodalom coripheusai bátorítólag s kellő lelkesítéssel nem hathattak reá. Távol tartotta magát tőlök; csak keveset ismert közülök, azokat is véletlenül, futólagosan. Ha a Kazinczy korában élt volna!....

Példálóztatásaimra nemrég összeszedegette a főváros és vidék lapjaiban a „Nemzeti Koszorú” kiadása után elszórva megjelent újabb költeményeit, s barátságos ismeretségünk igen becses zálogául egy kis füzetke kéziratban megajándékozott velök, egyszersmind megengedve azt is, hogy „ha már minden áron országos embert akarnak belőle csinálni”, mint önmaga mondá, szélesebb körnek is bemutassak belőlök néhányat *).

E költemények nagy része egy oly vidéki lapban jelent meg, mely városunkban s vidékünkön nem igen olvasott („Eger”), s így kevésbé ismert voltánál, még inkább pedig szépségénél fogva nem egy lélekben fog-nak rokonszenves fogadtatásra találni, nem egy olvasó kebléből fogják felcsalni a vágyó sohajt: mily kár, hogy az ilyen hivatott lantnak elnémultak visszhangos húrjai!

Első sorban is egy egész kis cyklus lyriai terménnyel ismerkedjünk meg, melyben költőnk tiszta, nemes kedélyének érzelmessége valóban elragadja az olvasót. E szép, jobbára helyzetdaloknak megértése s kellő méltánylata szükségessé teszi, hogy előre bocsássam rövid történetüket, úgy, mint költőnk nekem elmondá.

*) Az „Erdély” c. Marosvásárhelytől megjelenő szépirodalmi heti lapban is tettem ezt másfél évvel ezelőtt. Az ottani közleménybe becsúszott hibák a költő figyelmeztetésére itt kijavítvák,

Egerben laktában családja egy művelt izraelita családdal ismerkedett meg. A ritkaszepségű családjában mennyországban élt már e földön; azzá tették azt neki a szerető férj s az okos, kedves, szép két kis leány. De a mennyég boldogító azúrja csakhamar elborúl. Az édes anyának sürgős családi ügyben Bécsbe kell távozni. Alig van fele útján, midőn távsürgöny hívja vissza: egyik leánykája haldoklik! A rögtön visszatért anya már meghalt magzatot sirat!

Ez elhunyt „*Kis leányka halálára*“ zendül meg költőnk lantja:

1.

„Mint gyenge harmatcsepp a fésző
Rózsa illatdús kebelén,
Midőn a nap fürösztöi benne
Sugárit május reggelén;
Mint bölcsőjének lágy ölében
Szendergő kisded mosolya:
Oly kedves volt, a kis leányka!
Oly szép volt, s mégis meghala.

2.

Még tegnap vidoran enyelgett,
Futkosva, mint kis őzike,
S ma már letört, hervadt virágszál
A gyermekek legszebbike.
Holnap kemény, rideg kis ágát
Megveti ásó és kapa,
Holnapután lefektetik, hajh! —
Csicsij! aludjál kis baba!

3.

És anya, ki úgy szeretted!
Szüntesd gyászos kerservedet;
Játszótárs kelle angyaloknak:
Az égbe hívták gyermeked.
Az Úr adá, az Úr vevé el,
Legyen megáldva szent neve!
Igy látta jónak bölcsesége:
Ki zúgolódnék ellene? . .

De jól mondja Bajzánk az „Egy anya keservé“-ben, hogy „nem ismer oly anya mély szívbánatot, — Aki még nem sirata meghalt magzatot“. Az anya mély bánatának enyhítésére szükségesek a „*Balzsamcseppek*“:

1.

„Szép arcod pirját rég letörlé
Súlyos kezével a bűbánat,
S te még folyvást gyászolsz szivedben,
Szemed hő könye meg-megárad.

4.

A két szép rózsabimbó közül,
Aki szivedből sarjadzának,
Egyik vidáman mosolyog még,
Vigaszul a síjtott anyának.

2.

Tudom, jó asszony! vesztéséged
A legnagyobb, mi anyát érhet,
De a legbölcsőbb akaratnak
Hajtsunk, lemondva, fejet s térdet.

5.

S aztán az elhervadt helyett is
Új bimbó fakadhat szivedből . . .
A tölgy is, lám, elveszti lombját,
De újra, meg újra kizöldül,

3.

Az élet telve szenvedéssel,
S a sors hányat vigasztalan hagy?!
Tekints körül tapasztalandod:
Te még sokaknál boldogabb vagy.

6.

Hagyd hát a bűt gyors szárnyra kelni!
Kedves halottad im az égben
Mosolygva int feléd s hagyogja:
„Boldog vagyok, ne könyezz értem!“

E balzsamcsöppekre már enyhülnek a sebek, már múladoznak sajogásai, midőn a setét végzet ismét fölszaggatja azokat: „*Ő is meghalt...*“, a másik kedves lányka is

1.

— — — — — elköltözött
Kis nővére után,
A jó anyának bú s könnyű
Maradt még fenn csupán.

2.

Egy angyal szálla érte le,
Csillagsugarakat
Hozván, azokból szőtt neki
Picike szárnyakat.

3.

És gyorsan elrepült vele
A fényes égbe fel,
Hol őt epedve várta már
Testvéri hő kebel.

4.

S most ismét játszanak
Az ikerangyalok . . .
Töröld le, anya, könnyedet:
Gyermekid boldogok!

Hasztalan törli le, megmarad a forrás: az anyai fájdalom, melyből untalan felszívárognak a bánatos szép szemekbe. Még legjobban érzi magát „*A völgyben*“, melyet oly jól esik lelkének meg-megszólíttatnia:

1.

„Im, fölkerestem szent magányod,
Kies völgy, drága édenem!
Hol enyhet annyiszor talált már
Bánattól meggyötört szívem.
Az illatterhes üde légnek
Mohón szívom be balzsamát,
Mely a kelő nap szűzszemérmes
Sugárain szövődik át.

2.

A rét, mint miriadnyi gyémánt,
Gyengéd harmattól tündököl,
Míg a fényes nap rózsaaajka
Kéjelve nem csókolja föl.
A fűben illatos virágok,
Mint bájos szüzek diszlenek;
Körülök udvarolva röpköd
A tarka pillangósereg.

3.

A lombok közt, halk susogással,
Lágy szellő lopva surran át,
Vélnéd: szerelmes kis leánynak
Hallod titkos-bús sohaját.
Mellettem a fakó harasztot
Egy-egy zöld gyík csörrenti meg;
A fákon itt-ott cinke ugrál,
S alattok szökcse zeng, zizeg.

4.

Amott, dalolva, kis pacsirta
Emelkedik az ég felé,
Vívén magával reggimát
A legfényesebb trón elé.
Őszinte áhitatra ébred
Minden, kinek csak szíve van;
A kételkedő is térdre hűllva
Kialtna fel: Uram, Uram!

5.

Oh ti! kiket a sors lesujta,
S búbanat tépi szívetek:
Üdülni fájó sebetekből
E bájos völgybe jöjtek!
Itt minden enyhet és vigaszt nyújt:
Zöld lomb, pacsirtadal s virág . . .
S ha szemetekbe könny lopódzik,
Nem gúnyolhat ki a világ!

Bekövetkeznek a gyásznak napjai. Költünk e mozzanatot is felhasználja: „*Gyásznappajaidban*“ — zendül lantja —

1.

„— — — láttalak,
Leroskadva a bú alatt;
Úgy ültél a gyászszámolyon,
Mint Jeremiás egykoron
Sion szent romjain.

3.

Szemed bágyadt volt s fénytelen;
Sírtál, zokogtál — könnytelen,
Sírtál, zokogtál hosszasan,
Keservesen, fájdalmasan,
Szegény, szegény anya!

2.

Szép arcod dúlt vonásain
Tükröződött a szörnyű kíu,
Mely mint Prometheus sasa,
Szívedben dúla, mardosa,
Folyvást, könnyörtelen.

4.

Sötét hajad zilált vala,
Mint egy örült gondolata,
S egész lényed búval teli . . .
El nem fogom felejteni
Soha, soha, soha!“

Elmúlnak a vallás-parancsolta gyásznapok, s „*Bájos völgy!*“ ki!
vigasztaló öledbe, megkérdezni a kakuktól: meddig élek még, hogy elköltözött
szerette magzatimhoz szárnyaljon lelkem, velök együtt élvezni az éden bol-
dogságát! — e gondolatlan borúl völgye keblére, kifejezést is adva gondola-
tinak, szíve hő érzelminek:

1.

„Bájos völgy! itt vagyok megint
Viruló szép öledben;
Körülem némaság — csak egy
Szellősohaj sem lebben.
Pacsirta, csiz és csalogány
Nem hallatják daluk,
Csak a távolban hangozik:
Kakuk, kakuk, kakuk!

4.

Minden szemet elbájola
Szelid, tündéri képe;
De a halál kegyetlen úr,
Nem nézi: rút-e, szép-e?
S előtte föltárltanak
A mennyei kapuk . . .
A távol erdő egyre zeng:
Kakuk, kakuk, kakuk!

2.

Lelkemnek, ah! oly jól esik
E mélabús madárszó!
Szívem nehéz, eszmém sötét,
Mint egy fekete zászló.
A kedves ajkak végszava
Folyvást fülemből zug . . .
A távol erdő egyre zeng:
Kakuk, kakuk, kakuk!

5.

Felöltözteték ékesen
Liliomfehér ruhába,
Aztán szépen lefektették
A fekete sír-ágyba.
Lakása most a temető,
Abban parányi zug . . .
A távol erdő egyre zeng:
Kakuk, kakuk, kakuk!

3.

Ki ne szerette volna őt
Örökös mosolyával,
Igéző kék szemével,
Liliomhomlokával?
Beszéde lágy volt, mint minőt
A szellő ajka sug . . .
A távol erdő egyre zeng:
Kakuk, kakuk, kakuk!

6.

Ébren, vagy alva, látom őt,
Elöttem leng alakja;
S bár zsákmányát a néma sír
Többé vissza nem adja:
Szívem, mint árva gerlice,
Utána sírva búg . . .
A távol erdő egyre zeng:
Kakuk, kakuk, kakuk!

Vége megnyugszik „*A gyászoló anyja*“, s egy szeliden kesergő imadallal enyhítgeti szívének hegyedő sebeit, mely Jeremiás keserveire emlékeztet:

1.

Meglátogattad, Uram, házamat,
Súlyos karod reám emelve,
S hol eddig kedv, öröm s jólét honolt,
Gyász borúlt csendes tűzhelyemre.

2.

Elvetted tőlem, mit magad adál:
Legdrágább kincsét az anyának;
Imát hiába mondtak ajkaim,
Könyeim meg nem indítának.

3.

Két szép leánykám szemem fénye volt,
Üdvöm lelém mosolyaikban;
Szívem alatt együtt feküdtenek:
Együtt alusznak most a sírban.

4.

Előbb az egyiket vevéd ki, óh!
Anyai gyengéd karjaimból,
S alig, hogy könyvem letérlem, ime!
A másik is utána indul!

5.

S most nincs egyebem gyász és könnyünél,
Házam üres, mint puszta fészek,
Oh kedvesim! koldusnál koldusabb,
Kit elhagyátok, bús szülétek!

6.

Mit vétettem, én Uram, oly nagyot,
Hogy oly szörnyen lakoltam érte? . . .
De nem, nem zúgolódom ellened,
Bocsáss meg, ha panaszzom sérte.

Lehet-e ennél tisztább érzelmességgel s lyrai közvetlenséggel az emberi szív fájdalmainak egyik legnemesbikét különböző phasisaiban, de mindig ugyanazon alaphangon megénekelni? . . .

Sokban hasonlít e költemények egyike-másikához egyik legutolsó hangulatteljes verse, melyet már föllebb is említék. Ebben Vida festői tehetsége, mely már legelőször megjelent költeményeinek egyikében („*Erdőben*“. L. „*Nemz. Koszorú.*“ 70—73. l.) annyira megragadta az olvasók figyelmét, egész magaslatán tündöklök előttünk. De beszéljen maga a szép mű:

Temetés Sevillában.

(Egy kép után.)

1.

Temetés van Sevillában,
Szép Sevilla városában:
Szegény embert kísér sírba,
Az az egy-két rokon, sírva,

7.

Tudom, mind jó, ami tőled ered,
Jóságod a féreg is áldja,
S mély bölcseséged fönnten hirdeti
A csillagoknak miriádja.

8.

Feledd el, oh! hogy ajkam kifakadt,
Mely eddig csupán álta téged,
Hiszen tudod, hallgatva mily nehéz
Tűrni az ilyen veszteséget.

9.

Azt hiszem, elném téboly szállja meg,
S világ nélkül marad a lélek;
Vérző szívem, úgy véltem, meghasad:
Kegyelmed ám nem enged meg.

10.

Hatalmas Ur! a te parancsszavad
Jelöli ki a hold s nap utját;
Te öröködöl a csillagok felett,
Midőn pályájukat befutják.

11.

A te ujjad tüzi ki az irányt,
Melyben röpül a kis bogárka;
Tudtod nélkül tenger hullámi közt
Nem veszhet el a könnyű bárka.

12.

Én is keserves gyászom közepett
Beléd kapaszkodom hitemmel:
Oh, mert te vagy csak annak menhelye,
Aki sehol vigaszra nem lel!

2.

Éjjel viszik ki a hullát,
Mintha nappal megbámúlnák!
Éjjel viszik, mintegy lopva, —
Mintha halni szégyen volna,

3.

A koporsó gyalúlatlan,
Kocsikerék hájazatlan,
Úgy nyikorg az istenadta,
Mintha halottat siratna.

4.

Kocsi előtt öt mogorva
Rongyos ember halad sorba!
Egy — keresztet tart kezében,
Négy — lámpát visz póznavégen.

5.

A kocsit egy gebe vonja, —
Van szegénynek kinja, gondja,
Meg is állna olykor-olykor,
Ha nem biztatná az ostor.

6

A négy lámpa rémes fényt vet,
Fut s zokog a gyászkiséret;
Aki látja, azt gondolja:
Kisértetek rémcsoportja.

7.

Igy viszik ki Sevilleben,
Szép Sevilla városában
A szegényt a temetőig . . .
— A holt ezzel nem törődik.

De hagyjuk el a fájdalmak borongó ködhonát; menjünk a halottak néma hazájából vidámabb ég alá.

Vida költészetének egyik eredeti vonása a naivság, mely néha igen csekély s jelentéktelen dolgot is a rokonszenves újság s gyermek hangulattal zománcával von be. Egy kis tücsök lopózik szobájába, eleinte boszszantja az egyhangú dana, de csakhamar megszokja, kész a barátság köztők, mire megszülemlik a kedves dal is az „Egy tücsökhöz“:

1.

Énekes kis tücsök, hogy jöttél szobámba?
Ki engedelmével?
Vagy a házigazdát meg se kérdi már ma,
Aki lakást bérel?

2.

Még csak azt se mondtad: adjon Isten kendnek! . . .
S énekelni kezdesz,
Gondolván, hogy annak, ki vakmerőn lép föl,
A szerencse kedvez.

3.

De nem oda Buda! kis tücsök barátom,
S laktárs voltaképpen!
Felkutatom tanyád ott a kályha mellett,
És megöllek szépen.

4.

De nem! mért tenném ezt? miért bántanálak?
Nem vagy nekem terhes;
S teneked az élet, mint az enyém nékem,
Éppen olyan kedves.

5.

Te senkit nem bántasz, senkinek sem ártasz,
S nem vagy háladatlan:
Szállásbér fejében, világtalan éjben,
Dalolsz szakadatlan.

6.

Igaz, hogy szíveket meghódítani nem bír
 Dalodnak mivolta:
 De tehetsz-e róla, hogy tücsök a neved,
 S nem Patti Sarolta?

7.

Amit tudsz, jól tudod, nincsen egyetlenegy
 Hiba énekedben;
 Ha lyukadba bújnék, én sem énekelnék,
 Tökéletesebben.

8.

Dalolj hát, dalolj csak, amig kedved tartja,
 A mogorva éjben,
 Ha száz évig kell is éneked hallgatnom,
 Azt se bánom éppen.

Szerelmi dalai Petőfit juttatják eszünkbe, és pedig mind tárgyuk-, mind alakjukra nézve. Avagy nem ezt bizonyítják-e „*A legszebb szemek*“:

1.

Sok szép szemet láttam én már,
 Kedvesem,
 De oly szépet mint a tied,
 Sohasem!
 Aki abba beletekint,
 Jaj neki!
 A szerelem hálójából
 Hat ökör sem húzza ki.

3.

Ha már így van, Isten neki!
 Nem bánom,
 Egyedül csak azt az egyet
 Sajnálom,
 Hogy mi oly nagy lángot gyújtott
 Szivemben:
 Szép szemedbe, kedves angyal,
 Nem nézhetek szünetlen.

2.

Mi tagadás? jó magam is
 Így jártam,
 És most nyakik bennvagyok a
 Hinárban;
 Kézze-lábbal evickélek:]
 Hasztalan!
 A hálóba csak még jobban
 Belekeverem magam.

4.

Ha oly csillagpár ragyogna
 Az égen,
 Mint lelkednek bűbajos szép
 Tükrében:
 Azt kívánnám, legyen örök
 Sötétség,
 Hogy szemeim e csillagpárt
 Szakadatlan szemléljék.

Mint Sz. K. idézett bírálatában találóan megjegyzi, Vida a szó azon értelmében népszerű költő, hogy víg és komoly költeményei közt egy sincs, mely a legegyszerűbb felfogás és leggyermetesebb érzés előtt is érthető ne volna. Humoros költeményeit azon könnyűség jellemzi, mely azok egy részét énekelhetővé is teszi, s általában annyira világos, hogy mint a nemesebb prózát minden erőltetéstől mentnek mondhatjuk. Nem keveset tesz népszerűségükre azon magyaros zamat, körmönfont eredetiség, mely fordúlataiban, kifejezéseiben, hasonlataiban oly meglepő. E tulajdonokat már imént bemutatott újabb költeményeinek egynémelyikében is fölérezhette a figyelmes olvasó. De álljon itt ízelelőül hosszabb példa egy költői beszélyből, mely annyival is inkább

érdekes lesz, mert tárgya valóban létezett alak, miként azt a Budai testvér-pár „Polgári Lexicon“-ában is olvashatni:

Kakas Márton.

(Töredék.)

1.

Oh múzsa! jer le az égből
A lantomnak segítségül,
S mint vak koldust szokás boton:
Vezesd ujjam a húrokon;
Mert siralmas történetet,
Jeremiási éneket
Kell illetéknépen
Eldúdolnom, amint illik, szépen:

2.

Régesrégen, mikor még a
Sok világhírű poéta
(Mindannyi fényes kométa)
Hazánk egén nem pislogott,
Mint a miskolci kocsonya;
S csak úgy gyalog
Járt, akinek nem volt lova;
Mikor még a nadrág neve
„Kimondhatatlan“ nem leve;
S nem volt finánc, stempli, trafik,
Mely jókban most úszunk nyakig;
Mikor Zsuzsi, Panni, Linda
Nem jártak még krinolinba?
S mivel az ég megáldotta,
Nem nagyítá még a vatta;
Chignon, puder s több eféle
Még a regékben sem éle;
Mikor az egri nő kezében,
Legyező s napernyő helyében,
Fényes kard villogott, ha kellett,
S vitézül küzdött férje mellett:
Akkor tájban élt vala Erdélyben,
Kakas Márton nagy fris egészségben.

3.

Vala pedig a jó Kakas Márton,
Amint illik, a Zápolya-párton,
S éles esze, ügyessége,
De még inkább vitézsége
Által
Érezttette fontosságát
A Ferdinánd párttal. —
De a kukuk, meg az a jó Isten
Tudná minden nagy dolgait
Elsorolni itten:
Kapjunk ki hát a sok közül
Egyet:
Halljuk, halljuk, a legérdekesebbet!

4.

Három évvel a mohácsi vész után
(Ekkor tájban már javában
Török guggolt ős Budán)
Kakas Márton hős karjára
Volt bízva Szelindek vára,
Mit Zápolya
Elfoglala
Ellenség kezébül:
Ezt kelle most jó Kakasnak
Védeni vitézül

5.

Igen ám! de az a vár
Megerősítésre vár,
Mert különben nagyon könnyen
Éri kár,
Annálinkább, mivel már
Pár nap óta híre jár,
Hogy Szelindek varosa,
Csendes bár,
Ezen vár
Ostromára kiszül titkon,
S csak jó alkalomra vár.

6.

Rajta hát!
Fejszét, ásót és kapát!
Kinek ép a keze-lába,
Álljon bele a munkába;
Sok kéz
Hamar kész,
Minden kézre nem esik sok,
Csak kis rész.

7.

Sűrög-forog a vár népe,
Kinek ásó,
Kinek kapa a kezébe';
Csörög, zörög,
Dobog, ropog,
Csattog, pattog,
Nagy a láрма, foly a munka,
Nyugszik egyet, ki megunt,
S újra kezdi uj erővel.
Ez itt ás,
Amott más
Farag, fűr,
Örömében, gyönyörében
Csakúgy húzik Kakas úr,

8.

De bár a nép éjjel-nappal
Munkáját folytatja,
A sok teendőhöz képest
Alig van látszatja;
Azért tehát Kakas Márton
Parancsot ad:
Be kell hini a városi
Lakosokat,
De nem sokat,
Egyszerre csak tizet-tizet,
Mert gonosz nép az nagyon,
Árulásra, lázadásra,
Hajlandósága vagyon.

9.

Több az ember, több a kéz,
De nagyobb is ám a vész!
A behívott lakosok
Egy lábíg mint spionok;
Nem baráti a dolognak,
Titkon félre sompolyognak,
S sugva-bugva zeget-zugot
Kifürkésznek, megvizsgálnak:
Hol lehetne legkönnyebben
Majdan ártani a várnak.

10.

No de hiszen nincs mit félni:
Tud Kakas ur észszel élni,
Aztán meg a felesége
Mire való volna?!
Annak van ám irgalmatlan
Nagy sok talentumja!
Ő is csak nyom valamit a latban,
S bár nem mondom, hogy Kakas ur
A papucs alatt van:
Mindamellet nem ritkaság látni,
Mint kér tőle jó tanácsot
Vitéz Kakas bácsi.
Szja! bizony az okos ember,
Legyen esze bár egy tenger,
Örömet hall mástól is jó
Tanácsot,
Habár az a más még nem is
Belső titkos tanácsos.

11.

„Ni, hohó!
Pelyhezni kezd már a hó!
A hideg tél zordonsága
Nyakunkra jó nemsokára;
És a vár

Még mindég rossz lábón áll.
Rajta, rajta, szaporán!
Öt nap alatt Márton napja,
Az én becses nevemnapja,
Akkor kiki a munkája
Áldomását megíthatja:
Két itce bort a javából,
Fáradtsága jutalmául,
Pincéjében minden ember
Ihatik,
S tetejébe még egy akót
Álmodhat' rá viradtig!”

12.

Igy perorált Kakas Márton,
Amint illik, levén lába
Helyezve positurába;
És nagy önelégültséggel
Pislogatott szerteszélylyel,
Hogy lássa:
Mint hatott buzditása?

13.

Most előlép a seregből,
A tiz szelindeki közül
Egy vén kamasz,
Rókaravasz,
S módos képpel
Beszélni kezd ilyenképpen:
„Vitéz uram, kegyelmedet
Soká tartásák meg az egek
Örömről, gyönyörökről;
De alássan megkövetem,
Semmiképp nem tetszik nekem,
Hogy kegyelmed bizalmatlan
Írántunk,
Holott arra okot adni
Mi sehogysem kívántunk.
Kérjük azért szeretettel,
Hadd mutathassuk ki tettel
Hűségünket,
Szolgálati készségünket:
Engedje meg, uram, nekünk,
Hogy szabadon bejöhessünk
Két- vagy háromszázán,
És ha végére nem halad
Minden munka pár nap alatt,
Ez t a napot többé sohse lássam! —
Ez vón' a mi ajánlatunk,
Könyörgöm alássan.”
S tetejébe oly menykőnagy
Komplimentet vágá,
Hogy majd földig lógott belé
Kopott ponyókája.

14.

Kakas Márton nagy kegyesen,
Pödri bajszát, s egyet köhint,
Aztán bajszát pödri megint,
S újra köhint;
De csak nem jó ajkára szó:

„Igen... de... azonban... ha... jó...
Meggondolom, megfontolom
Majd estére még a dolgot“.
Ennyiből áll, amit végre
Nagy nehezen összetoldott.

A bírtokomban levő kéziratok gyűjteményből közölhetnék még többet is, de a bemutatottak is elegendők arra, hogy igazat adjanak a lapjainkban olykor-olykor megjelenő irodalmi cikkeknek, melyek költészetünk közel múltja s jelene fölött tartván szemlét, megemlékeznek Vidáról is, s „nagy kár“-nak, „jelentékeny veszteség“-nek tartják irodalmunkra kora elnémulását.

A költő által nekem ajándékozott kéziratban lévő, vagy itt-ott névtelenül megjelent újabb költemények, melyekből egynehányat itten ismertettem, azt bizonyítják, hogy ez az elnémulás nem volt végleges. Írt ő a hatvanas évek eleje után is, csakhogy kevesebbet, gyéribben s névtelenül vagy álnév alatt, valódi névén ritkán. S kiknek erről tudomásuk volt s van, számba véve költőnk múlt s jelen életkörülményeinek ismeretét, saját értékére fogják tudni szállítani az „Athenaeum“ társadalmi, politikai, művészeti s irodalmi hetilap (1873. 16. sz. 1026—27. l.) következő észrevételét: „Fölöslegesnek tartjuk némely aesthetikusok heves kifakadását az úgynevezett vadpoéták ellen. Hisz amint az idő árja fölveti, aszerint le is veti őket. Egy-két évig szerepelnek, aztán eltűnnek az örök semmiségbe. Az ötvenes évek poétái nagyrészt eltávoztak, senki sem tudja hova, s pár év múlva így beszélünk a hatvanas éveikéről. Jól emlékszünk, egyeseket mennyire kidicsért az akkori kritika. Arany derék lapjában, a „Szépirodalmi Figyelő“-ben Szász Károly mennyire magasztalta Vida Józsefet, a „Nemzeti Koszorú“ költőjét! És íme hol van most ezen „önálló tehetség“? Eltűnt az önállóltan lények roppant masszájába. A magyar irodalomtörténet legfőlebb nevét fogja említeni és műveit csupán az irodalom-történetíró fogja olvasni, hogy költészetünk hanyatlásának, ürességének képét nyújthassa“. —

A jeles költőt másfél évvel ezelőtt nagy csapás érte. Kedves, művelt, szép neje, kivel Pesten ismerkedett meg, s kötött frigyét, két kis árva fiút hagyva hátra, elhunyt. A bánatos férj lelkére súlyos fájdalom nehezült. Ki tudja, ha eloszlanak egéről a búfelhők, ha elhagyják lelkét a „Sötétgondolatok“ *) nem szólal-e meg ismét lantja? hiszen a rege szerint fájdalomában szüli a kagyló is a legszebb gyöngyöket; hiszen ő maga zengi önmagáról legutolsó költeményében:

„Mi köt engem — — ehez a világhoz,
Mint egy éves ábránd, és még édesebb hit:
Hogy szeretni tudlak! Enélkül elvetném
Az életet, e semmit.
De így mért ohajtsak meghalni, enyészni,
Holott szívemben egy újvilágot bírok;
Bár míg boldogságom képein andalgok,
Annyit, annyiit sírok.“

*) Ez a címe amaz elegiának, melyet neje halála után írt, s mely tudomásomra eddigelő legutolsó költeménye. Névtelenül megjelent az „Eger“ 1873. évi 11-dik számának tárcájában.

Tisztelői, barátai a legőszintébb részvétellel osztottnak fájdalmában, hisznek ennek mélységében, igazságában, de hiszik azt is, hogy a neje halálára írt „Sötét gondolatok“-nak van egy fényes szikrája, mely inkább szunnyadó költői lelkületére vet igaz világot, mint a kedves nő iránt táplált s csak a nagy fájdalom által kétségbe vont érzelem hűségére.

Olvassa meg bárki is e gondolatot, s ismerve Vida költői múltját, s alkalmazva e sorokat a költészetre, mondja meg, nincs-e benne (bárha ismét fölzengő) költői hivatása a leghívebben jellemezve:

„Tehát kétkedjem már én szívemben is?
 Azt higylem, hogy téged nem képes szeretni?
 Oh nem, ezt a hitet el nem veszi égföld,
 El nem veszi senki.
 Ez az én lelkemnek örök szentirása,
 — — — — —
 Porló szívemben is ott fog az ragyogni,
 Ott a hideg sírban . . .“

III.

A Felsőmagyarországi Múzeum-egylet alapszabályai.

1. §.

Címe, székhelye.

Az egylet „Felsőmagyarországi Múzeum-egylet“ címet visel. Székhelye: Kassa.

2. §.

Célja.

Egy Kassán felállítandó felsőmagyarországi múzeum létesítése. Ez pedig feladatúl tűzi ki:

- a) a múlt főleg helyi jelentőségű történelmi, őskori, geologiai, művészeti, irodalmi és műipar emlékeinek és maradványainak, különös tekintettel a helyi egykor gazdag magyar irodalom termékeire;
- b) a jelenkor történelmi emlékeinek, táj- és népismei adatainak, földtani leleteinek, a nyers termékek kitünőbb példányainak, az ipar és művészet remekeinek, összegyűjtését, rendezését s tanulmányozás végett való kiállítását.

E végből:

- a) kutatásokat eszközöl lappangó emlékek után;
- b) körülményeihez képest vásárlások által megmenti a múzeumra nézve érdekes tárgyakat a megsemmisítés vagy elhordás veszedelmétől;
- c) alkalmas módon felügyeletet gyakorol a véletlen leletek fölött;
- d) a tulajdonjog fenntartása mellett megőrzés és kiállítás végett elfogad minden régészeti és művészeti műkincset, műiparremeket és a felsőmagyarországi természetrajzi viszonyokat jellemző tárgyakat;
- e) felhasználja a társadalomban nyilvánuló alkalmakat a múzeum körébe eső eszmék népszerűsítésére és terjesztésére;
- f) a táruk gyűjteményeit nyitva tartja nemcsak a közművelődés iránt érdeklődő közönség, de a helyi s közélvidéki tanodák előtt is.

3. §.

A múzeum szervezete s ügyrendje.

A múzeum szervezetéről és ügyrendjéről külön szabályzat intézkedend.

4. §.

A múzeum pártfogója.

A múzeum Kassa városának pártfogása alatt áll.

5. §.

Az egyesület tagjai.

Az egyesület tagja lehet mindenki, aki ez iránt szándékát bejelenti, és az alapszabályok szerinti kötelezettségeket teljesíti.

Az egyesület áll: rendes és tiszteletbeli tagokból.

A rendes tagok ismét: alapító-, vagy pártoló tagok.

Alapító tagok, kik legalább 100 forintot tesznek le készpénzben vagy értékpapirokban az egyesület rendelkezésére.

Pártoló tagok, kik magukat három egymásután következő évre legalább 3 forintnyi évenkénti tagdíj előleges lefizetésére kötelezik.

Tiszteletbeli tagok, kiket a közgyűlés ilyenekül kijelent.

6. §.

A tagok jogai.

Az egyesület valamennyi tagja a múzeum helyiségeit és kiállításait díjmentesen látogathatja.

Tiszteletbeli és alapító tagok az igazgató választmány üléseiben tanácskozási joggal résztvehetnek.

7. §.

Pártoló tagok kilépése.

Pártoló tagok, ha a három évi kötelezettség lefolyta után kilépni kívánnak, tartoznak kilépésüket a választmánynak bejelenteni, különben kötelezettségük továbbra is fennállónak tekintetik.

8. §.

Az egyesületi kormányzata.

Az egyesület ügyeit az igazgató-választmány vezérli, mely 30 választmányi tagból és az alább elősorolt tisztségviselőkből áll, kiket első ízben az alakuló, jövőben a rendes közgyűlés a rendes tagok közül 3 évre választ.

A tisztségviselők a következők:

- a) az elnök,
- b) a két alelnök,
- c) a titkár,
- d) a három múzeumőr,
- e) a pénztárnok,
- f) az ellenőr,
- g) az ügyész.

9. §.

A tisztségviselők hatásköre.

a) Az elnök az egyesület képviselője a hatóságok és harmadik személyek irányában; ő hívja vagy hívhatja össze a közgyűlést és a választmányi üléseket, mindezekben elnököl, s a szavazatok egyenlősége esetében szavazatával dönt.

A tisztelet- és alapító-tagsági okleveleket ő írja alá az egyesületi titkár ellenjegyzésével.

Sürgősb fizetéseket az igazgató-választmány utólagos jóváhagyása mellett ő utalványoz. Tiszti állásánál fogva kizárólag hivatva van a jelen alapszabályok s az ügyrend szigorú megtartása felett őrködni. Joga van az egyesületi pénztárt bármikor megvizsgálni. Őt illeti a közgyűlésekben és választmányi ülésekben a kellő rendnek fenntartása, és ehhez képest szükség esetén a közgyűlések- és választmányi üléseknek az ügyrend szabályaihoz képest eszközlendő felosztása.

b) Az alelnökök egyenkint a működésében esetleg akadályozott elnök helyét pótolják.

c) A titkár a közgyűlések és választmányi ülések tanácskozási jegyzőkönyvét vezeti. Ő viszi az egyesületnek az igazgató-választmány utasítása nyomán összes levelezéseit; csekélyebb tárgyakban azonban a választmánynak teendő utólagos jelentés mellett saját aláírásával is levelez.

d) A múzeumőrök a múzeumnak adományozott, vagy részére beszerzendő tárgyak bírálatával, osztályozásával, felügyeletével, általában a rend fenntartásával foglalkoznak a múzeumban.

e) Az egyesületi pénztárnok az ellenőrrel kezelik az egyesület bevételeit és kiadásait; ez utóbbiakat mindenkor az igazgató-választmány határozata, illetőleg elnöki utalvány folytán. A pénztár állapotáról a választmánynak ülésről-ülésre jelentést tesznek, rendes számadást vezetnek és azt az évi közgyűlésnek, illetőleg a kiküldött számvizsgáló bizottságnak előterjesztik.

f) Az ügyész az elnöktől nyert meghatalmazvány mellett törvénykezési ügyekben képviseli az egyesületet.

10. §.

Az igazgató-választmány.

Az igazgató-választmány havonként egyszer, vagy szükség esetén többször kis gyűlésben tanácskozik.

A választmány hatásköréhez tartoznak az egyesület adminisztratív ügyei, tiszteletbeli tagok indítványozása, és azon tárgyak, melyek a jelen alapszabályok és a közgyűlés által megállapított határokon belül esnek; a választmány által kötött s az elnök és titkár által aláírt szerződések az egyesületre kötelező erővel bírnak.

A választmány kötelessége az egyesületi pénztári számadásokat, s a pénztár állapotát évenként megvizsgálni; végre

Az igazgató választmány nevezi ki szükség esetén a helyettes vagy segéd-tisztségviselőket, ügynököket, ő fogadja föl az egyesület szolgazemélyzetét.

11. §

Az egyesület rendes és rendkívüli közgyűlése.

A rendes közgyűlés minden évben egyszer tartatik Kassán.

Rendkívüli közgyűlést az elnök mindannyiszor tartozik összehívni, ha ezt vagy a választmány, vagy legalább húsz rendes tag az indokok felsorolásával írásban kívánja.

A közgyűléseken az alább eltérő eseteken kívül a megjelent tagok szótöbbsége határoz.

A közgyűlés rendes tárgyai :

a) Elnöki vagy titkári jelentés a lefolyt évi működésről.

b) Az évi számadások megvizsgálása és a pénztári maradvány fölötti határozat.

E végett első ízben az alakító, később a rendes közgyűlés évenként előre 3 tagból álló számvizsgáló bizottmányt választ, mely bizottmány a számadások és pénztár állapotáról jelentését a közgyűlésnek bemutatandja.

c) Az igazgató-választmány 30 tagjának és a tisztségviselők megválasztása. Ezek érvényes megválasztására a jelenlevők többségének szavazata szükséges. A szavazás nyíltan történik; titkos szavazás csak 10 tag kívánalmára rendeltetik el.

d) A tiszteletbeli tagok megválasztása az igazgató választmány előterjesztése alapján.

e) Az alapszabályok megváltoztatása, ez azonban csak 20 tagnak egy hónappal a közgyűlés előtt teendő írásbeli indítványára vétethetik tanácskozás alá, s az elnök által a meghívókban különösen mint tanácskozás tárgya megjelölendő. Indítványt elfogadó határozat hozatalára az egyesületi tagok egy negyedének jelenléte, ezeknek pedig szótöbbsége szükséges.

f) Az egyesület fennmaradásának vagy feloszlásának kérdése. E kérdés azonban csak 30 tagnak 2 hóval a közgyűlés előtt teendő írásbeli indítványára vétethetik tanácskozás alá, és az elnök által a közgyűlés előtt legalább 30 nappal közléteendő és szétküldendő meghívókban, különösen mint tanácskozás tárgya kijelölendő. A feloszlás kérdésében csak a rendes tagok határozhatnak, e határozathozatalhoz a tagok háromnegyedrésznél jelenléte szükséges és szótöbbsége dönt.

Ha pedig ezen közgyűlésre a tagok háromnegyed része meg nem jelennek, ez esetben egy hónappal új közgyűlés és pedig azon megjegyzéssel hirdetendő, hogy ezen második közgyűlésen megjelent rendes tagok szótöbbsége érvényesen határozand.

Ha az egyesület a jelen alapszabályok-szabta úton feloszlanék, az egyesület vagyona, és a mű-múzeum kincsei, mint nemzeti vagyon, Kassa városa gondviselése alá helyeztetnek.

Az egyesület Kassa-, mint Felső-Magyarország fővárosának időszerű polgármestereit a közgyűlésekre mindenkor meghívja.

12. §.

Az egyesületi tisztviselők és az igazgató-választmány a közgyűlésnek felelősek.

13. §.

Az egyesület hivatalos nyelve a magyar, érintkezéseiben azonban készségesen él bármely nyelvvvel.

14. §.

Az egyesület pecsétül egy angyal által tartott kettős paizst használ, méhhez, Magyarország címerével és ezen körirattal: „*A Felsőmagyarországi Múzeum Kassán. 1872.*”

Kelt Kassán, az 1872-ik év október 27-én tartott alakuló közgyűlésben.

Loósz József, s. k.

egyl. II. alelnök.

Károly Gy. Húgó, s. k.

egyleti titkár.

Myskovszky Viktor, s. k.

múzeumőr.

Benedek Ferenc, s. k.

választm. tag.

Dessewffy Sándor, s. k.

választm. tag.

Stóhr Sziárd, s. k.

választm. tag.

35195. szám.

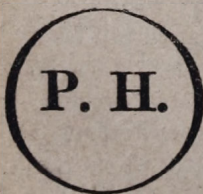
Látta a magyar királyi belügyminiszter, oly megjegyzéssel, hogy az alapszabályok módosítása, az egyesület feloszlása és ez esetben az egyleti vagyon hovaforidítása iránt hozandó közgyűlési határozatok fogantatosításuk előtt a magyar királyi belügyminiszterium elé terjesztessenek.

Budapest en, 1873. évi augusztushó 28-án,

a miniszter megbízásából:

Groisz Gusztáv, s. k.

miniszteri tanácsos.

IV.

Az egyesület tiszteletbeli, alapító s tisztségviselő tagjai.

A. Tiszteletbeliek:

Geduly Ferenc.
Hampel József.
Henszlmann Imre.
Hegedűs K. Lajos.
Ipolyi Arnold.
Krenner József.
Kubinyi Ferenc. †
Latinovics Albin.
B. Nyáry Jenő.
Rómer Flóris.
Pulszky Ferenc.
Ifj. b. Vay Miklós.
Gr. Zichy Rezső.

B. Alapítók:

Bárczay Ödön.
Gr. Forgách Kálmán.
Gr. Forgách László.
Horovitz Mór.
Sz. kir. Kassa városa.
Klimkovics Béla.
Klimkovics Ferenc.
Klimkovics Flóris.
Klimkovics Gábor.
Krajnyik László. †
Répászký Mihály.
Gr. Zichy Rezső.

C. Tisztviselők:

Elnök: Bárczay Ödön.
 Első alelnök: Loósz József.
 Másod alelnök: Klimkovics Béla.
 Titkár: Károly Gy. Húgó.
 Első őr: Myskovszky Viktor.
 Másod őr: Klimkovics Béla.
 Harmad őr: Forgács József.
 Pénztárnok: Maurer Rezső.
 Ellenőr: Ganzer Ede.
 Ügyész: Korányi Károly.
 Szolga: Derfinyák Károly.

D. Választmányi tagok:

Benedek Ferenc.	Maleter Vilmos.
Benczúr Gyula.	Dr. Maurer Arthúr.
Id. gr. Csáky Rezső.	Molitorisz Dániel.
Deil Jenő.	Moys Jakab.
Dessewffy Sándor.	Müller János.
Fayt Antal.	Müllner Frigyes.
Faller Gusztáv.	Novelli József.
Gerhard György.	Dr. Óvári Pál.
Gerster Miklós.	Piller Mihály.
Haske Emil.	Répásky Mihály.
Jakab Péter.	Stóhr Sziárd.
Dr. Juhász Mihály.	Szikkay Lipót.
Dr. Klekner Alajos.	Timkó József.
Komjáthy Lőrinc.	Tutkó József.
Korponay János.	Ungár Ignác.

V.

Titkári jelentés az egyesület 1872²_{3-ik} évi működéséről.

(Az egyesület eddigi történelméül előadatott az 1874. márc. 8. tartott közgyűlésen)

Mélyen tisztelt Közgyűlés!

Egyesületünk f. é. február 1-én tartott teljes választmányi ülése kötelességemmé tette, hogy alapszabályaink 11-ik §-ának értelmében a T. K. elé oly kimerítő titkári jelentést terjeszszek, mely az egyleti működés lehető leg-hívebb tükréről szolgáljon s annak minden mozzanatát tisztán adja vissza.

Van szerencsém e kedves kötelességnek a következőkben megfelelni.

Jól jegyzé meg éppen a napokban egyik hazai tudósunk, hogy az erkölcsi világban attól függ valamely lény vagy intézmény létezésének jogosultsága, hogy mindenekelőtt e létezés célja által igazolja erre való igényét. Amidőn tehát ezúttal az egyleti életnek egy oly zsengéjével lépek ki a térre, mely magát közművelődésinek vallván, már ezáltal kijelenti, hogy igényt tart a tartós létezésre: mindenelőtt elodázhatlan kötelességemnek tartom arról adni számot a szép számmal egybegyűlt t. közgyűlési tagoknak, hogy mily körülmények adtak létet e vállalatnak, s micsoda cél lebegett szemünk előtt, mikor megindítását kezdeményezvén, azt a meggyőződést érleltük legélénkebb hitünkkel, hogy e közművelődési intézet létrejötte, fokozatos fejlődése s majdani felvirúlta nemcsak kívánatos, de szükséges is.

Azt hiszem, helyesen járok el, midőn először is a föltett kérdés leg-lényegesebb pontjára adok feleletet, arra, mely a céltábla körvonalait akarja tiszta világításba helyezni.

Erre nézve alapszabályaink 2-ik §-ának pontozatai így hangzanak: a Felsőmagyarországi Múzeum célul tűzte ki: a múlt főleg helyi jelentőségű történelmi, őskori, geologiai, művészeti, irodalmi és műipar emlékeinek és maradványainak, különös tekintettel a helyi egykor gazdag magyar irodalom termékeire; a jelenkor történelmi emlékeinek, táj- és népismeai adatainak, földtani leleteinek, a nyers termékek kitünőbb példányainak, az ipar és művészet

remekeinek, összegyűjtését, rendezését s tanulmányozás végett való kiállítását. E végből: kutatásokat eszközöl lappangó emlékek után; körülményeihez képest vásárlások által megmenti a múzeumra nézve érdekes tárgyakat a megsemmisítés vagy elhordás veszedelmétől; alkalmas módon felügyeletet gyakorol a véletlen leletek fölött; a tulajdonjog fenntartása mellett megőrzés és kiállítás végett elfogad minden régészeti és művészeti műkincset, műiparremeket és a felsőmagyarországi természetrajzi viszonyokat jellemző tárgyakat; felhasználja a társadalomban nyilvánuló alkalmakat a múzeum körébe eső eszmék népszerűsítésére és terjesztésére; a táruk gyűjteményeit nyitva tartja nemcsak a közművelődés iránt érdeklődő közönség, de a helyi s közvelidéki tanodák előtt is.

Hogy e cél elérésére sz. kir. Kassa városának s vidékének történelmi, irodalmi, ipar s kereskedelmi, s egyáltalában műveltségi múltja, ugyan e tekintetekben való jelentősége korunkban, talajának, légelyének természeti helyzete s alkotásai fölötté előnyösen kínálkoznak: mindnyájan jól tudjuk.

Az intézmény szükségessége- és hasznosságáról pedig fényes tanúságot tesz mind az eddigi, alább körvonalazandó eredmény, mely rövid idő alatt kellemesen meglepőleg nagy arányokat öltött, mind a T. K. tagjainak nemes érdeklődése az ügy iránt, mely ez első rendes évi közgyűlésre is ily szép számban hozta össze a közművelődés igaz barátjait.

Legkevésbé sem csalódtak tehát reményeikben azok, kiknek lelkében az intézet létrehozatalának eszméje legelőször felmerült, de azok sem, kik az igévé lett eszme megtestesítése körül csüggedést nem ismerő hévvel s kitartással fáradoztak.

Az eszme tulajdonképpen megpendítője pedig városunk derék szülötte, Klimkovics Ferenc akad. festész s pesti kir. kath. gymn. tanár volt, ki buzdíttatva szintén városunk jeles szülötte, dr. Henszlmann Imre s dr. Rómer Flóris kitűnő régész- s műtudósaink által is, valahányszor közöttünk megjelent, már évek óta a leglelkesebben izgatott egy oly múzeum létrejötte mellett, melynek székhelye Kassa, hatásköre pedig egész Felső-Magyarország legyen.

A lelkes izgatás mind nagyobb-nagyobb hullámokat vetvén az érdekeltek lelkeiben, Myskovszky Viktor építész s Klimkovics Béla festész s főreált. tanárok az üdvös áramlat élére állottak, nem azért, hogy meggátolják folyását, sőt inkább hogy hathatósban elősegítsék azt.

E két kezdeményező férfiú az 1871-ik év dec. 12-én ugyanez év és hó 14-ére előértekezletre hívott meg néhány ügyérdeklő egyént, kik az előadott eszmét egyhangúlag helyeselték, gyakorlati kivitelét szükséges, hasznos s üdvös közművelődési tényezőnek vallották, hazafias készséggel ajánlván föl közreműködésüket.

És így, mielőtt az 1873. jul. 13. 885. sz. ismeretes miniszt. rendelet kiadatott volna, már e kis értekezet az eszmébe éltető lelket fuvalt, s elmondható magáról, mit Baróti Szabó Dávid a múlt század hanyatlásakor (84 évvel ezelőtt, 1787. nov. 13.) a Bacsányi- és Kazinczyval városunkban megalakított „Kassai magyar társaság“ c. irodalmi egyesületről mondott, hogy t. i. amit tervezett, annak kezdetét immáron

„Elvégzé. Kiki jónak hagyá. Kezet újjólag adván,
S vévén, a munkára legott nagy örömmel oszognak,

a legszebb jövővel kecsegtető remény lelkes szózatának visszhangjával keblökben :

„Összekötött lelkek! szaporáu munkára! Kitettük
A tárgyat: már gondolatunk legyen arra szegezve.
Összekötött lelkek! szaporán munkára.

Meg is indúlt a munka azonnal. Még mielőtt a szerves egészszé alakulás megtörtént volna, időközönként előértekezletek tartattak, szám szerint öt, melyekben mint elnökök s tanácskozók az ügy iránt a legmelegebb érdeklődést tanúsították a Klimkovics testvérek: Ferenc, Béla s Gábor, továbbá Myskovszky Viktor, Dessewffy Sándor, Zichy Rezső gr., Loósz József, Bárczay Ödön, az én csekélységem, s mások, Moys Jakab s Timkó József pedig mint jegyzők tettek az ügynek hasznos szolgálatokat.

Ez előértekezletek ideiglenes bizottságának működése nem enyészett el nyomok nélkül, melyek míg egy részről intézetünk legelső alapköveit tesszik, más részről érdemesek arra, hogy az egylet történetében méltó helyet foglaljanak el. Nevezetesen.

Az 1872-ik év január 28-án tartott értekezletnek eredményeként a következő napon 45 lelkes férfiú *) aláírásával nyomtatott felhívást intézett a közönséghez, melyben az intézet célját, hasznos és üdvös voltát fejtegeti, s városunk és vidékünk minden osztályának művelt- és nemesgondolkodású lakóját csatlakozásra hívja fel, mi végből aláírási íveket tett ki a kassai társalgási egylet, a polgári társaskör, ügyvéd-egylet s keresk. ifjúsági kör, Maurer Adolf, Hayman Ferenc, Szekerák Gyula, Maffey Gaudenz, Hegedűs Lajos, stb. összejöveteli s üzleti helyiségekben, ilyeneket a helyi s vidéki egyesekhez s hatóságokhoz is menesztvén, szám szerint mintegy 100-at.

Kassa városa t. hatóságától az 1872. febr. 3-iki 763. sz. közigazg. tanácsvégezés határozata folytán kieszközölte, hogy a választmányi és közgyűlések a városháza nagy termében tartathassanak.

1872. aug. végén tartott ülésében a magyar orvosok és természetvizsgálók XXVI. nagy gyűlésére az alakulandó intézet képviselőivel Bárczay Ödönt bízta meg, ki Mehádiára el is utazott, meghozván onnét egyletünknek a Délmagyarországi régészeti egylet örömmel fogadott szívélyes üdvözlését s a becses ígéretet, mely bennünket erkölcsileg támogatni hazafias készséggel ajánlkozik.

*) Neveik: Antal Emil, Bárczay Ödön, Benczúr Vilmos, Benedek Ferenc, dr. Csorba Gyula, Davitkó István, Deil Jenő, Dessewffy Sándor, Fink Károly, Ganzer Ede, Gerster Miklós, Haske Emil, Hegedűs Lajos, dr. Henszlmann Imre, Juhos J. Gyula, Károly Gy. Húgó, Klimkovics Béla, Klimkovics Ferenc, Klimkovics Flóris, Klimkovics Gábor, Komjáthy Lőrinc, Koós Kalmán, Korányi Károly, Krieger János, Kuhlmann Ferenc, Kukovszky István, Loósz József, Maléter Vilmos, Maurer Adolf, dr. Maurer Arthúr, Meissl Károly, Mihályi Kalmán, Moys Jakab, dr. Moskovics Jakab, Müllner Frigyes, Myskovszky Viktor, Novelly József, dr. Óváry Endre, Pollák Ferenc, Relay Róbert, Répászky Mihály, Stóhr Sziárd, Szakkay József, Szentlélek Gyula, Újházy József, Weisz Vilmos s gr. Zichy Rezső.

A már is szépen megszorodott tárgyak elhelyezése végett a t. városi közgyűlés 1872. okt. 8. 5074. sz. a. kelt hazafiasan áldozatkész engedélye folytán ideiglenes használatba vette az „Arany csillag” c. városi épület egyik felsőemeleti részét.

Desseffy Sándor, az előviadorok egyik legbuzgóbbika, minden egyes alkalommal röviden vázoló az intézet fejlődésének történetét, kiemelve, hogy városunkban s vidékünkön mindinkább növekszik az érdeklődés, gyarapodnak az ajándéktárgyak.

Előzetesen is megvitatta s elkészítette az egylet alapszabályainak tervezetét, s a szerves egészbe való könnyebb olvadás végett tülesett az alakuló közgyűlés előmunkálatain.

Ez az 1872-ik év októberhó 27-én általános érdekltség mellett folyt le. Korelnöke volt Szentlélek Gyula, e fájdalom! kora sírba szállt polgár- s honfitársunk, kinek buzgalmas közreműködésére minden jó, szép, igaz s nemes ügy számot tarthatott. A tollat Myskovszky Viktor vezette, ki legelső határozatúl az egylet egyhangú lelkesültséggel kimondott megalakultát jegyzé föl. Majd felolvastattak, csekély módosítással helybenhagyattak s a polgármesteri hivatal útján a legrövidebb idő alatt belügyminiszteri jóváhagyás alá terjesztetni határozattak az alapszabályok, mire némely kisebb folyó ügyek elintézése után a tisztviselő kar s az igazgatóválasztmány megalkotása következett.

Fölpezsdült az egyleti élet szerves működése, élén a tisztviselőkkel s az igazgató-választmányi tagokkal, kiknek teljes összhangban működő testülete 23 oly ülést tartott, melyről rendes jegyzőkönyv van felvéve, s ezeken kívül még minden héten eszmecserével egybekapcsolt társas összejöveteleket, tálben Klimkovics Béla tagtársunk szíves készséggel följajánlott lakásán, nyáron pedig a múzeumi helyiség irodájában.

Ez ülések s összejövetelek tárgyait a folyó ügyek elintézése s az egyesület megszilárdítását célzó munkálatok képezék, igen örvendetesek voltak azonban minden egyes alkalommal az örök bejelentései a helyi s vidéki lelkes közönség hazafias s áldozatkész ajándékozásairól, melyek folytán a tárgyak annyira fölszorodtak, hogy a helyiség immár nem elég azok befogadására, a bővítés elodázhatlan szükségének kielégítését e közgyűléstől esengve várván.

Ami már magukat a tárgyakat illeti, Myskovszky Viktor ör kimutatása szerint a régiség-gyűjtemény az 1874-ik év jan. 1-sejéig számlál 1110, az érem-gyűjtemény 1206, a könyvtár 1395, a képtár (egyelőre idetudva a kameákat is) 1570, a természetiek gyűjteménye 8735, összesen 14016 darabot. Legnagyobb értékű s becsü ajándék volt a Latinovics Albiné: Than Mór jeles festésünk amaz eredeti nagy olajfestménye, mely a mohácsi csatát ábrázolja, s mely műkincset Klimkovics Ferenc, Budapesten lakó buzgó tagtársunk s hivatalos ügynökünk által fölkérve, maga a kép művésze szerzett meg számunkra a nemeslelkű ajándékozótól.

Minde tárgyat, amennyire a hely szűk volta megengedte, ha még nem is tudományos szakrenddel, de legalább szemre tetszősen, Klimkovics Béla, Klimkovics Ferenc, Kaplárcsik Mihály s Myskovszky

Viktor örök a várostól ajándékozott s Horovitz Mór kassai iparos által ingyen kifestett egy nagyobb teremben s két kisebb szobában helyezték el.

A gyűjteményekről tett jelentésénnél ki köll emelnem három férfiút, kiknek nagylelkű ajándéktárgyai múzeumunknak úgyszólván magvát, keretét tették, fáradságot s lankadást nem ismerő gyűjtési buzgalma pedig a gyarapodás valóságos bőségszaruja. Ez a három férfiú: Klimkovics Béla, Klimkovics Ferenc s Myskovszky Viktor.

Nem sértem meg az illető ismertetési szerénységét, ha a T. K. hálás figyelmét különösen Klimkovics Béla tagtársunk felé fordítom. Ő az, ki történetileg nevezetes városunkban s környékünkön folyvást bűvárol s érdekesnél érdekesebb leletekkel gazdagítja egyletünk tárait. Így a többi között az ő érdeme leginkább, hogy a magyar ipar történelmében oly jelentős szerepet játszott kassai céhek majd mindegyike felajánlotta s részben már át is adta múzeumunknak céhládáját, melyben eddig féltékenyen őrzött okmányok s jegyzőkönyvek foglaltatnak, és ami legörvendetesebb, többnyire magyar nyelven, mi fényes bizonyíték e régi város hajdani magyar volta mellett. Ezekből én már is több jegyzetet készítettem, melyeket annak idejében „Évkönyv“-ünk számára fogok feldolgozni s ugyanebben közzétenni, mint érdekes adatokat városunk középkori s XVI. és XVII. évszázbeli műveltségtörténelméhez.

Nevezett buzgó társunk a lemult nyáron egyebek között egy kassai malom padlásán Budavár 1686-iki ostromának két nagy rézmetszetű tervrajzára bukkant, még pedig kettős példányban, melynek egyike Fontana, másika pedig Juvignitól származik. Sokkal fontosabb azonban ennél az a lelet, melyet a Cserhát Selyep községéből hozott, az egykori birtokos, Tiszta Károly elhagyatott kastélyából. Ez Budapestnek 5' magas s 7' s 6" hosszú olajfestményű képét ábrázolja. A képen lévő alakok jelmezei után ítélve, ez érdekes olajkép, melyről egy Kassán megfordult műegyetemi tanár s egy fővárosi akad. festész, mint igen szerencsés leletről nyilatkozott, 1600 végéről vagy 1700 elejéről való.

A fölfedező e becses leletet intézetünk nevében a Nemzeti Múzeumnak ajánlotta az említett rézmetszetekkel együtt, hogy ezáltal is eloszlatni segítse az itt-ott fölmerült aggodalmakat, mintha a Felsőmagyarországi Múzeum a Nemzetinek ártalmára lenne. A felvidéket érdeklő leleteket e Múzeum saját, annak idejében ünnepélyesen megnyitandó táraiban helyezi el, de az országos vagy budapesti jelentőségűeket már csak hálából is a Nemzeti Múzeumnak adja, mely ifjú intézetünk hazafias céljait, a nagyérdemű igazgató, Pulszky Ferenc, szíves engedélyezése folytán, eddig is erkölcsi s anyagi támogatásban részesítette.

Biztat a remény, hogy államunk pénzügyi érdekeinek jobbrafordultával e főleg anyagi támogatás magas kormányunk részéről sem marad el.

Erre nézve egyébiránt csak legközelebb is igen kedvező s könnyed alkalom kínálkozott. Ismeretes dolog ugyanis, hogy Angolhonban a két londoni kiállítás ugyanannyi múzeumot eredményezett. A nagy hírű Kensington múzeum az 1851-iki kiállítás után jött létre. A szépen felvirult bécsi iparmúzeum pedig akkor vette kezdetét, midőn az 1862-iki világkiállítás véget ért. A berlini iparmúzeum az 1867-iki párizsi világkiállításnak következménye, mint a budapesti az 1873-diki bécsinek.

Mi jó ideig nem adtuk fel abeli reményünket, hogy kormányunk, mely a közművelődés terén rövid idő alatt aránylag sokat tett s a kultur-érdekekért folyvást lelkesül, a főttebbi példák nyomdokaiba lép, s ha a jelen anyagilag súlyos körülmények között új múzeumokat nem is hoz létre, legalább a fentlévőket istápolja. Ha a bécsi világtárlaton, melyen a nemzetek múlt nyári nagy versenyében a mi szerénységünk is képviselve volt 29 darab magyar középkori régiséggel, a feloszlás után hatékony befolyásának közvetítésével olcsón vásároltathatott s nekünk ajándékozandott tárgyak- s szekrényekhez jutunk vala, nagy hálaára kötelezte volna le maga iránt intézetünket.

Igy nem marad egyéb hátra, mint a jó reménység és saját erőnkre való támaszkodás. Ami pedig nem valami nagyon szilárd, mert a forrás, melyből táplálkozik, még nem igen csörgedez bőven. Elmondhatjuk, hogy eddig még csak a lelkesedés s nemes érdeklődés táplál bennünket. Mire nézve rövid jelentést köll tennem a T. K.-nek a tagok létszáma- s a pénztár állapotáról.

A tagok száma, amennyire az aláírási ívekről eddigelé összeszednünk sikerült, igen közel áll a 200-hoz; ezek között 12 alapító, a többi rendes. Alapos a remény, hogy a látogatások elmúltával, melyek hazánkkal együtt városunk s vidékünk anyagi viszonyaira is zsibbasztólag hatottak, valamint az intézet fejlődésével az általános részvét növekedni, tagjainknak száma szaporodni fog, különösen pedig a vidéken, miután a tagok számának nagy zömét a helybeliek adják ki.

A pénzforgalom az alapító tagok letéteménye, kisebb-nagyobb ajándékozások s tagsági illetek után tett 1149 frtot. Miután a tisztviselők mindnyájan ingyen s csak a jól betöltött hazafias kötelesség boldogító öntudata által jutalmaztatva szolgálják a nemes ügyet, minden pénzünket az egyleti táruk szükségleteire költhettük s még meg is gazdálkodhattunk 119 frt. s 29 krt.

Alapszabályaink a m. k. belügyminiszterium 1873. márc. 31-én 11,203. s 1873. aug. 28-án 35,195. sz. a. kiadott hivatalos iratainak kíséretében megerősítettek, s mi az egyletünk iránt szélesb körben éledt érdeklődésnek örvendetes jele, tanulmányozás végett Nagy-Váradra s Ungvárra kéretvén, mindkét helyre készségesen megküldettek.

Az egyleti iroda ügyeit alapszabályaink értelme szerint a titkár végezte. Hálás köszönettel kell azonban megemlékezni Martonfy K. Márton, Müllner Frigyes, Novelli József s Deil Jenő tagtársaink szives segédkezéséről, melylyel különösen a nyári hónapokban, midőn elsősorú hivatalos teendőim más téren rótták reám a megsokasodott munka lelkismeretes s elodázhatlan kötelezettségét, teljes készséggel voltak részint helyettesítőim, részint segítőim. A hivatalos kiadványok összes száma: 121, a beérkezővényeké pedig: 29. E levéltári számösszegbe az alakulás előtt kelt hivatalos iratok is betudvák.

Bizonyára nem kerülte ki a T. K. becses figyelmét a jelenség, mely szerint egyletünk élén választóink bizalmából jobbára mi, helyi tanférfiak állunk s működünk, többet számlálván kartársaink közül a tagok díszes sorai között is. Jól van ez így. Én sokat várok ez oldalról. Mert azon reményben ringatom magamat, hogy a lelkes és hivatástól vezérelt tanférfiak nem fogják elmúlasztani, hogy a körülmények, állapotok s viszonyok által nyújtott kedvező alkalmakat,

saját bölcse belátásuk s tapintatuk szerint együletünk körében föl ne használják a tudomány- s közművelődés több ágú tényezőinek mód felett üdvös érvényesítésére. Méltán elvárja ezt tőlök nemcsak állásuk, melyet a művelt társadalomban elfoglalnak, hanem a kultur-állam s társadalom erkölcsileg s tudományosan jól értelmezett fogalma is, mely míg egyrészt a serdülő nemzedék jelen tanodai képzésétől a jövőben igen sokat, kis és nagy bajok mulását, sok rosznak jobbra fordultát várja még mindig, másrészt üdvös intézkedésekkel, főleg pedig az úgymondott népszerű- s tudományos felolvasásokkal igyekszik a múlt e tekintetben való iskolai- s társadalmi mulasztásait pótolni. Ez igyekezethez alapszabályaink 2-ik §-ának f) pontja értelmében szívesen járultunk volna mi is már a lemult egyl. évben, de bevárjuk az intézet kinyíltát, addig is „Évkönyv“-ünket használjuk fel terül arra, hogy az igen tisztelt művelt közönség ez érdemben való várakozásának tőlünk telhetőleg megfeleljünk.

Jelentésemnek eddigi folyamában nem egy mozzanat, nem egy tény merült fel, melyek jelzésénél a legőszintébb hazafiúi örömben leledzett szívem, lelkem, az enyémmel, hiszem, a T. K.-é is. De ez örömrézmekhez a háláért is kell csatolnom mindazok iránt, kiknek nagy részök van a rövid idő alatt elért s imént kimutattam szép sikerben. Azért, csak a T. K. érzelmeinek vagyok hű tolmácsa, ha nevében hálás köszönetet mondok Bárczay Ödön t. alelnökünknek, ki a választása után mindjárt leköszönt elnök tisztét készséggel magára vállalta, lelkesen s buzgón betöltötte, a tisztviselő- s igazg. választm. karnak, sz. k. Kassa s Bártfa városoknak, Abaújmegyének, a lelkes helyi- s vidéki ajándékozó közönségnek, a tiszavidéki, éjszakkéleti és m. állami vasút-vezérigazgatóságoknak, a helyi- s központi napi s időszaki sajtónak, mindenkinek egyetemben s egyenkint, kik bennünket erkölcsileg s anyagilag támogattak, s velünk együtt oda munkáltak, hogy intézetünkben közművelődési életünkről egy vagy más módon nyomot, bizonyosságot hagyjunk, elvetve a jelennek egy-egy magvát, gyümölcsözésül a jövőnek.

Vajha a lelkesedés, az öröm, a hála érzelmei közé ne vegyülne a fájdalomé is! De nekem T. K.! még egy szomorú kötelességet is köll teljesítenem: az intézetnek veszteségei is vannak, veszteségei élőknben, veszteségei holtakban. Ez az érzékeny veszteség közvetve az egész együletet, közvetlenül pedig az igazgató választmányt Desseffy Sándor volt püspöki titkár s Kliegl Róbert reált. tanár nemrég eltávozásuk által érte. A veszteség fájdalmát csakis azon, az igazg. választmány tagjainál élénk kifejezést nyert remény enyhítheti, hogy mindketten oly vidékekkel (Zemplénmegye és Szepesség) cserélték föl Kassát, melyek történeti emlékekben igen gazdagok, s fenntartva velünk továbbra is a szellemi közösséget, nemes érdekeltségök mindkét vidékről sok szép lelet- s egyébfélével gyarapítandja intézetünk tárait. Egyébként érdemeik az 1873. okt. 16. tartott választm. ülés jegyzőkönyvében méltatva vannak, az ezektől elválhatlan hálaérzelmeik kifejezésével együtt. A rendes pénztárnak, Fröhlich K. halála után Kliegl Róbert által buzgón s szakértő pontossággal kezelt pénzügyek ideiglenes vezetésével Maurer Rezső tagtársunk bízott meg, ki is azt teljes készséggel elvállalá. Ezen, valamint a többi üresedésben lévő vagy ideiglenesített állomás végleg betöltése a T. K. egyik jelenlegi gondja lesz.

Vannak halottaink is. A kolera-járvány, melynek vészes angyala a lemúlt évben háromszor is megjelent közöttünk, 725 áldozatát a mi soraink közül egészíté ki. Aranyossy Géza, Benczúr Vilmos, Döller Ödön, Frölich Károly, Grósz Miksa, Krajnyik László, Krieger János, dr. Óváry Endre s Szentlélek y, Gyula mind a lefolyt egyl. év közelébb eső hónapjaiban hűntak el, néhányan a járványban. Közülök 5-en, mint az igazg. választmánynak tagjai, működésük rövid ideje alatt is sokat használtak egyesületünknek. Ők, T. K.! velünk együtt a békének azon műveit munkálák, melyek az emberiség művelődését célozzák s melyek magasztosabbak s maradandóbbak a véres háborúk diadaljeleinél. Ugyan gondolták-e, hogy ily hamar fognak az örök béke karjaiba dőlni?! Legyen áldott emlékek s a békítő sír enyhe takarja poruk!

De végzek már.

Mélyen tisztelt Közgyűlés!

A tudomány, a közművelődés nagymérvű anyagi s erkölcsi támogatásért eseng, hogy hódításaival minél továbbra terjeszsze ki birodalmának széleit. A legrégebb időtől fogva érzi s tudja ezt az avatottak lelkes csapatja, mely mindenféle áldozatokat hoz, hogy a tudományhoz s közművelődéshez vezető utakat egyengesse, az azok megszerzésére való eszközöket s módokat szaporítsa, hozzáférhetőkké tegye, s a lehetőségig több oly gócot gyűjtsen ki, mely a komoly tudomány s műveltség áldástszóró sugarait osztja szét. Sikerült-e egyesületünk első évi működésének tényleges eredményeiből úgy bemutatnom intézetünket, mint szintén ilyen tudományos s közművelődési gyűpontot: nem tudom; csak az bizonyos előttem, hogy ha érdekében minden téren s irányban erkölcsileg és anyagilag hatunk, alkotunk s gyarapítunk: benne, általa hazánk műveltsége fényre derül.

Úgy legyen!

Károly Gy. Húgó, s. k.

egyleti titkár.

VI.

Az első rendes évi közgyűlés.

A Felsőmagyarországi Múzeum-egylet 1874. márc. 8-án tartá meg első rendes évi közgyűlését, melyre a tagok igen szép számmal, mintegy 60-an jelentek meg, köztük vidékiek is.

1. A gyűlést Bárczay Ödön első alelnök nyitá meg a szokásos egyleti beszéddel, melyben különösen kiemelé, hogy ez ifjú közművelődési intézet önérzetes büszkeséggel tekinthet vissza működésére s az önerejéből kivívott szép eredményre, mely már eddig is oly kecsegtető s szép jövőt ígérő. Pedig az alakulás- és megszilárdulásnak nem igen kedveztek a körülmények. Utalt egyébként arra, hogy honi intézményeink legkiválóbbjai csaknem mindig a haza nehéz és válságos napjaiban jöttek létre. Éljenzéssel fogadott beszéde végén felhívja az egylet titkárát jelentésének megtételére.

2. Károly Gy. Húgó titkár hivatkozva arra, hogy az egylet működésébe kezdet óta közvetlenül befolyt, s így ismeri az egyl. élet minden mozzanatát, szíves engedélyt s elnézést kért jelentésének a szokástól eltérőleg nem írásban, hanem szabad előadásban való megtételére, miután tanári állásának kötelmei nem igen engedék meg a sok időt igénylő írásbeli hamaros előterjesztést. Általános érdekeltséggel kísért s az alábbiakban vázolt előadása kiemelé, hogy a Felsőmagyarországi Múzeum-egylet alakulása megelőzte (1872. okt. 27.) a m. kir. vallás- és közoktatási miniszterium 1873. jul. 13. 885. sz. a. kelt és minden köztörvényhatósághoz megküldött rendeletét, melyben az ily közművelődési egyesületek létesítése hazafias buzgalommal ajánltatik, amennyiben ez az intézet még az 1872. év őszén szervesen életbe lépett. A megalakulást csaknem egy egész éven át lankadatlan buzgalommal készíték elő Bárczay Ödön, Dessewffy Sándor, Klimkovics Ferenc s Béla, Loósz József, Miskovszky Viktor s más lelkesek. Bárczay Ödön már képviselte az intézetet a magyar orvosok és természetvizsgálók 1872. mehádiai nagygyűlésén. Kassa városa közgyűlése 1872. okt. 7. 5074. sz. a. hazafias készséggel ajándékozta helyiségül az „Arany csillag“ nevű városi épület első emeletének felét, melyet Horovitz Mór kassai iparos ingyen kifestett. Ugyancsak a városi hatóság azt is megengedte 1872. febr. 3. 703. sz. a. kiadott hivatalos átiratának értelmében, hogy a köz- és választmányi gyűlések a városháza nagy termében tartathas-

sanak. Tartott pedig az egyesület a lefolyt egyleti évben az alakuló közgyűlésen kívül 23 oly választmányi értekezletet, melyekről rendes jegyzőkönyvek vannak felvéve, s ezeken kívül még minden héten eszmecserevel egybekapcsolt társas összejöveleteket, télen Klimkovics Béla szíves készséggel följánlott lakásán, nyáron pedig a múzeumi helyiség irodájában. Az alapító tagok száma eddigelé 12, a rendeseké pedig majdnem 200. A tárák csaknem kizárólag a helyi s vidéki közönség hazafias áldozatkészsége folytán egészen telvék. A régiség-gyűjtemény Myskovszky V. őr kimutatása szerint az 1874. év jan. 1-éig számlál 1110, az éremgyűjtemény 1206, a könyvtár 1395, a képtár 1570, a természetiek gyűjteménye 8735, összesen 14017 darabot. Legnagyobbértékű s becsű ajándék volt a Latinovics Albiné: Than M. amaz eredeti olajfestménye, mely a mohácsi csatát ábrázolja. A Nemzeti Múzeum ott már nemhasznált, de itt igen nagy szükségét pótoló szekrényeket ajándékozott, még pedig jelentékeny számmal. A tárgyak, mennyire a hely szűk volta megengedte, ha nem is tudományos szakrenddel, de legalább szemre tetszősen rendeztetek Klimkovics Béla, Klimkovics Ferenc, Kapláresik Mihály s Myskovszky Viktor örök által. A titkár 121 ügydarabot intézett el, melyben az egyleti év másod felében segítségére voltak Mártonfy K. Márton, Müllner Frigyes, Novelly József s Deil Jenő. A helyi és fővárosi sajtó erkölcsi támogatásával sokban előmozdítá az egylet érdekeit. A bécsi közkiállításon 29 tárggyal volt az intézet képviselve. A pénzforgalom az alapító tagok letéteménye, kisebb nagyobb ajándékozások (sz. kir. Bártfa városa 40 forintot adott) s tagsági illetékek után tett 1149 frtot; a pénztárban jelenleg 119 frt. 29 kr. van. Az alapszabályok a m. kir. belügyminiszterium 1873. márc. 31. 11203 sz. 1873. aug. 28. 35195 sz. a. egy két kiválasztott kíséretében megerősítették s tanulmányozás végett Nagyváradra s Ungvárra kéretvén, mindkét helyre megküldettek. Érzékeny veszteség érte az intézetet Dessewffy Sándor s Kliegl Róbert eltávozásuk, Aranyossy Géza, Benczúr Vilmos, Dölle Ödön, Frölich Károly, Grósz Miksa, Krieger János, dr. Óváry Endre s Szentlélek Gyula elhalálozásuk következtében, kik közül 5-en mint az igazgató-választmány tagjai működésök rövid ideje alatt is sokat használtak az intézetnek.

Ezzel vége lőn a titkári jelentésnek, mely után a közgyűlési elnök indítványára az előadó titkárnak buzgalmas fáradságaiért jegyzőkönyvi elismerés és köszönet szavaztatott.

3. Következett Maurer Rezső helyettes pénztárnok számadása, melynek pontosan kimutatott bevételi s kiadási tételei kifogástalanul s köszönetnyilvánítással tudomásul vétettek.

4. Az alapszabályok módosítása a miniszter kiválasztása folytán megtörtént; nevezetesen a 2. §-hoz f) pontúl függesztetett: „A tárák gyűjteményeit nyitva tartja nemcsak a közművelődés iránt érdeklődő közönség, de a helyi s közvidéki tanodák előtt is“.

5. Az egylet gyűjteményeit valamint eddig, úgy ezután is megmutatják bárkinek is az őket ez érdemben megkereső örök, de az ünnepélyes megnyitás s közhasználatnak átadás mindaddig nem történhetik meg, míg a helyiségek meg nem tágíttatnak s a tárgyak ezekben kényelmesen be nem

rendeztetnek. E végből a közgyűlés elfogadta azon, a választmány által előre elkészített kérvényjavaslatot, mely a titkár által felolvastatván, Kassa városa ügybuzgó közgyűléséhez intéztetik, hogy a helyiséget kibővíteni a birtokában lévő műkincseket őrzés végett átadni szíveskedjék, a ft. püspöki hatóságtól ugyanezt eszközölvén ki védnöki közbenjárásával ősrégi székesegyházunk használatban nem lévő műkincseire nézve is.

6. Dr. Klekner Alajos indítványozza, hogy az alapszabályok, a tagok gyűjtésének szempontjából is, kinyomattassanak s minél szélesebb körben elterjesztessenek. Károly Gy. Hugó titkár ez indítványt oda terjeszti ki, hogy az egylet rendszeres „Évkönyv“-et adjon ki, melyben aztán az alapszabályok is bennfoglaltassanak. Ez utóbbi indítvány határozattá emeltetett s a nyomtatási költségek fődezésére Timkó József dicséretes kezdeményezése folytán aláírásilag azonnal begyűlt vagy 50 forint.

7. Az egyl. tisztségviselők s választmány az alapszabályok 8. §-nak értelmében 3 évre terjedő jogkörrel bírnak, de miután többen lemondottak, (mint Zichy Rezső gróf is az elnökségről), mások pedig eltávoztak vagy meghaltak, a hiányos vagy a választások által újból megüresedett helyek a közgyűlés egyhangú választása folytán következőleg töltettek be: elnök: Bárczay Ödön; első alelnök: Loósz József; másod alelnök: Klimkovics Béla; harmadik ór a lemondott Kaplárcsik Mihály helyébe: Forgács József; pénztárnok: Maurer Rezső; a harmincas választmány kiegészítő tagjai: Faller Gusztáv, Fayt Antal, Komjáthy Lőrinc s Timkó József. Tiszteletbeli tagokul pedig a következő jeles férfiak, jobbára az egylet nagyérdemű jótévi s érdekeltjei választattak meg: Geduly Ferenc, Hampel József, Henszlmann Imre, Hegedűs K. Lajos, Ipolyi Arnold, Krenner József, Kubinyi Ferenc, Latinovics Albin, b. Nyáry Jenő, Pulszky Ferenc, Rómer Flóris, ifj. b. Vay Miklós s gr. Zichy Rezső.

Legvégül az elnök megköszönvén a közönség s az egyleti tagok lelkes érdeklődését, s e közművelődési intézet iránt azt továbbra is kikérve, azon reménnyel fejezé be e széperedményű közgyűlést, hogy a jövő évinek tagjait a hazafias buzgalom még szebb, még nagyobb vívmányokkal örvendezteti meg.

VII.

Közgyűlési kérvény a Felsőmagyarországi Múzeum-egylet helyiségeinek érdekében.

A Felsőmagyarországi Múzeum-egylet 1874. március 8-án tartott közgyűlésének egyik legérdekesebb s legfontosabb tárgyát képezte az egyleti helyiségek kibővítése érdekében a közgyűlés elé terjesztett ama kérvényjavaslat, mely Kassa városa t. közgyűlésétől reméli óhajainak teljesültét, s mely egész terjedelmében s egyhangúlag elfogadtatott. Eredeti szövege a következő.

Tekintetes városi Közgyűlés!

Mélyen tisztelt Pártfogónk!

„Nemzetünkre nézve a kulturális haladás kérdése sajátlagos viszonyainknál fogva egyúttal a létfenntartás kérdése is lévén, fölötte kívánatos, hogy a tudomány és művészet iránti érzék, a kulturális haladás ezen legbiztosabb alapja, az ország minél nagyobb többségénél feltalálható legyen. Ennek elérésére, amint a külföld példája is bizonyítja, legfontosabb tényezőül szolgálnak a központban található nagyobb mérvű gyűjtemények mellett a vidéken lévő tudományos és művészeti célú egyesületek és múzeumok, melyek a hívatottak részére a biztos továbbhaladást, a nagy közönségre nézve pedig a tudomány és művészet iránti helyesebb felfogást s a művelődés iránti vágyat eredményezik.“

Igy nyilatkozik a vallás- és közoktatási miniszterium, midőn 1873. jul. 13-án 885. sz. a. kelt rendeletében az összes törvényhatóságokhoz fordul, felhíva azokat, hogy buzdítás, esetleg anyagi segélyezés által oda hatni sziveskedjenek, hogy egyesületek és múzeumok alakíttassanak, a netalán létezőket pedig részesítse a rendelkezésére álló erkölcsi s anyagi támogatás minden nemében. Egyúttal a miniszter úr is kijelenti, hogy részéről minden hasonló kezdeményezés az ügy fontosságához mért erkölcsi támogatásra számíthat.

Városunkban még jóval ezen kormányrendelet kiadása előtt megalakult a Felsőmagyarországi Múzeum-egylet, mely — őszinte hála és méltó elismerés

a tek. vár. Közgyűlés s e nemes és művelt város és vidéke nagyrabecsült anyagi és erkölcsi támogatásának! — manapság már oly örvendetes gyarapodást mutat fel, hogy további állandó fennmaradását s fokozatos felvirultát biztos kilátásba lehet helyezni.

Dacára azon küzdelmeknek, melyeket az egyesület a mai pénzsűk világában, úgyszólván minden anyagi forrás nélkül, de még is szerencsésen kiállott, ma már büszkén s a férfias öntudat vigasztaló érzetével mutathat az eddigi eredményre, mely egy rövid év lefutása alatt csaknem semmiből tekintélyes gyűjteményre nötte ki magát.

Az egyesület számít eddig 12 alapító, 13 tiszteletbeli s a 200-hoz közel álló rendes és pártoló tagot. Tagjainak száma napról-napra örvendetes arányokban növekszik, és pedig nemcsak a helybeliekből, de a közel s messze környék hazafias érzelmű törvényhatóságai-, városai- s férfiaiából is.

Gyűjteményünk tárlatai magukban foglalnak tárgyakat, melyek helyi- és vidéki érdekek, de olyanokat is, melyek az összhaza s a külföld múltja- s jelenének tanulságos megismerésére kalaúzolnak.

Tárainkban már is szépen van képviselve a műrégészet, a természettudomány több ága, az őskori történelem műveltségi s ipartényezői, hazánk történelmének különösen a helyi viszonyokat politikai, ipar, irodalmi s műveltségi tekintetben illető emlékei, a művészet, főleg pedig a festészet, érmészet, könyvészet, stb.

Az eddig begyűlt tárgyak összege, nem véve számba a folyton-folyvást való tekintélyes gyarapulást, a f. év első hónapjának elején már meghaladta a 14,000-et. E nagyszámú tárgykészlet fáradságos elhelyezésében eddig ugyan nagy könnyűségünkre volt a Nemzeti Múzeumtól ajándéku! nyert számos szekrény, de tekintve tárgyait folyvást növekvő halmazát, méltó aggodalomra szolgáltat okot a Tekintetes Közgyűlés által mindjárt az alakuláskor oly hazafias készség- s nagylelkűséggel ajándékozott helyiség szűk volta.

Kiváló örömünkre szolgál, hogy a vállalat kezdetén egyelőre kielégítő tágasságú helyiség ily hamar szűknek bizonyult be, de fájdalommal kell most kijelentenünk, hogy a helyiség szűk volta miatt az eddig elért eredmény kockázattal van. Így a tárgyak szakszerű rendezése nem eszközölhető, a táruk látogatására vágyó közönséget pedig éppen nem lehet bevezetni, mert nincs hol megfordúlnia, valamennyi helyiség, de sőt az iroda, pítvar s folyosó is becsomagolt tárgyakkal lévén borítva.

Tekintetbe véve, hogy e közművelődési intézetet olyan egyének hozták létre, kik feláldozó buzgalom- s hazafias lelkesültséggel minél nagyobb mérvben, de pénzerővel nem igen rendelkeznek, — az egyesület e bajon segíteni nem bír. Itt csakis a Tekintetes Közgyűlés nagyra becsült pártfogásához fordulhatunk, mely belátva a kivíto!t eredményt, belátva az áldozatokat, melyek részünkről az intézet létesültét elősegítették, — bizonyára nem fogja engedni, hogy az, ami közönségének javára, sajátmágának pedig egykor méltó büszkeségeül szolgálhat, mindjárt a szép lendülésnek indult pálya kezdetén szétmáljék, anélkül, hogy valaki hasznát látta volna.

Ez okból első kérelmünk, melylyel a Tekintetes Közgyűlés színe elé járulunk, az, hogy méltóztassék egy számos tagból álló küldöttséget megbízni,

mely a helyszínén az eddig elért eredményről közvetlen és illetékes meggyőződést szerezvén, a Tekintetes Közgyűlésnek jelentést tenne arról:

vajjon és mily rendben tartja az egyesület azon helyiséget, melyet a várostól a múzeum céljai végett nyert?

vajjon azon tárgyak, melyeket az egyesület eddig a szomszéd törvényhatóságok, nemkülönben a helyi s vidéki közönség hazafias áldozatkészségéből részint tulajdonul, részint pedig csak letéteményül nyert, úgy minőségre, mint mennyiségre nézve valóban szükségessé teszik-e a helyiségek tágitását? és

vajjon áll-e az egyesületnek rendelkezésére oly eszköz, mely által a helyiség hiányán segítve lévén, a múzeum használata a nagy közönség részére lehetővé tétetnék?

És ha, amint bizton előrelátjuk, a küldöttség mindezeket igazolta, azon hazafias kéréssel járulunk a Tekintetes Közgyűlés elé:

a) méltóztassék helyiségünk kiterjesztését kegyesen megszavazni s a küldöttséget e részben is javaslatlétellel megbízni;

b) méltóztassék a város levéltárában létező akár történelmi, akár bármily, műbecsrel bíró tárgyat, miként ezt már Abaujmegye, más törvényhatóságok, főleg pedig a helyi derék céhek tevék, a tulajdonjog fentartásával tárainkban közszemlére és okulásra kitenni;

c) ugyancsak méltóztassék, mint különben is jogszerű pátrónus, a ft. püspöki hatósággal magát érintkezésbe tenni, hathatós közbenjárásával kieszközölni, hogy ősregi s műemlékü székesegyházunk használatban nem lévő műkinccsei és ruhái kiemeltessenek a meg nem érdemlett, dicstelen feledés homályából s az emésztő romlás veszedelméből, s a törvényes jog legszigorúbb fenntartásával, múzeumunk lelkesmeretes gondozására bízassanak, s a művelt közönség tádvágyának becses és felette tanulságos tárgyai lehessenek;

d) méltóztassék megengedni, illetőleg az erdészeti hivatalt utasítani, hogy az a múzeum megbizottjainak segítségére legyen abeli törekvésökben, hogy oly gyűjteménye is legyen a természetiek tárának, mely a város birtokát képező erdők állat- s növényterményeit tüntesse föl.

Ezekben foglalvák kérelmeink, melyeket midőn teljesülésök reményében megújítanánk, egyszersmind megragadjuk a kedvező alkalmat a Tekintetes Közgyűlés részéről eddig is tapasztalt erkölcsi s anyagi támogatás hálás megköszönésére s ennek további kikérésére, mely tisztelettel maradván közgyűlésileg.

Kassán, 1874. márcz. 8.

A Tekintetes városi Közgyűlés alázatos szolgálai:

Bárczay Ödön, s. k.
elnök.

Károly Gy. Húgó, s. k.
titkár.

VIII.

Ajándékozások az egyleti tárak számára.

I. 1872. dec. 12. Pulszky Ferenc, nemzeti múzeum-igazgató több rendbeli duplicatumokat. Kubinyi Ferenc, Pestről üveges szekrényeket s 1 emberi csontvázat. Dobay-Mégay Karolina asszonyság, értékes és becses régiségeket, nevezetesen porcellán edényeket, szép asztalkendőket. Alexy Ödön vésnök, az egyletnek Klimkovics Béla rajza szerinti saját szép-művű és értékes pecsétjét. Moskovics Jakab 1 Mátyás király korabeli aranyat. Zinner Mór többféle ezüst és rézpénzt, számra 20-at. Kraft A. 1 velencei üvegből készült címeres, kehelyszerű, régi főpapi díszpohár. Kobilitz István, szepesváraljai polgármester 1 ódon, remekművű várlakatot a szepesi várról. Krajnyik László a történetileg emlékezetes Petneházi pipáját és dárdáját. Hax Frigyes gépmérnök 1 régi dsidát. Póznér Gábor 1 pár szép-művű régi deli-sarut. Maurer Adolf a löcsei csizmadia-céh faművű bors-, só- és paprikatartóját 1648-ból s különféle régi edényeket. Novelli Antal Pestről 1 szép-művű régi fabilikomot puzbankfából. Valyko-Gyurkovics Gizella urnő 1 khinai fatartályt. Soós Ágostonné Luzsénszky Amáliá bárónő 1 sárgaréz-művű ostyasütőt 1558-ból s 1 XVII. századbéli gyöngyházból kirakott feszületet. Pongrácz Sebő 1 régi celtakést. Kunst György 1 régi bochez-fegyvert a legutolsó dalmátiai háborúból. Gerster N. műmalmi sáfár egy régi szuronyos pisztolyt. Hruska Rezső 1 régi ezüstművű övet. Knizner János iglói borkereskedő 1 borkancsot 1757-ből. Leskó István plébános 1 nagy mamuth-csontot. Maurer Rezső több rendbeli régi okmányt. Klimkovics Béla a) 1 bankgyűjtemény mindenféle pénzjegyekből csinosan keretelve, b) eredeti bronz ezüst páncélinget 1500-ból, c) 1 zabolát 1600-ból, d) 1 várkapuzárt 1600 elejéről, e) 1 régi mester-művű várlakatot a XVII. század elejéről, f) 1. 1848. előtti osztrák tisztikardot, g) 1 régi johannita-kardot, h) 1 XIV. századbéli góth stílusú vas buzogányt a rozgonyi mezőkről, i) 2 csonka vallon-kardot a Murányi vár alól, j) 1 régi vas nyilfegyvert.

II. 1873. jan. 3. Oravetz András Késmárkról 1 régi okmány. Dorner Eerenc 9 régi ezüst pénz. Özv. Nagyné asszonyság 3 pecsétnyomó a magyar függetlenségi harc idejéből. Latabár Endre szinigazgató 1 ezüst-

tel kivert markolatú spanyol s 1 két kézre való középkori kard. Ganzer Ede 1 csinos régi lábas a hajdani kassai kőedénygyárból és egy régi rabvallató kinzóeszköz (brúgó). Özv. Dobay-Mégai M. asszonyság Buzitáról 1 régi értékes ezüst főkötő. Hudákné Kranc Amália asszonyság 1 különalakú kulacs kőből. Seiler Lőrinc 1 boros kancsó 1600-ból. Prémontrei társház Kassán 1 veres selyemre nyomott tudori diploma a hajdani kassai jezsuita-akadémiától és 1848. több rendbeli újságpéldányok. Dr. Majorossy Géza régi és ritka majolika asztaldíszitmények és 2 ugyanolyan tál 1700 elejéről. Klimkovics Gábor főhadnagy régi magyar kassai könyvek. Kubinyi Ferenc Pestről 102 mindenféle becses tárgy. Szemlér Mihály Pestről 2 régi parfüm-üveg (velencei, kölni), több régi bankjegy, rézpénzek s egyéb érdekes tárgyak. Novelli Antal Pestről 1 honvédparancsnoki pecsét 1848|1849-ből, 1 ezüst érem az 1871. Toldy-jubileumról, 1 országgyűlési emlékérem 1861-ből, 1 nagy emlékpénz a Mária-Terézia rend százados ünnepéről, 1 Teleky László emlékpénz, 1 mexikói Miksa-féle érdemjel, 1 db. kém telegramm-sodrony az 50-es évekből a pesti váci utról. Szabó József budai asztalos mester 1 török kengyelvas Buda ostromának idejéből. Szabó László Pestről 1 Szirmay Miklós-féle napló 1600-ból s 1 régi muszka amulet. Klimkovics testvérek 3 régi utánzott bronz szobor, 1 perzsa igen régi bronz tintatartó, több ásvány és más tárgy. Pesti nemzeti Múzeum díszes falszekrények. Müllner Frigyes 1 igen régi góthstilu kulcs a kassai nagy templom körül. Ujházi Ferenc festész és tanár 1 képet fest. Kugler Ferenc pesti szobrász több magyar művész dombor alakú arcképe. Kliegl Róbert reáltanár több rendbeli ezüst és rézpénzt különböző korszakból. Bohemus Károly elemi tanító 1 régi térkép. Tordássy A. helybeli polgár a pénztárnak 3 forint.

III. 1873, jan. 25. Özv. Lasz gallner Dorottya asszonyság részéről 1 porcellán gyümölcs-edény 1678-ból, és 1 értékesen himzett kockás nászágytakaró a múlt század elejéről. Maurer Anna asszonyságtól 5 db. régi porcellán, melyek közül 1 a hajdani kassai porcellán-gyárból való. Maurer Rezső ur részéről 450 db. ezüst- és rézpénz-gyűjtemény szekrényestől. Maurer Gyula urtól régi pecsenye-forgató-gép. Menze Auguszt. k. a.-tól Debrecenből 1 régi selyemkendő s 2 db. tengeri növény Helgoland szigetéről. Scholz Teréz asszonyságtól 1 pár régi mennyasszonyi cipő. Kraft Alajos urtól 1 francia forradalmi bankjegy és több rendbeli külföldi pénz. A kassai nemes csizmadia-céh régi céhládáját, történelmi becsű régi királyi szabadalmait, leveleit és egyéb a magyarországi iparra fontos régiebb adományait a Felsőmagyarországi Múzeum helyiségeiben helyezendő el. E hazafias buzgalmat, bejelentés szerint a többi nemes céhek is követik. Jáczó József a pénztárnak 5 forintot ajándékozott. Gleviczky Albert I. a könyvtárba: 8 db. régi könyv. II. az okmánytárba: 1. Az Ékesházy család nemességi levele eredetiben 1792-ki július 26-ról. 2. Ékesházy György által 1818-iki szeptember 12-én alkotott végrendelet eredetiben. III. A régiség-tárba: 1 magasrangú hölgy részére készült cipő a XVII. századból. 2. 1 cillicium Bellágh József kassai rajztanár hagyatékából. 3. 1 tárogató. 4. 1

vonó cythera. Hegedüs Lajos egy kövült mamuth-fog a várnai csatateréről, 1 agyag hengerke a Sophia templom alól, 4 db. török pénz, 1 korál-darab, 1 karlsbadi kövült növény-darab, 1 vas-golyó s 1 kulcs a XV. századból saját háza alapjából, 3 régi latin könyv. Legányi Frigyes ur részéről 5 db. bronz korszakbeli karika Széplak és Mislye tájékáról, 8 db. régi érem és pénz, 2 régi díszített borkancsó a múlt századból, Scholcz Szilárd főhadnagy 1 II. Ferenc korabeli csatában keresztüllőtt sisak arcvéddel, 1 hátultöltő porosz karabély a königrätzi csatateréről. Grusz Károly részéről 29 mindenféle érdekes könyv, latin, magyar s német nyelven. Loósz József a kassai polgári század írott évkönyve a jelen század elejéről. Schaller Ernő részéről érdekes régi jelmezes képgyűjtemény nevezetes történeti alakokról hozzá alkalmas magyarázó szöveggel, 1 db. száz dolláros amerikai Kossuth-bankó. Pausz Tivadar 1 üveges céhbeli segédi bizonyítvány-példány a jelen század elejéről Kassa város tájképével. Grün Vilmos részéről 3 régi ezüst pénz. Moll József egy múlt századbeli Aspremont- (II. Rákóczy Ferenc sógora) köcímer a mészáros utcai Moll-féle nemrég parancsnokházzal, melyben hajdan II. Rákóczy Ferenc is lakott. Kaplárcsik Mihály részéről 1 1762. löcsei takács céhbeli nagy üveg bilikom, löcsei céhek régi famonogrammjai és mesterjelvények, több különféle régi díszes okmány, több réz érem.

IV. 1873. febr. 20. Grósz Miksa bányászati igazgatótól Marmarosból 1 római kisebb hamvveder, 1 római mozaik töredék, 1 római téglá, 3 kőjegec-darab. Özv. Hány Amália asszonyságtól 1 ezüst érem. Miskovszky Viktor múzeumőrtől 1 római lámpa, 1 bronzgyűrű, 1 szentszövet-ségi vasérem. Novelli Albert részéről fegyver az 1849. jan. 4. bárcai csatából. Róth Imre részéről 1 muszkatiszti felszerelvény 1849-ből, 1 régi óra. Ifj. Halykó Mihálytól 1 régi kard 1414-ből. Troll Vincétől 1 római kardpenge 1525-ből. Tordássy A-tól 1 kosár ásvány. Ifj. Koch részéről ásványok. Loósz Józseftől 3—400 értékes kamea-gipszlenyomat, 2 régi könyv acélmetszetekkel. Dr. Gurdélyi Endre részéről 1 zománcos szelence, 1 régi csésze, 2 érem. Klimkovics Bélától 490 db. értékes kamea-gipszlenyomat, 1 kitömött nagy sas, mely a Csermely forrásánál lövetett. Fayt A. részéről 2 kitömött héja. M. Szalézia helybeli zárdahölgy részéről 1 régi rococo szekrény. Az Orsolya szűzek leánynőveldejétől képes könyvek gyermekjátéki jelmezekkel. Kukovszky Istvántól 1 művészi faragású bot 1848—9-ből. Szakkay Józseftől 1 egervárosi bankjegy 1849-ből. Hegedüs Lajostól 1 sárospataki helyi bankjegy 1849-ből. Szigánarovies Ágoston és Burger Dózsa prémontrei tanárok részéről régi latin könyvek és bankók. Engelmann Gyulától 1 öt forintos régi bankó. Papp Emil kapitány részéről 1 japáni ezüstpénz. Schimacsek Antal kapitánytól 1 török kés. Grusz Szilárd részéről 1 nyomtatványlap régi kassavárosi képviselők névsorával, s 1849. orosz szállítási nyugta. Klimkovics Béla 200 rézmetszet, 1 képes Luther-féle biblia 1729-ből. Myskovszky Viktor részéről 1 XVI. századbeli délkör-körző (meridian cirkel). Jakab Pétertől ajánlat tétetett, hogy a képző művészeti társulattól nyert, s a ke-

nyérmezei csatát ábrázoló műlap, a tulajdonjog fenntartása mellett a képtárban kiállítható. A Saydan család is átengedte a múzeumnak hasonló értelemben és célra jeles kivitelű gipszszobrát, mely egy kincsesőt ábrázol. Fayt A. pedig az egyesület természetrajzi tárainak ajándékozott madarak kitömését volt szíves elváltalni. Szilcz Béla IV. elemi osztálybéli tanulótól 2 régi pénzdarab. Szentlélek Gyula részéről 1 koronázási ezüstérem 1830-ból, 1 bronz Garibaldi-érem s több rendbeli ezüst- és rézpénz. Brody Fülöptől 2 mázsa mindenféle fajú ásvány.

V. 1873. márc. 15. A m. nemz. múzeum részéről 2 szekrény a darabok elhelyezésére. Klimkovics F. 60—65 kötet különféle könyv. Kugler F. gipszöntvényű mellszobrok és féldomborművű arcképek több magyar művész arcképét ábrázolva, nevezetesen a Liszt Ferencét, Engel Józsefét, Thann Mórét, Ujházi Ferencét, Lotz Károlyét, Orlay P. Somáét, Madarász Viktorét, ezeken kívül egy fél dombormű egy magyar király életéből merített jelenetet ábrázolva. Kertész F. 8 db. különféle magyar fémérem. B. Sedlitz 6 db. felsőmagyarországi pecsétnyomó. Gedeon L. részéről az 1848. 42. honvédszászlónak díszitményei: a szalag, gazdagon himezve, Magyarhon védasszonyának arcképe, és a rúdon volt felírással szögek. Popovics J. 22 db. magyar, 1 db. francia bankjegy, több rendbeli könyv. Vukovics M. 31 db. réz-, 13 db. ezüstpénz s 4 magyar bankó. Molitorisz D. 9 db. ezüst-, 17 db. rézpénz, 3 régi kancsó, 1 régi kassai kalendárium, 1 régi bankó. Molitorisz D-né asszonyasság 2 régi diszes legyező, 1 régi bécsi porcellán findza, 5 érdekes régi himzett párnahéj a XVII. századból. Faller J. 1 régi kancsó 1590-ből. Bréger J. 1 mexikói tallér. Déván K. 1 mell- s 1 hátvért, 1 gyújtás-fegyver. Novelli A. több ezüst- és rézpénz. Winkler E. 1 régi prédikációs könyv. Klimkovics F. 12 font német, magyar, olasz, francia, görög, római és spanyol régi érem. Myskovszky Gy. 1 régi kulcs a XVI. századból. Péchy T. kapitány 2 érdekes kard Schleswig-Holsteinből. Szabó J. 1 francia és két osztrák régi bankó. Buezi B. 1 négy arany súlyú aranygyűrű, mely Ó-Budán egy római kőkoporsóban találtatott 1868-ban, 1 C. Julius Caesar-féle arany, 1 Mátyás király arany, 1 mexicói Miksa császár-féle tallér 1866-ból, 2 római ezüstpénz, 5 Leopold-féle ezüstpénz, s 1 ismeretlen s még meg nem határozott ezüstpénz, 1 régi római lámpa, 1 schleswig-holsteini egyenes kard, 2 aranyozott sas, melyek hajdanában I. Napóleon Olaszország királyának lett megkoronáztatása alkalmával a velencei doge-palotában felállított királyi trónszéken voltak alkalmazva. Horák E. 1 nemzetőr-tiszti ezüst kardbojt 1848-ból, igért még több rendbeli érdekes és értékes régi éremgyűjteményt. Kubinyi F. 2 db. üvegből öntött puskagolyó, melyet egykoron Fraknó várában ólom helyett használtak. Grusz Sz. 4 régi könyv. Schönbizner A. reáltanulótól 1 emlékérem. Novelli J. Kazinczy Ferenc 1 eredeti vers-kézirata, 18 db. római, török, francia, stb. különböző korszakbeli ezüst- és rézpénz. Horák E. 2 pisztoly a legutólsó török háborúból, 1 rézmetszet-matrice, 1 dombormű díszitmény Mózes alakkal, 6 db. aranyozott rézérem. Sulyán J. 1 puskalakat a XVIII. századból, 1 khinai porcellán tányér a múlt

századból. Fayt A. 2 braziliai fenyő-toboz, 1 kokus-dió, 1 igen régi pipa, 6 db. sajátkezüleg igen szépen kitömött állat. Mattyasovszky Gy. 1 érdekes szerkezetű régi kassai lakat. Artimovics T. 1 régi, Kassán találtatott bárd. Reitzner V. főhadnagy 2 szép kard, egyik örökös ajándékul, a másik a tulajdonjog fenntartásával. Teleky P.-né asszonyság 2 db. régi pénz Törökországból. Kassa városától a t. polgármester útján 3—400 db. régi könyv. Tk. Abaujmegyétől a megyeház padlásán őrzött régi fejező hóhérszék. Bassó B. 12 régi ezüstpénz. Ócsváry Teréz 3 régi pénz. Gábrriel L. 1 muszka bankjegy. Alexy Ö. 2 amarikai bankjegy. Id. Halykó M. 1 XVII. s 1 XVIII. századbéli cink kancsó és tál. Maurer R. 1 db. régi fa s 1 régi bankó. Henslmann Anna 2 aranyesipkés antik női mellény a XVII. századból. Dobiné sz. Henslmann K. asszonyságtól 1 régi zsebóra.

VI. 1873. ápr. 3. Alexy Anna asszonyságtól 2 kulcs a XIV. századból, 1 vas sarkantyú és 5 db régi pénz. Hammersberg Dezső 13 db. ezüst-, és 4 db. rézpénz. Novelli József 1 kokusdióból készült díszes edény a XVI. századból, 1 botfogó a XVIII. századból, 1 „Hahnemann“-t ábrázoló emlékérem, és 1 ezüst-amulett fillé grand munkával. Veschreck János Ludovika osztrák főhercegnőt ábrázoló basrelief arckép a mult századból. Földváry Jánosné szül. Dézsi Julia asszonyságtól 1 régi óra. Myskovszky Ferenc Bártfáról 3 db. régi pénz. Breger József 1 mexikói pénz. Szánky Sándor Mislyéről 17 db. régi pénz, (egynehány IV. Béla idejéből). Mikes Gyula vár. főmérnök 3 db. régi pénz. Gróf Zichy Rezső különféle bronz-eszközök, különösen 2 szép lándzsa; 1 furdancs nevű tengeri hal ormánya; 1 bambusz-bot; 2 fali- és 2 pyramis-alakú szekrényben lévő mintegy 5000 drbra menő tengeri kagyló, koralok és egyéb ásványból álló gyűjtemény; 1 meteor-vas; 1 lovassági zászló VI. Károly idejéből. Dr. Glücksmann országgyűlési meghívó okmány M. Ther. idejéből és 2 db. régi pénz. Papp Emil kapitány egy női arckép a XVI. századból. Schiffbeck Mátyásné asszonyságtól több rendbeli ezüst- és rézérem. Novák Dániel reáltanulótól 31 db. réz- és 1 db. régi ezüst pénz. Doby szül. Henslmann Karolina asszonyságtól 8 dból álló igen érdekes, szép és valódi khinai porcellánból készült kávé-edény a XVII. századból; 2 db. régi porcellán-tányér; és 1 db. olaszpohár I. Napóleon arcképével, azon időből; fia Doby Ödön művész műveiből 2 acélmetszvény. Sziherth Károly 29 db. régi réz, s 6 db. ezüstpénz és 5 db. rézérem. Szerényi Árpád reáltanuló 17 db. rézpénz (rég). Grega András 1 db. ezüstérem 1679. évből. Paraycz Ödöntől 3 db. ezüst, 3 db. rézpénz, 1 db. érem. Fayt Antal erdész Garadnán 38 db. réz-, 8 ezüstpénz és 6 db. rézérem, továbbá több rendbeli szép kagyló, ásványok és 1 kard. Grusz Szilárd 1 nagy emlékérem rézből. Vincze Mihály 4 db. ezüstpénz. Sulyán János 1 ujabbkori vizkancsó. Tarczaly János hadnagy 1 olasz kutacs fából. A nemes szabó céh Kassán, 1 régi könyv és oklevél és 1 Almásy-féle 1 frtos bankjegy 1849-ből. Klimkovics Béla 1 régi könyv, vizipuska 1773. évből és 1 érdekes khin. porc. csésze. Schimacsek Antal kapitány 1 régi könyv és 2

db. régi oklevél. Deutsch János kasznár Garadnáról 1 múlt századból való pisztoly. Miller Ede kassai mérnök bronz-korszakbeli véső, mely Mislye mellett találtatott. Hlopák József ócsvári segédlelkész 7 darab különféle régi ezüstpénz. Baliga József 1 1848. honv. tiszt-tábori kötő; 1 himzett zsebkendő 1848. évből; 1 vadászkard (Hirschfänger); 1 régi imád-ságos könyv 1752-ből. Gregorovics helybeli kereskedő ajándékozott 3 $\frac{1}{2}$ rőf 5 frt. 20 kr. értékű finom zöldposztót a tárlat asztalainak befödésére. Schiffbeck Mátyás Sz. Máriát ábrázoló régi kis festmény (van vagy 200 éves), 1 szépen kitömött madár; 1 felsőausztriai igen érdekes népipari fapipa. Antolik Károly 1 régi selyemszövetekből mesterileg összerakott szent kép. Károly Gy. Húgótól 1 trencsénmegyei népipari fapipa. Burger Dózsa 1 kétfejű bárány, melynek kitömésére Fayt A. garadnai erdész vállalkozott.

VIII. 1873. máj. 22. Fuhrmann Istvánné szül. Bittó Sarolta asszonyság 1 régi porcellán (majolika) kosarat. Dr. Majorossy Géza 1 régi leveses tálát üvegdiszítványekkel és 1 db. emlékpénzt. Hajdu Terezia 2 db. koronázási ezüstpénzt, 1 orosz s 1 magyar ezüst régipénzt. Hajdu Imre 2 db. ezüstpénzt. Veit cimfestő Pesten 15 db. római bronzpénzt. Schambach 1 pókhálóra festett Máriaképet 1797-ből. Wertheim kereskedő Pestről 1 nagy díszlakatot. Kassa városa részéről 6 db. vasbárd, 1 faludminta, 1 vasrácsdíszítmény, 3 börszék, 1 ajtó- és ablakra való vastáblázat, 1 kép. Br. Vécsey 1 aranyhímzésű török kordovány pénztárcát. Schönvizner k.-peklényi erdész 1 régi pisztolyt, a keczer-peklényi várkastély szélforgó zászlaját 1743., 1 puskaagyat, 1 régi pisztolyt, 1 sütemény készítő famintát. Gedra Endre pető-szinyei ref. lelkész 2 szőnyeget a 15. századból, mely az egyházi szolgálatnál használtatott, 3 db. selyem virágos kendőt a 17. századból, 1 db. selyem díszítményekkel hímezett 17. századbeli abroszt, 1 rendkívüli pulykatojás nagyságú tyúktojást, mely kettős lehet. Vida Károly pető-szinyei ref. tanító „Az országok romlásáról“ írott könyvet nyomt. Kassán, 1659. Deutsch ófalusi birtokos 3 db. régi, Kassán készült porcellán edényt, 3 db. könyvet. Seiler Lőrinc 1 1849. maj. 20—21-én a budai ostrom alkalmával talált nagy kulcsot, talán a bécsi kapuét, miután annak közelében találtatott, 1 régi babonás könyvet. Klimkovics Béla 1 khinai porcellán tálát és tányért, 1 pecsétnyomót. Schönvizner reál tanuló 1 db. régipénzt. Klimkovits Ferenc 6 db. értékes eredeti olajfestményt keretestől, egy 7-iket pedig az egyet javára kisorsolandót. Sulyán János 1 khinai porcellán tányért, 1 pecsétnyomót, irományokat. Muschka Rozália asszonyság Eperjesről az eperjesi kerékgyártó céh kupáját 1762-ből, az eperjesi szabó céh feliratos cintányérát 1762-ből, 1 kék kőedényt, khinai porcellán utánzást, 1 más kőedényt 1600 felirattal, 1 ezüst tallért 1618-ból és egy régi petákot. Kéler Dániel kerékgyártó Eperjesről az eperjesi kerékgyártó céh Protocollumát 1543-tól kezdve, 1 régi Luther-féle bibliát szép acélmetszésekkel, 7 db. ezüst pénzt, 7 db. régi pénzt. Dr. Buzay Károly Pestről 5 csomag vegyes tárgyat. Eöry 1 Rákóczy korbelt pisztolyt. Horák József több régipénz és csontokból való kés fogantyú. Kaufmann Ignác kassa-ujfalvi bérlő 1 régi tajték pipa. Szedlitzky kassai lakatos mester

1 oszt. fegyver, és 1 vaserkélydiszítvány. Czító Dániel 1 régi porc. tál, 1 aranyozott fogpiszkálótartó, és egynehány kitömött madár. Dr. Foltanek cs. k. katonai orvos Kassán 2 db. régipénz. Weber Ignác 1 1579-ből való könyv zsidó és latin szöveggel. Szentistványi Márton bányapolgár Göllnicen XVII. századból való bányairánytű, 1 ugyanazon századból való transporteur, 1 db. famérleg a XVIII. századból, 2 db régi porcellán edény, 1 db. velencei üveg 1675-ből. Bréja Babette szül. Hiszem asszonyságtól Göllnicen 2. db. Mária Ther. idejéből való porc. edény. Hiszem Janka szül. Máday asszonyságtól Göllnicen 1 igen érdekes porc. nagy tál a XVI. századból. Kliegl Róbert reáltanártól 1 régi lakat és 1 szerpentinből való téntatartó. Fay Mihály F. Méráról egy régi faszekrény és 1 db. ezüst pénz. Ifj. Autony göllnici lakatosmestertől az ő telkén talált s általa kiásott több rendű régi cserépedény-maradvány, továbbá szintén ott talált ezüst és vörösréz salak a XII. és XIII. századból. Kliegl Róbert tanár jelenté, miszerint Stark Gábor göllniczbányai igen érdemes polgármester ur sziveskedett az ottani kath. templomtornyon talált 4 db. régi, a négy evangelistát ábrázoló márvány kőtáblát a múzeumnak átengedni. Végre ugyanaz és Clauder Armin takar. pénzt. könyvvivő, Menesdorfer Gusztáv vasgyárnok, Valkó Viktor bányatulajdonos, igen érdekes tárgyak beküldésére ajánlkoztak.

VIII. 1873. május 31. Gr. Zichy Rezső ajándéka: 1 láda 1769 db. tengeri csiga (köztök 9 db. törött), 1 láda 200 db., a harmadik láda 130 db. csiga, 1 láda 6 db. nagy csiga és 100 db. ásványkő, 1 láda 100 db. ásványkő és 100 db. tengeri növény és állat, 1 láda 18 db. tengeri növény és állat (egy üveg platina), 1 teknős béka tekenője, 1 halcsont (furó) és egy halgerinc, 1 lovaszászló a XVII. századból, 1 bambuszcső, 1 ládácska 13 db. bronztárgy (900—1000 éves), 1 meteorkő. Antalfy József 17 db. régi könyv. Ágh Ilona kisasszony 3 régi kis képet. Burger Mór tornai lakos 1 N.-Idán talált ágyúgolyót. Szövényi Gusztáv, csányi műalmi tiszt 1 db. ezüst érmet. Fábián János 1 50 dolláros amerikai Kossuth-bankjegyet. Willnrotter Henrik városi hadnagy 1 db. bankjegyet. Dr. Kremla nyugalm. cs. k. törzsorvos 1 perzsa pipaszárt. Blaha János Tornáról 1 a tornai vár alatt talált régi patkót. Háy N. esztergályos Kassán ásványokat. Patzauer Adolf reáltanuló 5 db. érmet. Illencsik Ferenc reáltanuló 1 db. lakatot és könyvet. Meskó Sándor kassai ügyvéd 8 db. ezüst érmet, köztök egy értékes tallért, 1 db. réz emlékérmét és több 48-as bankjegyet. Meskó Vilma kisasszony 1 jeruzsálemi fából készült díszes keresztet, 1 parfüm-üveget I. Napoleon arcképével, 1 hálózott női zacskót a XVIII. századból, 1 XVIII. századbeli kis Mária képet. Weinberger Ignác reáltanuló Kassán 1 db. ezüst érmet. Szichert Gyula reáltanuló 2 db. érmet. Ungar Adolf reáltanuló 1 db. érmet. Svahle cs. k. őrmester 1 könyvet. Buzay Károly orvos Pestről 1 öreg gyöngy és fülbevaló gyűjtemény, 1 kákából készült öltöny, 1 régi naptár, 1 fából mesterségesen faragott gyertyatartó, kereszt, lánc és koszorú, 1 régi kőkorsó, 4 gipsz szobor, 1 üveg tálca, 1 sajtból készült rózsa, 1 szivattyú, 1 pár

17. századbeli csizma, 1 trombita, 2 csomag virág. Hegedűs Lajos kassai gyógyszerész 1 XIV. századbeli vaskulcs. Myskovszky Viktor 1 a tornai vár alatt talált XIV. századbeli vaskulcs, 1 bronzcsat a XIV. századból, 1 bronz medaillon Krisztus képével. Mindkét tárgy a városi felső sétányon találtatott. Horák Ede ékszerész 1 aranyhímzésű régi dohány-zacskó. Bernovics Gyula postahivatalnok 1 khinai nyelven nyomtatott új testámentom. Schiffbeck Mátyásné szül. Kubikovics Aloysia asszonyság 23 db. préselt tengeri növényt. Scholz Szilárd főhadnagy 1 piemonti kardot és egy régi mellvasat. Kosch Árpád reáltanuló 1 kalendáriumot és 1 kis bibliát. Novothny Jenő 2 db. ezüst pénz. Joob Gusztáv új khinai pénzt. Joob Béla régi khinai ezüstpénzt. Mihályi István Traján korabeli ezüstpénzt. Alexy Ödön vésnök 9 db. régi pénzt, 1 db. ezüst érmet. Zelany János 1 db. régi pénzt (találtatott Aboson). Dölle Ödön 1 db. ezüst pénzt és bankjegyet. Ungar Adolf tanuló 2 db. magyar bankjegy. Kalafony vésnök 18 db. régi pecsét gipsz-lenyomatot. Bródy kereskedő Kassán 1 régi kőoszlopot. Feldmann Jónás kereskedő 2 db. 48-iki bankjegyet, 3 db. ezüst érmet. Hreblai Arnold reáltanár 1 pecsétnyomót. Köhegyi Sándor tanuló 2 db. kagylót. Klimkovics Béla 1 XVII. századbeli csattot, egy várostromot ábrázolva, 4 db. rézdomborművet, Justitiát, Marsot, sz. Katalint és Józsefet ábrázolólag, 1 db. Kassán talált gránát golyót és 1 külföldi tűzoltó sisakot. Több reáltanuló 8 db. érmet. Rottmann Jakab gombkötő Kassán 20 rőf vörös sujtást ajánlott fel az egyesület használatára. Komjáthy Lőrinc ur és neje 1 régi zománcos pénztárcát és 5 db. ezüst érmet, 3 régi kancsót, 3 db. madarat, 1 régi üveg kelyhet, az utóbbi K. Ilka k. a. ajándéka, továbbá petrificatiókat. Pleszovics Antal városi hivatalnok Kassán 1 db. 69-iki zászlóaljbeli pecsétet. Özv. Hajdu Dánielné 1 kis cink korsót, drót páncélinget, 1 régi ládát és 1 fegyvertisztítót. Ungar Adolf reáltanuló 1 db. ezüst pénzt. Pál Endre felsőkemencei lelkész 6 db. magyar bankót. Kaplártsik Mihály helybeli reáltanár 6 db. ezüst és 18 db. régi réz pénzt. Hutterer N. pénzügyi ellenőr 1 db. emlékérmét. Tatárszky János gyutacsartót. Theiner József magánzó Kassán 1 nagy 46—48 réz százalékos tartalmazó éredarabot. Klimkovics Flóris 2 kardot, sarkantyút, 1 régi poharat, porcellán csészéket, gipsz lenyomatokat s más apró tárgyakat. Meskó Sándor 1 nemzetőri tiszti övet. Loósz József városi tanácsnok ásványokat, madarakat és régi könyveket. Spielmann József 1 kis sütőkemencét a múlt századból. Az egyesület költségén megszereztetett 1 szekrény, 1 fegyver, 1 régi fegyvercső és fegyverlakat.

IX. 1873. aug. 21. Weisz Izidor forrói koresmáros 1 db. Báthory István lengyel király-féle ezüst garast, és 1 db. VI. Károly császár-féle pénzt. Szilágyi Károly forrói gyógyszerész 8 db. ezüst és 6 db. rézpénzt. Seiler Lipót Kassán 1 db. pénzt. Szobisek Adolf Göllnicen egy régi gyűjtőgépet. Spiess János 1 db. emlék érmet. Quirsfeld Károly Kassán 3 db. régi porcellán csészét. Ganzer Ede 1 régi lakatot. Kurzweil Alajos Poprádról 12 db. ezüst pénzt. Valiczky urnő Késmárkról egy sèvresi porcellán-dobozt. Lonkovszky Kassán 1 db. újabb egyenegyed ezüst forint. Fáy István

F.-Méráról 1 db. Zsigmond-féle pénzt. Klimkovics Gábor főhadnagy 2 db. ezüst és 1 db. réz emlékérmét az 1864-iki hadjárat emlékére verve. Spanner N. Kassán egy régi okmányt és 18 db. régi igen becses térképet. Schönhoffer Károly Kassán 1 db. kis m. aranyat, 6 db. réz és öntöttvas emlékérmet, 64 db. ezüst, 42 db. réz pénzt és 1 régi okmányt. Mayer Sándor 1 db. emlékérmét üvegből. Gerhardt Gy. Kassán 1 db. régi bibliát és egy múlt századbéli cínlát. Schiffbeck Mátyásné 13 db. ezüst és 2 db. rézpénzt. Kaplárszik M. reáltanár 5 db. ezüst pénzt. Spóner Gusztáv 2 régi kancsót, 1 virágedényt festett üvegből és 1 II. József korabeli kardot. Bielek Aladár a Szalanc vidékén épülő „Wasserscheide“ nevű vasuti bevágásnál talált nagy db. petrifikatumot. Ágh Ilka kisasszony 1 db. Mária Therezia-féle emlék-művet, gyöngyességéből készített. Kővér Sándor kereskedő-segéd Kassán egy régi patkót. Özv. Ocskainé 1 poharat, és 1 atlasra nyomtatott Vandernaad családi címert, igen becses mű. Komjáthy Lőrinc két régi könyvet, 1 db. petrifikatumot. Koncsér Mihály 1 db. I. Lipót-féle ezüst pénzt. Kontz György és neje 2 kancsót, az egyik majolika, ujjaskori kulacsot, 3 db. himzést, 13 db. régi könyvet, 6 db. ezüst pénzt, 3 db. régi porcellán tányért és 8 db. ujjaskor porcellán tárgyat. Feldmann Jonathán 1 db. I. Lipót-féle ezüst pénzt. Rózsay N. 2 régi kulcsot. Grega András 1 db. francia ezüst pénzt és 1 magyar ezüst tizest. Baros László ügyvéd 9 db. magyar ezüst pénzt az Anjouk idejéből. Ungar Samu 1 db. I. Lipót-féle tallért. Maurer Rezső 1 doboz berchtesgadeneri sónemek és 1 db. bambusznádat. Papp Ferenc abaujmezei állatorvos egy mamuth fogat, találatott Téhány községben, és 1 db. jegérfa kövesült lemezt, találatott egy szikla alatt Gönc határában. Eördög Vilmos 2 db. amerikai pénzt. Schmied József főhadnagy a 34. ezrednél 1 db. török pénzt. Magócsy József kereskedő Kassán szép lepkegyűjteményt. Dessewffy Sándor püsp. titkár egy Brengel de Velour-féle eredeti olajfestményt, Sáros várának képét a 15-ik századból, egy magyar kalendárium töredékét 1592-ből, 40 darab különféle ezüst pénzt, egy *salvus conductus* (menlevél) 1618. gr. Forgách Zsigmond által kiállítva, és gr. Zrinyi Miklós, és Bánffy Kristóf sajátkezű aláírásával láttamozva, *summarium cronologiae Hungaricae* 1697. Szent Istványitól, Latin ujság 1790. 1792. Budapestről. 1804. 1805. 1806. 1807. Pozsonyból. (*Ephemerides Budenses, Posenienses*). A régi római és görög birodalom méltóságairól értekező könyv, képekkel 1602. Az egész világ rendjeleinek könyve képekkel. Athen Perikles korában. Curtius. Krajnyik Mihály papnőveldei előjáró egy Schematismust 1793-ból, mikor a kassai egyházi megye egy volt az egrivel. Tutkó Károly 1 régi bibliát. Répásközy József theol. tanár 1 régi urvacsorátartót, melyben a lelkészek a betegekhez vitték az urtestet. Több db. régi pénzt. Raab Emil somosi segéd-lelkész 3 db. kárpáti gránátot és egy csomó havasi rózsát. (Edelweiss). Drizsnyei László VII. oszt. tanuló Egerben rovargyűjteményt, melynek gűjtését folytatni igérte.

X. 1873. nov. 15. Petrik Géza pesti könyvkereskedő 1 db. Kazinczy emlékére vert akadémiai emlékérmét 1859-ből. Zsigmondy Károly bukóchilyói vasgyár-igazgató 8 darab ezüst pénzt. Dessewffy Sándor több régi

könyvet és iratot. Schwarz Jakab reáltanuló 1 rézből készült kis oroszánt. Simkó István műegyetemi hallgató 1 db. 100 írtos bankót 48-ból, 1 db. 30 krost és 1 db. úgynevezett fekete bankót 1809-ből, 10 db. lengyel kis ezüstpénzt, 23 db. rézpénzt, 1 db. tantust és 1 db. alaguti jegyet. Svirbely N. szücsmester Kassán 16 db. ezüst és 18 db. rézpénzt. A kassai kórházi igazgatóság 8 db. ezüst, 48 db. rézpénzt, egy kis réztáblát a Kassán épült kórház eredeti rajzával és egy fölírással; továbbá több régi iratot és szinlapot. Lesner hilyói erdész 5 db. ezüst pénzt. Klimkovics Gábor főhadnagy 2 db. ezüstpénzt. Kaplárcsik M. reáltanár 8 db. ezüst és 14 db. rézpénzt különféle korszakbeli. Földváryné szül. Dézsi Julia urnő 2 palackot, melyben az egész bányászati működés kis alakok által ábrázoltatik, 1 régi kis képecskét selyem díszítéssel. Neff Ferenc kassai fodrász velencei üvegből készült szép billikomot és porcellán thea-tartót. Fayt Antal garadnai erdész 1 kitömött vadmacskát. Glósz Ernő ügyvéd 2 üveget az egyszarvú bogár lárváival. Bregger kisasszony és Aranyossy Gézáné 1 tálat és kosárkát a kassai porcellán-gyárból, több magyar bankót, 4 db. ezüst, 3 db. rézpénzt és 4 db. Vezuv tűzhányó hegyet ábrázoló vízi festékekkel festett képecskét. Scholcz Ignác kassai színházmaster 1 régi fakorsót domború faragványokkal, 1 szalmával kirakott dobozt, 1 db. ezüst és 12 db. különféle korszakbeli rézpénzt; továbbá egy kókusz dió héjából készült és faragott ivópoharat. Soltész József ügyvéd 1 kitömött sast. Zoller Máttyás Pestről 1 magyar címeres sisakot. Antolik Károly reáltanár 9 db. érmet. Burger Dózsa gymn. tanár egy régi, bot formára csinált s fatokban levő egyenes kardot (Stilet). Novelli József 3 db. igen becses következő című könyvet: 1) A Szerb Zsupánok, Királyok és Czárok Pénzei. 2) Erdélyben talált viaszos lapok (Tabulae ceratae). 3) Csokonai Vitéz Mihály emléksobra, lak és halálzási háza és síremléke Debrecenben. Zóna Lipót Kassán 1 báró Luzsénszky-féle arcképet a várfogságban festve 1857-ben. Bródy N. kereskedő egy kőfaragó vésőt, mely a ház lebontásánál találtatott Kassán. Busbak Lajos Losoncra 3 db. régi rézcsatot. Hauser Antal egy rézkádat középkori díszítményekkel. Klimkovics Béla reáltanár egy régi sarkantyút, 1 rézből készült billikomot, egy fára festett kis képet, továbbá 9 db. Erdély népviseletét ábrázoló hímezett régi képet és 11 db. khinai népviseletet ábrázoló festett rézmetszetű képet a szepesi várból. Maurer Gusztáv Eperjesről 2 db. kövült csigát Soprony vidékéről és 1 db. szarvas szarvból készült puskaortartót. Jermy Vilma úrnő 1 virágcsokrot a karlsbadi sóforrásból. Maurer Rezső 1 régi szélpuskát, egy hajdani kassai polgári csákó-rózsát és 2 db. régi könyvet. Stefanovics N. Kassán 1 régi imakönyvet. Ujj István reform. lelkész egy régi igen becses képes könyvet 1668-ból. Konrády János 1 régi lakatot a vinnai várból. Holländer Tivadar ur Amerikából a következő tárgyakat hozta: 1) ív és nyíl, 2) lasso bivalbőrből, 3) kötél dudvából, 4) köntös vagy takaró, 5) szövött, 6) kőkés (moos-agat), 7) nyaklánc tengerinyúl csontjából, 8) nyaklánc bivalybőrből, 9) puskaormérő csontból, 10) háló dudvából tengerinyúl fogásra. Ezen tárgyak az „Uth“ indián törzstől származnak, Utah államból Észak-Amerikában. 11) Moos agat Terr. Utah, 12) 2 db. petrificat little cottonwood Utah államból, 13) több

gránát Montanából, 14) almatine ércdarab Coloradóból, 15) petrificált hal, 16) természeti photographia Nebraskából, 17) ammoniták Beneziából Californiában, 18) tengeri csillag Sovcelito öböléből, 19) zinnobér ércdarab Alamada bányából Californiában, 20) petrificált fadarab Oaklandból, 21) láva-darab Californiából, 22) tengeri moh gyűjtemény Santa-Cruzból, 23) 7 darab amerikai pénzjegy, 24) 1 db. khinai pénzjegy, 35) 1 db. khinai ujság kézírással San-Franciscoból, 26) 1 db. khinai nyomott ujság Honkongból, 27) 1 db. khinai karperec kőből, 28) khinai kép színházi jelenetet ábrázolva, 29) zöldkő Uj-Seelandból Ausztráliában, 30) két dió Chinából, 31) gyümölcsmag, Keletindiából, 32) jerichói rózsza (Siempre viva) a mexikói partról, 33) pálma falevél Aspinwal Columbiából, 34) 5 db. rézpénz, 35) 1 Kossuth medallion.

XI. 1873. dec. 19. W a n d r a c s e k Károly egy szépen kitö-mött tengeri búvárt. Kaluschke vasúti főmérnök 1 db. petrificatumot. Tóth János 2 db török pénzt. Leiterek Ignác takarékpénztári hiva-talnok 20 db különféle korszakbeli pénzt. Medveczky reáltanuló egy bronz-medalliont és egy régi könyvet. Kozák István rimaszombati tanító 1 darázsfészket. Hoschek Fr. nyelvtanár 5 db régi ezüst pénzt. Gerster Miklós 1 XVII. évszázbeli szappancéh cöntányért. Myskovszky V. reál-tanár 1 bronz-gyűjt. Stádlér Sándor 1 tányért, 1 korsót és 1 cinedényt. Koppi József cs. kir. tábornok 1 darabkát azon lőtakaróból, melyet I. Napoleon minden csatában a lőháton használt. Timkó Miklós 1 darabkát a 42-ik honvéd-zászlóalj zászlójából 1848-ból. Fleischer kassai kereskedő 3 db bibliai jeleneteket ábrázoló porcellán festményt. Klimkovics Flóris 20 db ezüst, 150 régi pénzt, 3 db lánchid-jegyet, 1 kis orosz képet, 3 db em-lékérmét és 4 db régi könyvet. Klimkovics Emilia 7 db nagy bankót, 2 db régi bankjegyet és 1 bécsi világkiállítási emlékérmét. Ducsay András műkertész, N.-Szalánctól, egy farkas fejcsontvázat. Weisz Flóris Szomolnok-ról 2 db bankjegyet, 2 db mamuthcsontot, 2 db emlékérmét, több db régi pénzt és 5 régi könyvet. Csorba Gyula orvos 1 db koronázási ezüst pénzt Ladislaus Posthumustól. Kontsér Mihály 1 db ezüst pénzt. Ganzner Constantia 1 régi fára festett sz. Mária képecskét. Klimkovics Béla reál-tanár Csehország térképét 11 ábrával és több régi könyvet. Szerencsy Mór 1 db petrificatumot. A muzeum költségén megszereztetett 1 régi nagy tál, 2 db puskaportartó szarvból, 1659-ből találtattak egy fa odúban a „Furcsa“ nevezetű erdőben, 5 db régi fametszet, 1 db tűzszerszám, régi csengettyű, 1 varrógép vasból, régi vont puskacső, 1 db medallion, 2 db óradiszfémény és 1 régi kulcs. Kubinyi Ferentől 6 db olajba festett természetrajzi tárgy, melynek eredeti példányai a nemzeti múzeumban vannak, 100 db különféle csiga-kövület. Várjon Gábortól 1 cinkérem a kassai ipar-kiállításból 1857. évből, 1 cinkérem 6 felsége uti emlékeül (1857), 1 db Batthyány-érem, a rimaszombati s egri természetv. nagygyűlésének emlékérmé, 1 Kazinczy Ferencz emlékérem, 1 db Széchenyi-érem, 1 Sztovszky 1/2 százados ünnepi emlékérem, 1 ezüst pénz, Vörösmarty munkái, academiai emlékkönyv 1859-ből, magyar orvosok és természetvizsgálók 1866—1868. könyve, Csoko-nay munkái. Corzan Avendano Gábor pesti kir. főgymn. igazgató 453 db

csiga, kagyló és ásvány. Tordásy András 1 csomó ásvány. Koch Géza több db ásványt. Szabó József Budán 1 db török régi kengyelvas, 1 ember álkapocsfal. Burger N. 7 db bronz-korszakbeli gyűrű, 3 db bronz-korszakbeli ruhadiszítmány (csiga alakú.) Dorner Ferenc 9 db lengyelországi ezüst pénz, 7 db római (1 ezüst és 6 réz) pénz, 2 db Ferdinand és Karolina Aug. koronázási emlékérem, 3 db pecsétnyomó. Szánky Sándor Miskolcra 6 db ezüst és réz különféle korszakbeli pénzek. Szemlér Mihály pesti városi főreáltanodai rajztanár 3 db ausztriai rézpénz, 1 db velencei női parfümos üveg 1724-ből, 1 üveg Mária-Farinna kölni víz, 2 db 5 frtos fekete bankó, 1 db 1848. magyar nemzeti bankó. Hauzer Antaltól 1 korszak 1766. évből, 1 tál metszett diszítványokkal, 2 aranyozott szegélyű pohár diszítványokkal és feliratokkal, 1 sárga rézből öntött alapzat diszítványokkal, 4 művészileg kidolgozott diszítvány-mintadarab, 1 gyilok markolata rococo időbeli diszítványokkal, 19 db mű-mintadiszítványok I. Napoleon korszakából, 1 db porosz fegyver az 1866. hadjáratból, 1 db. 1848. forradalomból való magyar zászló-lándzsa, 1 pecsétnyomó I. Napoleon idejéből, 1 pecsétnyomó (szabó cég). Heckenast Edétől 1 szelence az 1416. évből metszett magyar vitézekkel és diszítványokkal, 1 db emlékérem. Klimkovics Gábor főhadnagytól egy 2 frtos magyar kincstári aradi bankó 1849. A kassai csizmadia céhnek főkönyve 1673 s 1608-tól kezdve, VI. Károly királynak okmányilag kiadott alapszabályai a kassai csizmadia céh részére. Albert József kassai csizmadia céhmestertől 1598. évben Kassa városa tanácsa által a kassai csizmadia céh alapszabályait megerősítő eredeti okmány (függő bullával, ellátva Kassa városa címer-pecsétjével), csizmadia céhre vonatkozó kormány-rendeletek, Kassa város polgárainak kérvénye a helytartósághoz 1790. évben, megerősített cikkelyek a csizmadia céh számára 1724, Ferdinand király által díszesen kiállított s császári pecséttel ellátott bullának okmánya a kassai csizmadia céh részére. Klimkovics testvérek ajándékai: 3 db régi utánzott szobor, 1 db perzsa tintatartó, 1 db római kilincs, 8 db kalkspát, kisebb és nagyobb, 10 különféle ásvány, 1 db csigakövélet, 10 db régi magyar pénz az Árpádok korszakából, 1 db francia bankjegy, 1 db khinai pálmalevelű legyező. Szabó László Pesten 1 db régi napló 1600-ból, Kassa városát érdeklő, 1 db muszka-amulet. Müllner Frigyes rajztanártól 1 db Bécs városát ábrázoló földrajz Mária Theresia idejéből. Dr. Fésüs György jogakad. tanár, régi kassai magyar szinlapokat. Werfer Károly akad. könyvnyomdász egyleti nyomtatványokat részint ingyen részint jutányos árért.

Minde nagyszámú és becses ajándéktárgy az egyleti tárákban van elhelyezve. Részint a többször említett okok miatt, részint pedig mivel az örök rendes s műlasi tanári kötelességeik által vannak fölötté igénybe véve, még eddig tudományos szakok szerint nincsenek rendezve; de mihelyest a helyiség megbővül, az igazg. választmány több anyagi forrással, az örök pedig idővel rendelkezendnek, a szakszerű rendezés s a tárgyak megjelölése a t. ajándékozók neveivel azonnal munkába fog vétetni.

Az imént említett oknál fogva a titkári hivatal vezetője sem mondhatott minden egyes alkalommal minden t. ajándékozonak külön-külön írásbeli hivatalos köszönetet, s bár ezt időről-időre együttesen hírlapilag megtenni nem mulasztá el, ezúttal összefoglalva az ajándékozásokat, s az „Évkönyv“-et minden egyes ajándékozonak megküldve, az igazgató választmány nevében kedves kötelességének ismeri mindazon t. c. tag és nemtag pártfogóknak, kik intézetünk tárait felsorolt nagyszámú s becses ajándéktárgyaikkal gyarapítani szíveskedtek, a tudomány s közművelődés nevében meleg köszönetet mondani, s nem mulaszthatja el egyszersmind a tudomány s közművelődés hazafias lelkű barátainak jóakarató figyelmét intézetünk tárai számára jövőre is kikérni.

IX.

Általános kimutatás a táruk műtárgyairól.

A. Régiségtár.

	Darab
1. Aggyagból és porcellánból való műtárgyak . . .	120
Ezek közt van:	
1 thea-service valódi khinai porcellánból;	
fajence-korsó	46 darab
fajence-tál	30 "
porcellánból készült tárgy	40 "
2. Ércből készült tárgyak	320
Ezek közt van:	
kivert diszitmény	50 darab
zár és lakat	10 "
kulcs	20 "
kancsó	25 "
régi sarkantyú	15 "
3. Bronztárgyak	75
És pedig:	
fibula	20 darab
kard	1 "
szobrocska	4 "
gyűrű	16 "
spival-tekeres	7 "
4. Kőkorszakbeli tárgyak (Obsidian késpenge).	4
5. Fegyverek	60
6. Szövöttművek (textil Arbeiten)	88
Ezek közt 15 párnahaj a XVII. évszázából.	
7. Üvegtárgyak	38
Ezek közt 4 velencei pokál és 2 üvegsillár.	
8. Fafaragászati mű	45
9. Különbféle tárgyak	360
Ezek közt építészeti minta: 38, régi kártya: 30 tucat, stb.	

Összesen . . . 1110

B. Éremgyűjtemény.

Régi pénzek és érmek	1150
Bankjegyek	56
Összesen :	1206

C. Könyvtár.

1. Könyvek	1250
2. Okmányok és térképek	145
Összesen :	1395

D. Képtár.

1. Festmények	67
2. Rézmetszetek	53
3. Szobrok és gipsöntvények, valamint a kameák gipslenyomatai	1460
Összesen :	1570

E. Természetrajziak.

1. Kitömött madár és állat	46
2. Tengeri növények	89
3. Kagyló gyűjtemény	6500
4. Ásvány gyűjtemény	2100
Összesen :	8735

Összegezés.

I. Régiségtár, áll	1110 darabból
II. Éremgyűjtemény, áll	1206 "
III. Könyvtár, áll	1395 "
IV. Képtár, áll	1570 "
V. Természetrajzi gyűjtemény, áll	8735 "
Összesen :	14016 darab.

Kassa, 1874. február 24.

Myskovszky Viktor, s. k.
múzeum-őr.

X.

Pénztárnoki jelentés.

A Felsőmagyarhoni Múzeum

Tartozik.

1873.		frt.	kr.
január 1.	Készpénz-készlet 1872. évről	105	32
	Adományokért	32	68
	Pártoló tagok díjaiért	381	—
	Horovitz M. alapítványaért	100	—
	Klimkovics Ferenc alapítványaért	100	—
	Répászky Mihály „	125	38
	Gróf Forgách Kálmán „	100	—
	Gróf Forgách László „	100	—
	Gróf Zichy Rezső „	100	—
	Kamatért	5	—
		1149	38
1874.			
január 1.	Készpénz-készlet 1873. évről	119	29

Kassa, 1874.

MAURER REZSŐ, s. k.

id. pénztárnok.

Ezen mérleget számszerint, úgy szintén a bevételi mint a kiadási helyesnek találtam,

Kassán, 1874. február hó 21-dikén,

Ungár Ignác, s. k.

választm. tag.

X.

Pénztárnoki jelentés.

187²₃. évi pénztári számlája.

Követel.

1873.		frt.	kr.
	Szolgadíjak és napszámokért	124	15
	Irodai szükségletekért	20	99
	Szállítási és fuvarbérekért	99	33
	Vásárlásokért (leltári tárgyak)	53	—
	Festői számláért	160	—
	Kőműves munka számláért	325	38
	Asztalos " "	65	90
	Lakatos " "	8	90
	Üveges " "	58	21
	Vegyes felszerelésekért	47	63
	Nyomtatványokért	66	60
december 31.	Készpénz-készlet mint egyenleg	119	29
		1149	38

január 1-én.

MAURER REZSŐ, s. k.

id. pénztárnok.

könyvet minden egyes tételeiben átnéztem, átvizsgáltam és a legjobb rendben,

Gerhardt György, s. k.

választm. tag.

XI.

Az összes tagok névsora.

A mbrus Lajos.	Erdődy János.
Angyal Gábor.	Éder Ödön.
Antal Emil.	F aller Gusztáv.
Antolik Károly.	35 Fábíán János.
5 Aranyossy Géza. †	Fábry Károly.
B árczay Albert.	Fayt Antal.
Bárczay Ödön.	Fink Károly.
Bártfa városa.	Forgách József.
Barthos Tivadar.	40 Gróf Forgách Kálmán.
10 Bellaagh Sámuel.	Gróf Forgách László.
Benczúr Emil.	Frey Lajos.
Benczúr Vilmos. †	Frólich Károly.
Benedek Ferenc.	G anzer Ede.
Bernáth Bertalan.	45 Gaskó Gyula.
15 Bernovics Gyula.	Geduly Ferenc.
Bezsilla Samu.	Gerhardt György.
Bohemusz Károly.	Gerhardt János.
Bolkai Vilmos.	Gerster Miklós.
Burger László.	50 Grósz Miksa. †
20 Id. gróf Csáky Rezső.	Gyurász Gyula.
Cséplő Péter.	H altenberger Béla.
dr. Csorba József.	Haltenberger Rezső.
D avitkó István.	Ifj. Halykó Mihály.
Deil Jenő.	55 Hammersberg László.
25 Demkő Imre.	Hampel József.
Gróf Dessewffy Dénes.	Haske Emil.
Dessewffy Sándor.	Haslinger József.
Dobsina bányavárosa.	Hauszer Vilmos. †
Dölle Ödön. †	60 Haydu Gyula.
30 E lischer Károly.	Hedry Bódog.
Engelmann Gyula.	Hegedűs K. Lajos.

- Hegedűs Lajos.
 Hegedűs László.
 65 Dr. Henslmann Imre.
 Horváth Lajos.
 Horovitz Mór.
 Dr. Ipolyi Arnold.
 Jakab Péter.
 70 Dr. Juhász Mihály.
 Juhos J. Gyula.
 Kaczvinszky Géza.
 Katz Gusztáv.
 Kaplácsik Mihály.
 75 Kassa városa.
 Károly Gy. Húgó.
 Késmárk városa.
 Kieselbach Károly.
 Klein Adolf.
 80 Dr. Klekner Alajos.
 Kliegl Róbert.
 Klimkovics Béla.
 Klimkovics Ferenc.
 Klimkovics Flóris.
 85 Klimkovics Gábor.
 Koch Lajos.
 Komjáthy Lőrinc.
 Koncsér Mihály.
 Konrády Mihály.
 90 Koós Kálmán.
 Korányi Károly.
 Korponay János.
 Kosztka Győző.
 Kozák Ede.
 95 Kővér János.
 Krajnyik László. †
 Krajnyik Mihály.
 Krenner József.
 Krieger János. †
 100 Kubinyi Ferenc. †
 Kuhlmann Ferenc.
 Kunst György.
 Lang Imre.
 Latinovics Albin.
 105 Legány Samu.
 Lengyel Samu.
 Lenhardt Adalbert.
 Letzter Samu.
 Loósz József.
 110 Löffler Lajos.
 Macher & Roszner.
 Mácza János.
 Maffey Gaudenz.
 Dr. Majorossy Géza.
 115 Maléter Vilmos.
 Ifj. Mandl Pál.
 Mártonfy K. Márton.
 Mathiász János.
 Maurer Adolf.
 120 Dr. Maurer Arthur.
 Maurer Gyula.
 Maurer Rezső.
 Meissl Károly.
 Mikes Gyula.
 125 Myskovszky Viktor.
 Mocsáry József.
 Dr. Moskovics Jakab.
 Dr. Moskovics Leó.
 Moys Jakab.
 130 Müller János.
 Müllner Frigyes.
 Münster Tivadar.
 Nagy László.
 Nátafalussy Kornél.
 135 Novelty József.
 Novelty Sándor.
 Novotny Ferdinand.
 B. Nyáry Ferenc.
 Oppitz Károly.
 140 Orbán Bertalan.
 Dr. Óváry Endre. †
 Dr. Óváry Pál.
 Paulikovics Lajos.
 Pausz Tivadar.
 145 Pellion Béla.
 Pellion Lajos.
 Piller Mihály.
 Pischel Ferenc.
 Polák Ferenc.
 150 Potsátko Viktor.
 Puky Gyula.
 Pulszky Ferenc.

- R**akovszky Gyula.
Ratkovszky János.
 155 **R**eichmann József.
Reitzner Felix.
Rélay Róbert.
Répászký József.
Répászký Mihály.
 160 **D**r. **R**ómer Flóris.
Ruszinkó Zsigmond.
Schaller Ernő.
Schäffer Zsigmond.
Schifbeck Mátvás.
 165 **S**chmidt Károly.
Schmidt Lajos.
Dr. **S**chütz Nándor.
Soukup Adolf.
Sadler Sándor.
 170 **S**teer Ferenc.
Stöhr A. Sziárd.
Strasser Gusztáv.
Svirbély János.
Szabó László.
 175 **S**zakkay József.
Szokmáry Károly.
Szemák István.
- S**zentléleký Gyula. †
Szerenci Mór.
 180 **S**zerényi Ede.
Szikay Lipót.
Szilez István.
Szmrecsányi Jenő.
Studinka Gyula.
 185 **T**akarékpénztár (kassai).
Teleky Péter.
Timkó József.
Tordássy András.
Tóth János.
 190 **T**rohán János.
Tutkó József.
Ungár Ignác.
Ilj. **V**árkoly János.
Vaskor József.
 195 **I**lj. b. **V**ay Miklós.
Vukovics Mihály.
Weichardt Alajos.
Weiss Vilmos.
Willnotter Henrik.
 200 **Z**áhr Rezső.
Gróf. **Z**ichy Rezső.

XII.

Figyelmeztetés és kérelem.

Miután a sok kiadásra úttal egyesület pénzforrását csaknem kizárólagosan a tagsági illetékek képezik, tisztelettel kéretnek a helyi tagok, hogy illetékeiket az intézeti szolgálta által kézbesített nyugta átvételekor lefizetni sziveskedjenek. A vidéki tagok választmányi határozat szerint először levélileg kéretnek föl tagsági illetékeik beküldésére, (Maurer Rezső pénztárnok úrhoz, Kassa, fő-utca, saját üzlethelyiségébe) mi ha bármily okból bizonyos határidő letelte után nem teljesül, mint ez az egyleteknél országsszerte szokásban van, a posta-utánvét fog igénybe vétetni.

Jelen „Évkönyv“ az egylet minden tagjának, sőt számos nemtagnak is megküldetik, azon szives kérelemmel, hogy körülményesen megismerkedvén az intézet életképességével, azt erkölcsi s anyagi támogatásukra méltatni kegyeskedjenek. Az anyagi támogatás leginkább új tagok szerzése s műtárgyak ajándékozása által eszközölhető, mire szabad legyen hazafias bizalommal föl hívni a nemzeti közművelődés minden barátját s barátnőjét.

Az ajándékozások, melyek e füzetben közölvék, 1873. dec. 31-éig terjednek. A f. é. január elejétől befolyt, már szintén tekintélyes számot tevő ajándékozások a f. egyll. évről jövőre kiadandó „Évkönyv“-ben lesznek közölve.

Ha a tagok névsorából valaki kimaradt volna, az illető hivatalos tisztelettel fölkeretik, hogy becses nevét, állását, lakhelyét s tagsági milyenségét az egyll. titkárnál (Kassa, prémontreí társház) sziveskedjék bejelenteni. Itt jelentendők be az új tagok is.

Az 1874. márc. 8. tartott közgyűlés azon reményben rendelte el az egyll. „Évkönyv“ kiadását, hogy a tetemes nyomdai költség fődözéséhez az egyleti tagok, sőt az intézet iránt érdeklődő nemtagok is tőlük kitelhetőleg fognak járúlni, követve a közgyűlés buzdító példáját, mely az indítványtétel után azonnal összetett e nemes célra vagy 50 forintot. Ez összeg azonban még csak igen kis részben fődözi a költségeket. Szabad legyen azért a t.

művelt közönség hazafias áldozatkészségéhez fordulni. Az egyleti tagokhoz a titkár aláírásával ez ügyben hivatalos kérelem fog intézteni. Bármily csekély összeg köszönettel fogadtatik. Vidékről a zöld posta-utalványlapokon küldhetők be az önkéntesen megszabott ajándékösszegek, címezve a titkárhoz. Az adakozásokat a titkár nyilvánosan, hírlapilag nyugtázza s köszöni meg.

Kelt **Kassán**, 1874. jun. 15.

Az igazgató-választmány nevében:

Károly Gy. Húgó, s. k.
egyleti titkár.

